

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2015

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 350 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Andrzej Dudziak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Tomasz Mizerkiewicz – Komizm jako kategoria interdyscyplinarna	19
Małgorzata Derwich – Teatr publiczny w Polsce	31
Andrzej Dudziak – Filozofowie polscy – XX/XXI wiek	41
Bibliografie osobowe: Krzysztof Kąkolewski.....	63
Jeremi Przybora	65
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Z gwarą na wesoło	69
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	83
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	90
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	115
V. KRONIKA.....	118

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na IV kwartał 2015 roku. Szerszy zestaw dat na IV kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

P a ź d z i e r n i k

	X		–	Miesiąc profilaktyki raka piersi
	X		–	Międzynarodowy Miesiąc Bibliotek Szkolnych
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Ludzi Starszych obchodzony od 1991 r. z inicjatywy ONZ (w rocznicę inauguracyjnego posiedzenia Światowej Organizacji ds. Ludzi Starszych)
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Lekarza obchodzony od 1984 roku
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Muzyki ustanowiony z inicjatywy Międzynarodowej Rady Muzyki w 1975 roku
(145)	1 X	1870	–	Ur. Stefania Sempołowska, pisarka, pedagog (zm. 31 I 1944)
(110)	1 X	1905	–	Utworzenie Związku Nauczycielstwa Polskiego
	2 X		–	Światowy Dzień Zwierząt Hodowlanych
(110)	2 X	1905	–	Zm. Jose Maria de Heredia, poeta kubański (ur. 22 XI 1842)
(75)	2 X	1940	–	Utworzenie przez hitlerowców getta żydowskiego w Warszawie
(25)	2 X	1990	–	Zm. Patrick White, pisarz australijski, laureat Nagrody Nobla w 1973 roku (ur. 28 V 1912)
(120)	3 X	1895	–	Ur. Siergiej Jesienin, poeta rosyjski (zm. 28 XII 1925)

- (70) 3 X 1945 – Utworzenie Światowej Federacji Związków Zawodowych
- (25) 3 X 1990 – Zjednoczenie Niemiec przez formalne przyłączenie pięciu landów byłej NRD do RFN
- 4 X – Światowy Dzień Opieki nad Zwierzętami
- (265) 4 X 1750 – Ur. Franciszek Dionizy Kniaźnin, poeta i dramatopisarz (zm. 25 VIII 1807)
- 5 X – Światowy Dzień Architektury obchodzony w pierwszy poniedziałek października
- 6 X – Światowy Dzień Mieszkalnictwa ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
- (45) 6 X 1970 – Zm. Julian Przyboś, poeta, eseista (ur. 5 III 1901)
- (250) 7 X 1765 – Ur. Michał Kleofas Ogiński, polski kompozytor i teoretyk muzyki, pamiętnikarz, pisarz polityczny, członek konfederacji targowickiej, uczestnik insurekcji kościuszkowskiej, działacz emigracyjny (zm. 15 X 1833)
- (130) 7 X 1885 – Ur. Niels Bohr, fizyk duński, laureat Nagrody Nobla w 1922 roku (zm. 18 XI 1962)
- 8 X – Światowy Dzień Hospicjów i Opieki Paliatywnej
- (105) 8 X 1910 – Zm. Maria Konopnicka, poetka, nowelistka (ur. 23 V 1842)
- (95) 8 X 1920 – Ur. Frank Patrick Herbert, pisarz amerykański, autor utworów science-fiction (zm. 11 II 1986)
- (75) 9 X 1940 – Ur. John Lennon, brytyjski muzyk, kompozytor, wokalista i autor tekstów (zm. 8 XII 1980)
- 10 X – Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego
- (180) 10 X 1835 – Zm. Kazimierz Brodziński, poeta, historyk literatury (ur. 8 III 1791)

(85)	10	X	1930	– Ur. Harold Pinter, brytyjski pisarz i dramaturg, reżyser teatralny i scenarzysta, laureat literackiej Nagrody Nobla w 2005 roku, uznawany za czołowego przedstawiciela „teatru absurdu” (zm. 24 XII 2008)
	11	X		– Dzień Pamięci Generała Pułaskiego obchodzony w USA
	11	X		– Światowy Dzień Wzroku
(200)	11	X	1815	– Ur. Maksymilian Jackowski, działacz społeczny i gospodarczy, zasłużony dla rolnictwa wielkopolskiego (zm. 14 I 1905)
(135)	11	X	1880	– Założenie w Poznaniu Towarzystwa Czytelni Ludowych
(130)	11	X	1885	– Ur. Francois Mauriac, pisarz francuski, laureat Nagrody Nobla w 1952 roku (zm. 1 IX 1970)
	12	X		– Światowy Dzień Reumatyzmu
(175)	12	X	1840	– Ur. Helena Modrzejewska (właśc. Jadwiga Helena Misel), aktorka, znana także jako Modjeska (zm. 8 IV 1909)
(80)	12	X	1935	– Ur. Luciano Pavarotti, włoski śpiewak operowy (tenor liryczny), uważany za jednego z najwybitniejszych śpiewaków XX wieku (zm. 6 IX 2007)
	13	X		– Dzień Ratownictwa Medycznego
	14	X		– Międzynarodowy Dzień Zmniejszania Skutków Klęsk Żywiolowych uchwalony przez ONZ
	14	X		– Dzień Edukacji Narodowej
	14	X		– Światowy Dzień Normalizacji ustanowiony w 1991 r. przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO)
(60)	14	X	1955	– Zm. Zygmunt Wojciechowski, historyk, prawnik, pierwszy dyrektor Instytutu Zachodniego w Poznaniu (ur. 27 IV 1900)
(55)	14	X	1960	– Zm. Sigurd Hoel, pisarz norweski (ur. 14 XII 1890)

(25)	14	X	1990	– Zm. Leonard Bernstein, kompozytor, pianista i dyrygent amerykański (ur. 25 VIII 1918)
	15	X		– Międzynarodowy Dzień Niewidomych – Dzień Białej Łaski uchwalony przez Europejską Unię Niewidomych w 1993 r.
	16	X		– Dzień Papieża Jana Pawła II
	16	X		– Światowy Dzień Chleba
	16	X		– Światowy Dzień Wyżywienia (obchodzony od 1981 r. z inicjatywy Światowej Organizacji ds. Wyżywienia – FAO), Żywności i Walki z Głodem
(70)	16	X	1945	– Polska podpisała Kartę Narodów Zjednoczonych
(70)	16	X	1945	– Utworzenie Chóru Chłopięco-Męskiego Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki” pod dyrekcją Stefana Stuligrosza
	17	X		– Międzynarodowy Dzień Walki z Ubóstwem
	17	X		– Dzień Walki z Rakim ogłoszony przez prezydenta RP w 1997 r.
(95)	17	X	1920	– Zm. John Reed, amerykański pisarz, dziennikarz i działacz ruchu robotniczego (ur. 22 X 1887)
	18	X		– Dzień Poczty Polskiej, Dzień Łączności
(270)	19	X	1745	– Zm. Jonathan Swift (Bickerstaff Isaac), pisarz angielski pochodzenia irlandzkiego (ur. 30 XI 1667)
(110)	19	X	1905	– Ur. Hanna Mortkowicz-Olczakowa, poetka, prozaiik, tłumaczka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (zm. 3 I 1968)
	20	X		– Światowy Dzień Osteoporozy
(85)	21	X	1930	– Zm. Włodzimierz Perzyński, prozaiik, komediopisarz i poeta młodopolski (ur. 6 VII 1877)
(145)	22	X	1870	– Ur. Iwan Bunin, prozaiik i poeta rosyjski, laureat Nagrody Nobla w 1933 roku (zm. 8 XI 1953)
(20)	22	X	1995	– Zm. Kingsley Amis, brytyjski pisarz (ur. 16 IV 1922)

- (130) 23 X 1885 – Ur. Jan Czochralski, polski chemik, metaloznawca, wynalazca powszechnie znanej metody otrzymywania monokryształów krzemu, stosowanej przy produkcji mikroprocesorów (zm. 22 IV 1953)
- (30) 23 X 1985 – Zm. Tadeusz Hołuj, poeta, prozaik, dramatopisarz i publicysta (ur. 23 XI 1916)
- 24 X – Światowy Dzień Informacji obchodzony z inicjatywy ONZ od 1972 r.
- 24 X – Dzień Organizacji Narodów Zjednoczonych obchodzony w rocznicę wejścia w życie Karty NZ (1945)
- (290) 24 X 1725 – Zm. Alessandro Pietro Scarlatti, włoski kompozytor okresu baroku (ur. 2 V 1660)
- (220) 24 X 1795 – Trzeci rozbiór Polski
- (70) 24 X 1945 – Powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych – ONZ
- (330) 26 X 1685 – Ur. Domenico Giuseppe Scarlatti, kompozytor włoski okresu baroku (zm. 23 VII 1757)
- (195) 26 X 1820 – Ur. Ewaryst Estkowski, pedagog i działacz oświatowy (zm. 15 X 1856)
- (125) 26 X 1890 – Zm. Carlo Collodi (właśc. Carlo Lorenzini), włoski pisarz i dziennikarz (ur. 24 XI 1826)
- (70) 26 X 1945 – Powołanie Światowej Demokratycznej Federacji Kobiet
- 27 X – Światowy Dzień Modlitwy o Pokój
- 27 X – Światowy Dzień Dziedzictwa Audiowizualnego
- (160) 27 X 1855 – Ur. Iwan Miczurin, hodowca, sadownik rosyjski (zm. 7 VI 1935)
- (5) 29 X 2010 – Zm. Ludwik Jerzy Kern, poeta, satyryk, dziennikarz, autor utworów dla dzieci (ur. 29 XII 1921)
- (180) 30 X 1835 – Ur. Cyprian Godebski, rzeźbiarz, wnuk Cypriana Godebskiego – poety i legionisty (zm. 25 XI 1909)

- 31 X – Światowy Dzień Oszczędności
(70) 31 X 1945 – Zm. Wincenty Witos, polityk, działacz ruchu ludowego, premier II RP (ur. 21 I 1874)

L i s t o p a d

- 1 XI – Wszystkich Świętych – Święto Zmarłych
(125) 1 XI 1890 – Ur. Jan Wiktor, prozaik, eseista (zm. 17 II 1967)
(90) 2 XI 1925 – Ur. Bogusław Kogut, pisarz i poeta poznański (zm. 15 III 1987)
(65) 2 XI 1950 – Zm. George Bernard Shaw, dramaturg i prozaik irlandzki, laureat Nagrody Nobla w 1925 roku (ur. 26 VII 1856)
(40) 2 XI 1975 – Zm. Pier Paolo Pasolini, włoski pisarz i reżyser filmowy (ur. 5 III 1922)
3 XI – Dzień św. Huberta – patrona myśliwych, leśników i jeźdźców
(170) 3 XI 1845 – Ur. Zygmunt Gloger, etnograf i archeolog polski (zm. 7 VIII 1910)
(45) 3 XI 1970 – Zm. Władysław Jan Grabski, poeta, powieściopisarz i publicysta (ur. 25 XI 1901)
(60) 5 XI 1955 – Zm. Maurice Utrillo, malarz i grafik francuski (ur. 26 XII 1883)
(260) 6 XI 1755 – Ur. Stanisław Staszic (data chrztu), pisarz polityczny, geolog, filozof, tłumacz książek (zm. 20 I 1826)
(155) 6 XI 1860 – Ur. Ignacy Paderewski, pianista, kompozytor (zm. 29 VI 1941)
(135) 6 XI 1880 – Ur. Robert Musil, pisarz austriacki (zm. 15 IV 1942)

- (90) 7 XI 1925 – Ur. William Wharton (właśc. Albert William du Aime), pisarz amerykański, autor powieści „Ptasiek”, malarz (zm. 29 X 2008)
- (115) 8 XI 1900 – Ur. Margaret Mitchell, pisarka amerykańska (zm. 16 VIII 1949)
- 9 XI – Światowy Dzień Jakości obchodzony od 1989 r. z inicjatywy międzynarodowych organizacji ds. standaryzacji jakości
- 9 XI – Międzynarodowy Dzień Walki z Faszyzmem i Antysemityzmem
- (105) 9 XI 1910 – Zm. Piotr Wawrzyniak, ksiądz, działacz gospodarczy i społeczny w zaborze pruskim (ur. 30 I 1849)
- (45) 9 XI 1970 – Zm. Charles de Gaulle, polityk francuski (ur. 22 XI 1890)
- 10 XI – Międzynarodowy Dzień Młodzieży
- (150) 10 XI 1865 – Ur. Władysław Umiński, pisarz tworzący fantastykę naukową, autor książek dla dzieci i młodzieży, publicysta (zm. 31 XII 1954)
- 11 XI – Święto Niepodległości – święto narodowe, odzyskanie przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli
- (175) 12 XI 1840 – Ur. August Rodin, rzeźbiarz francuski (zm. 17 XI 1917)
- (30) 12 XI 1985 – Zm. Stanisław Baliński, poeta, nowelista (ur. 2 VIII 1899)
- (165) 13 XI 1850 – Ur. Robert Louis Stevenson, pisarz i eseista angielski (zm. 3 XII 1894)
- 14 XI – Światowy Dzień Cukrzycy, Światowy Dzień Walki z Cukrzycą
- (175) 14 XI 1840 – Ur. Claude Monet, malarz francuski, przedstawiciel impresjonizmu (zm. 6 XII 1926)

- (105) 14 XI 1910 – Ur. Jerzy Putrament, pisarz, działacz polityczny, społeczny i kulturalny (zm. 23 VI 1986)
- 15 XI – Międzynarodowy Dzień Pisarzy Uwięzionych obchodzony z inicjatywy Światowej Federacji PEN-Clubu
- (385) 15 XI 1630 – Zm. Johannes Kepler, astronom i matematyk niemiecki (ur. 27 XII 1571)
- (345) 15 XI 1670 – Zm. Jan Amos Komensky, pedagog czeski, reformator szkolnictwa (ur. 28 III 1592)
- (120) 15 XI 1895 – Ur. Antoni Słonimski, poeta, satyryk i felietonista (zm. 4 VII 1976)
- 16 XI – Światowy Dzień Tolerancji proklamowany przez UNESCO, obchodzony od 1996 r.
- (115) 16 XI 1900 – Ur. Nikołaj Pogodin (właśc. Nikołaj Fiedorowicz Stukałow), dramaturg rosyjski (zm. 19 IX 1942)
- (30) 16 XI 1985 – Zm. Witold Wirpsza, poeta, prozaik, tłumacz literatury niemieckiej, zamieszkały od 1971 roku w Berlinie Zachodnim (ur. 4 XII 1918)
- 17 XI – Międzynarodowy Dzień Studentów obchodzony od 1941 r.
- 17 XI – Ogólnopolski Dzień bez Długów
- (110) 17 XI 1905 – Ur. Adam Ważyk, poeta, prozaik i eseista (zm. 13 VIII 1982)
- (30) 17 XI 1985 – Zm. Stanisław Ryszard Dobrowolski, poeta, prozaik i publicysta (ur. 14 III 1907)
- 18 XI – Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach
- 19 XI – Światowy Dzień Filozofii ogłoszony przez UNESCO, obchodzony w trzeci czwartek listopada
- 19 XI – Dzień Walki z Paleniem Tytoniu obchodzony od 1977 roku, w trzeci czwartek listopada
- (250) 19 XI 1765 – Powstanie polskiego Teatru Narodowego

- (115) 19 XI 1900 – Ur. Anna Seghers (właśc. Netty Reiling-Radvanyi), pisarka niemiecka pochodzenia żydowskiego (zm. 1 VI 1983)
- (75) 19 XI 1940 – Zm. Waclaw Berent, pisarz, tłumacz (ur. 28 IX 1873)
- (105) 20 XI 1910 – Zm. Lew Tołstoj, pisarz rosyjski (ur. 9 IX 1828)
- (90) 20 XI 1925 – Zm. Stefan Żeromski, prozaik, dramaturg i publicysta (ur. 14 X 1864)
- 21 XI – Światowy Dzień Życzliwości (zwany też Światowym Dniem Pozdrowienia – World Halo Day) obchodzony od 1973 r.
- 21 XI – Światowy Dzień Telewizji
- (185) 21 XI 1830 – Zm. Jan Śniadecki, matematyk, astronom i filozof (ur. 29 VIII 1756)
- (50) 21 XI 1965 – Zm. Stanisław Strugarek, pisarz, redaktor i aktor radiowy związany z Poznaniem (ur. 21 III 1911)
- (125) 22 XI 1890 – Ur. Charles de Gaulle, polityk francuski (zm. 9 XI 1970)
- (65) 22 XI 1950 – Powołanie Światowej Rady Pokoju
- (140) 24 XI 1875 – Ur. Xsawery Dunikowski, rzeźbiarz (zm. 26 I 1964)
- 25 XI – Dzień Kolejarza
- 25 XI – Światowy Dzień Pluszowego Misia ustanowiony w 2002 roku w setną rocznicę powstania zabawki „miś”
- (65) 25 XI 1950 – Zm. Johannes Wilhelm Jensen, pisarz duński, laureat Nagrody Nobla w 1944 r. (ur. 20 I 1873)
- (160) 26 XI 1855 – Zm. Adam Mickiewicz, poeta, dramaturg i publicysta (ur. 24 XII 1798)
- (120) 26 XI 1895 – Ur. Witold Hulewicz, poeta, publicysta, wydawca, założyciel Oddziału Związku Literatów Polskich w Poznaniu, członek grupy literackiej „Zdrój” (zm. 12 VI 1941)

- (65) 26 XI 1950 – Zm. Hedwig Courths-Mahler, pisarka niemiecka (ur. 18 II 1867)
- (170) 27 XI 1845 – Ur. Walery Przyborowski, pisarz i historyk (zm. 13 III 1913)
- (140) 27 XI 1875 – Ur. Władysław Orkan (właśc. Franciszek Smreczyński), prozaik, poeta młodopolski (zm. 14 V 1930)
- (120) 27 XI 1895 – Zm. Alexandre Dumas (syn), dramaturg i powieściopisarz francuski (ur. 28 VII 1824)
- (60) 27 XI 1955 – Zm. Artur Honegger, kompozytor szwajcarski (ur. 10 III 1892)
- (135) 28 XI 1880 – Ur. Aleksander Błok, poeta rosyjski, przedstawiciel symbolizmu (zm. 7 VIII 1921)
- (100) 28 XI 1915 – Ur. Konstantin Simonow, prozaik i poeta rosyjski (zm. 18/28 VIII 1978)
- 29 XI – Dzień Podchorążego
- (185) 29 XI 1830 – Wybuch powstania listopadowego
- (180) 30 XI 1835 – Ur. Mark Twain (właśc. Samuel Langhorne Clemens), pisarz i nowelista amerykański (zm. 21 IV 1910)
- (115) 30 XI 1900 – Zm. Oscar Wilde, pisarz irlandzki (ur. 16 X 1854)

G r u d z i e ń

- 1 XII – Światowy Dzień Zapobiegania AIDS ogłoszony przez WHO z inicjatywy Międzynarodowej Konferencji AIDS w Londynie 1988 r.
- (600) 1 XII 1415 – Ur. Jan Długosz, historyk, kronikarz (zm. 19 V 1480)
- 2 XII – Międzynarodowy Dzień Upamiętniający Zniesienie Niewolnictwa

- (35) 2 XII 1980 – Zm. Romain Gary (właśc. Romain Kacew), powieściopisarz francuski pochodzenia litewskiego (ur. 8 V 1914)
- 3 XII – Dzień Naftowca i Gazownika
- 4 XII – Dzień Górnika – Barbórka
- (140) 4 XII 1875 – Ur. Rainer Maria Rilke, poeta austriacki, prekursor egzystencjalizmu (zm. 29 XII 1926)
- 5 XII – Międzynarodowy Dzień Pomocy Cierpiącym (Dzień Wolontariusza) ogłoszony w 1985 r. z inicjatywy Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, obchodzony od 1986 r.
- (145) 5 XII 1870 – Zm. Alexandre (ojciec) Dumas, powieściopisarz i dramaturg (ur. 24 VII 1802)
- (90) 5 XII 1925 – Zm. Władysław Stanisław Reymont (właśc. Władysław Stanisław Rejment), powieściopisarz, nowelista, laureat Nagrody Nobla w 1924 roku (ur. 7 V 1867)
- (360) 7 XII 1655 – Zm. Krzysztof Opaliński, pisarz satyryczny, związany z Wielkopolską, urodzony w Sierakowie, wojewoda poznański od 1637 roku (ur. 1609 – dokładna data nieznana)
- (70) 7 XII 1945 – Ur. Rafał Wojaczek, poeta (zm. 11 V 1971)
- (45) 7 XII 1970 – Podpisanie w Warszawie układu o podstawach normalizacji stosunków między PRL a RFN
- (40) 7 XII 1975 – Zm. Thornton Wilder, pisarz i dramaturg amerykański (ur. 17 IV 1897)
- (30) 7 XII 1985 – Zm. Robert von Ranke Graves, prozaik, poeta i eseista angielski, pochodzenia irlandzkiego (ur. 24 VII 1895)
- (50) 8 XII 1965 – Papież Jan XXIII zakończył obrady II Soboru Watykańskiego (trwały od 11 X 1962). Uchwalono 16 dokumentów stanowiących syntezę współczesnej nauki Kościoła

- (35) 8 XII 1980 – Zm. John Lennon, brytyjski muzyk, kompozytor, wokalista i autor tekstów, członek zespołu The Beatles (ur. 9 X 1940)
- (25) 8 XII 1990 – Zm. Tadeusz Kantor, malarz, rzeźbiarz, scenograf, twórca teatru „Cricot 2” (ur. 6 IV 1915)
- 9 XII – Międzynarodowy Dzień Przeciwdziałania Korupcji
- (75) 9 XII 1940 – Zm. Bohdan Dyakowski, biolog, pedagog, popularyzator przyrody, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 22 XII 1864)
- (30) 9 XII 1985 – Zm. Ireneusz Iredyński, poeta, prozaik, dramatopisarz (ur. 4 VI 1939)
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Ochrony Praw Dziecka
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka uchwalony w 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne NZ
- (185) 10 XII 1830 – Ur. Emily Dickinson, poetka amerykańska (zm. 15 V 1886)
- (70) 10 XII 1945 – Ur. Marek Grechuta, pieśniarz, kompozytor, poeta (zm. 9 X 2006)
- 11 XII – Międzynarodowy Dzień Terenów Górskich
- (205) 11 XII 1810 – Ur. Alfred de Musset, poeta francuski (zm. 2 V 1857)
- (155) 12 XII 1860 – Ur. Jan Kasprowicz, poeta, dramaturg, tłumacz (zm. 1 VIII 1926)
- (100) 12 XII 1915 – Ur. Jeremi Przybora, satyryk, reżyser, współtwórca „Kabaretu Starszych Panów” (zm. 4 III 2004)
- 13 XII – Dzień Pamięci Ofiar Stanu Wojennego ogłoszony przez Sejm RP w 2002 r.
- 13 XII – Dzień Księgarza
- (125) 14 XII 1890 – Ur. Sigurd Hoel, pisarz norweski (zm. 14 X 1960)
- (120) 14 XII 1895 – Ur. Paul Eluard (właśc. Eugène Emile Paul Grindel), poeta francuski (zm. 18 XI 1952)

- (40) 14 XII 1975 – Zm. Stanisława Platówna, prozaik, autorka powieści dla młodzieży (ur. 14 II 1924)
- (25) 14 XII 1990 – Zm. Friedrich Dürrenmatt, dramaturg szwajcarski (ur. 5 I 1921)
- (240) 16 XII 1775 – Ur. Jane Austen, powieściopisarka angielska (zm. 18 VII 1817)
- (245) 17 XII 1770 – Ur. Ludwig van Beethoven, kompozytor niemiecki (zm. 26 III 1827)
- (185) 17 XII 1830 – Ur. Jules de Goncourt, pisarz francuski (zm. 20 VI 1870)
- 18 XII – Międzynarodowy Dzień Migranta ustanowiony przez ONZ 4 grudnia 2000 roku
- (105) 19 XII 1910 – Ur. Jean Genêt, francuski powieściopisarz, dramaturg i poeta (zm. 15 IV 1986)
- (100) 19 XII 1915 – Ur. Édith Piaf (właśc. Edith Giovanna Gassion), piosenkarz francuska (zm. 11 X 1963)
- 20 XII – Międzynarodowy Dzień Solidarności
- (640) 21 XII 1375 – Zm. Giovanni Boccaccio, pisarz włoski (ur. 1313 – dokładna data nieznana)
- (75) 21 XII 1940 – Zm. Francis Scott Fitzgerald, pisarz amerykański (ur. 24 IX 1896)
- (25) 22 XII 1990 – Zaprzysiężenie na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy, wybranego 8 XII 1990 r. po raz pierwszy od 1945 r. w wolnych wyborach
- (200) 23 XII 1815 – Zm. Jan Nepomucen Potocki, pisarz, polityk, podróżnik, historyk (ur. 8 III 1761)
- (990) 25 XII 1025 – Koronacja Mieszka II na króla Polski
- (120) 25 XII 1895 – Ur. Stefan „Grot” Rowecki, generał, dowódca AK (zm. 2 VIII 1944)
- (190) 26 XII 1825 – Wybuch powstania dekabrystów w Rosji

- (125) 26 XII 1890 – Zm. Heinrich Schliemann, niemiecki archeolog – amator, odkrywca ruin Troi, prowadził prace wykopaliskowe na terenie Myken i Tirynsu, poliglota (władał 14 językami) (ur. 6 I 1822)
- 27 XII – rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego
- (430) 27 XII 1585 – Zm. Pierre de Ronsard, poeta francuski (ur. 11 IX 1524)
- (70) 27 XII 1945 – Zm. Theodore Dreiser, powieściopisarz amerykański (ur. 27 VIII 1871)
- (90) 28 XII 1925 – Zm. Siergiej Jesienin, poeta rosyjski (ur. 3 X 1895)
- 29 XII – Światowy Dzień Różnorodności
- (195) 29 XII 1820 – Ur. Tytus Chałubiński, lekarz, przyrodnik (zm. 4 XI 1889)
- (150) 30 XII 1865 – Ur. Rudyard Kipling, pisarz angielski, laureat Nagrody Nobla w 1907 r. (zm. 18 I 1936)
- (110) 31 XII 1905 – Ur. Tadeusz Breza, prozaik, eseista (zm. 19 V 1970)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Tomasz Mizerkiewicz

KOMIZM JAKO KATEGORIA INTERDYSCYPLINARNA

Współczesne próby poznawania zjawisk komicznych opierają się często na przekonaniu o ich interdyscyplinarnym charakterze. Filozof Simon Critchley pisał niedawno o wysiłkach zrozumienia humoru następująco: „im dłużej mu się przyglądać, tym więcej jest do zrobienia, nie tyle zresztą w dziedzinie filozofii, ile raczej w takich dyscyplinach, jak historia, historia literatury, teologia i historia religii, socjologia oraz antropologia”¹. Oczywiście można do tej listy dodawać kolejne dyscypliny wiedzy. Zapewne jest to spowodowane przez to, że w komizmie łączą się cechy uniwersalne z lokalnymi i ponadczasowe z aktualnymi. Niekiedy komizm pewnej sytuacji czy powiedzenia rozumie jedynie ktoś należący do określonej grupy etnicznej, wiekowej i zawodowej, ale bywa i tak, że śmieszna scena filmowa rozbawia widzów na całym świecie.

Proponuję poniżej przyjrzeć się trzem komicznym ujęciom tematu podróży w odmiennych rodzajach dzisiejszej polskiej sztuki: literaturze, filmie i piosence. Analiza łączyć będzie opis typowych chwytów komicznych z efektami zabawowymi, które okażą się charakterystyczne dla danego typu sztuki i czytelne tylko w jej obrębie, dla jej odbiorców, nieraz wysoce wyspecjalizowanych. Na koniec przekonamy się, co interdyscyplinarne badanie komizmu powie o współczesnym doświadczeniu podróżowania.

W *Słowniku symboli* Władysław Kopaliński odnotowuje liczne znaczenia podróży powstałe w kolejnych epokach i kulturach. Najczęściej symbolizowała życie, nierzadko oznaczała dążenie do spełnienia wzniosłego celu duchowego (poznanie Boga, prawdy, porządku mistycznego itp.), czyli była pielgrzymką, czasem oznaczała odważne przedsięwzięcie i udział w przypadkach życiowych, potrzebę poznawania czegoś nowego, kształcenia się.

Do owych poważnych sensów podróży nawiązuje z pewnością krótkie opowiadanie Janusza Rudnickiego *Na wyciągu* (ze zbioru *Śmierć czeskiego psa*²). Jego bohater udał się w Dzień Zaduszny z osobliwą pielgrzymką, gdyż chciał wjechać na górę na granicy polsko-czeskiej i tam zapalić świecę „Wszystkim Zmarłym”. Ku jego nieszczęściu nie został zauważony przez obłu-

¹ S. Critchley, *O humorze*, tłum. T. Mizerkiewicz i I. Ostrowska, Warszawa 2012, s. 11.

² J. Rudnicki, *Na wyciągu*, w: tegoż, *Śmierć czeskiego psa*, Warszawa 2009, s. 44-49.

gujących wyciąg, którzy wyłączyli urządzenie w przekonaniu, że w ostatnim wieczornym kursie nikt nie wjeżdżał na górę.

Opowiadanie obfituje w szereg łatwych do rozpoznania i powszechnie zrozumiałych efektów komicznych. Wyjątkowo silnie przemawia komizm sytuacyjny, gdyż bohater dla ogrzania się i zasygnalizowania swojej obecności zapala wieszoną na górę własną pierwszokomunijną świecę, po czym trzyma ją na głowie dla lepszej widoczności. Ponieważ potem zasypia, to budzi się cały oblepiony spływającym z niej woskiem, co prowadzi do szeregu zabawnych prób zdercia wosku (np. poprzez poruszanie okularami, wywiercanie małych dziurek na oczy), który pomimo tego niczym niechciana maska wciąż do niego przywiera. Ścisłe wiąże się z tym komizm postaci, która z dziwnego i nieco tajemniczego wędrowca zmienia się w szamocącego się na wyciągu zwyczajnego nieszczęśnika. Po zejściu z wyciągu staje się dziwem dla mijających go ludzi („ludzie mnie oglądają, dzieciom jako żywą świeczkę pokazując”). Sam mówi o sobie: „muszę wyglądać jak mumia, której urwis z wycieczki szkolnej założył okulary”. Prowadzi to do znakomitych przykładów komizmu słownego. W monologu bohatera pojawiają się m.in. barwne porównania: „tkwię tu dalej jak mucha na lepie spod lady w czasach PRL-u”, „trzymam się tej rury jak człowiek ludzkości. A zimna ona jak kłamka do igloo”, „wyglądam, chyba, jak wiceprzewodniczący Ku-Klux-Klanu na chorobowym”. Z klasyfikacji odmian komizmu można też przywołać komizm kontrastu, gdyż postać i jej sytuacja jest ekscentrycznie osobna i odmienna od postaci ją otaczających oraz ich rutynowych zachowań („Przede mną nikogo, obracam się, za mną nikogo. Kto normalny siądzie na wyciąg w dzień Zaduszek?”). Komiczny kontrast pojawia się także i dlatego, że bohater zamierzał udać się w wyjątkową podróż, a jego udziałem stał się bezruch.

Nie będzie przypadkiem skojarzenie komizmu tego opowiadania z tzw. humorem wisielczym, czyli dowcipami opowiadanymi przez skazańców tuż przed egzekucją. Bohater Rudnickiego posługuje się humorem wisielczym, gdyż dosłownie wisi, w swym zabawnym monologu cały czas histerycznie przeżywa zagrożenie swego życia, boi się wilków, nocy, samotności, rozpaczliwie usiłuje znaleźć jakiś ratunek (np. przykleja świecę do głowy).

Dla czytelnika literatury opowiadanie *Na wyciągu* posiada wszakże sporo dodatkowych znaczeń komicznych. Zawiera ono aluzję do licznych dzieł przedstawiających wędrowkę bohatera w góry w celu odnalezienia sensu istnienia i zasady świata. Znane obrazy romantyczne w rodzaju wstąpienia Kordiana na Mont Blanc z dramatu Słowackiego czy XX-wieczna historia Castorpa z powieści Tomasza Manna *Czarodziejska góra* stanowią kanoniczne przykłady tak pojętej podróży. Co ważne dla opowiadania Rudnickiego, powieść Manna nawiązywała do filozofii Fryderyka Nietzschego i stworzonej przez niego postaci

Zaratustry, który udał się w góry, by po powrocie ogłosić śmierć Boga i postawić przed ludzkością zadanie stworzenia heroicznego nadczłowieka.

Bohater utworu Rudnickiego także chce należeć do grona wielkich indywidualistów, a przynajmniej kontestatorów sprzeciwiających się stadnym zachowaniom. W czasie gdy wszyscy podróżują odwiedzając rutynowo cmentarze, na których pochowani zostali ich bliscy, on postanawia wybrać się w podróż alternatywną, wyjątkową, jedyną w swoim rodzaju, która ma przynieść mu przeżycia niedostępne dla tłumu gorączkowo objeżdżających groby. Znajomość literatury i filozofii powoduje, iż żywi nadzieję, że tak jak znani herosi kulturowi dozna na górze objawienia czegoś wartościowego, co będzie mógł potem obwieścić innym. Jest ateistą, powtarza za Nietzschem: „ale Boga nie ma i tkwię tu dalej...” i poddaje namysłowi swoją relację z ludzkością. Ostatecznie jednak komicznie zaprzecza możliwości uwznioślającego doświadczenia podróży w góry i odkrycia w ten sposób np. swego nadczłowieczeństwa. Wszelkie znaki heroizmu zostają zabawnie, a także nieco świętokradczo podważone, bohater powiada, że jest „do krzesła przytwierdzony jak Chrystus do krzyża”, a po chwili dodaje: „ja z wyciągu, (...) ja prosto z Golgoty, (...) ja Syzyf z wosku.” Okazuje się, że jego nieudolna podróż-niepodróż nie pozwala mu się wpisać ani w tradycję podróży na górę pojętą jako dążenie do zbawienia, ani w tradycję nonkonformistycznego osiągnięcia stanu dumnej niezależności.

Warto zauważyć, że w opowiadaniu pojawił się motyw maski komicznej. Twarz oklejona woskiem przypomina znaną z komedii greckiej maskę aktora, o której pisał Arystoteles w *Poetyce*: „jest czymś szpetnym i powykrzywianym, ale nie wyraża bólu”³. Antyczny filozof miał na myśli, że deformująca twarz maska ma śmieszyć, a nie wywoływać współczucie lub przykrość. Poza tym stanowi ona rodzaj celowo skonstruowanego w opowiadaniu „przeciwobrazu” (pojęcie z teorii komizmu Jerzego Ziomek⁴) dla poważnego oblicza dumnego myśliciela lub artysty, który wynosi się ponad tłum i codzienność.

Właściwym wtajemniczeniem, jakie dane zostało bohaterowi za sprawą jego niezamierzonego w swym przebiegu, mocno komicznego doświadczenia podróży, byłoby zgłębienie niepokojącego stanu „nie-ludzkości”. Critchley zwracał uwagę, że poprzez komizm odkrywamy swoje pokrewieństwo z rzeczami (śmiejące się ciało porusza się, trzęsie bez naszej kontroli) i zwierzętami (wyszczzerzone zęby, dziwne odgłosy podczas śmiechu przypominające rżenie, kwik i inne kojarzące się animalnie dźwięki). W ten sposób poruszamy się

³ Arystoteles, *Poetyka*, w: *Trzy poetyki klasyczne. Arystoteles, Horacy, Pseudo-Longinos*, przeł. T. Sinko, Wrocław 1951, s. 11.

⁴ J. Ziomek, *Komizm- spójność teorii i teoria spójności*, w: tegoż, *Rzeczy komiczne*, Poznań 2000.

w obszarze między tym, co ludzkie, przedmiotowe i zwierzęce. Bohater Rudnickiego należy właśnie do tego obszaru nie-ludzkiego, znajduje się poza światem ludzkim, pozostawiony jak rzecz sam sobie na wyciągu w nocy, gdy pod nim krążą niepokojące go dzikie zwierzęta. A po powrocie do świata ludzkiego (rano po uruchomieniu wyciągu) zachowuje status kogoś nie-ludzkiego, idzie obłany woskiem jak manekin czy człowiek-hybrida łączący elementy organiczne z materialnymi. W ten sposób niechciana komiczna podróż każe mu odkryć to, co w naukach humanistycznych badają obecnie studia posthumanistyczne oraz studia nad zwierzęcością – nieoczekiwane relacje łączące człowieka z rzeczami i zwierzętami.

Filmowe opracowanie tematu podróży w komicznym stylu znaleźć można w obrazie *Hi way* w reżyserii Jacka Borusińskiego, znanego aktora z kabaretu Mumio, który występuje tu wraz z kabaretowym partnerem Dariuszem Basińskim. *Hi way* przedstawia podróż reżysera-amatora Jaco z kamerzystą Pablem, udają się do podwarszawskiej willi biznesmena Andrzeja, aby nakręcić o nim film. Jest to typowa praca zarobkowa, filmowcy-amatorzy marzą o prawdziwych, autorskich produkcjach. Dlatego kiedy wracają do siebie do Katowic po nieudanej wizycie (film zepsuty z powodu ich wadliwego sprzętu), opowiadają sobie różne scenariusze filmów, które chcieliby nakręcić. W zakończeniu okazuje się, że historia była cały czas opowiadana przez Jaca współmieszkańcom śląskiej kamienicy, gdyż chciał ich namówić do zagrania w filmie i prosił o opinie na temat wymyślonej fabuły.

Podobnie jak w przypadku opowiadania Rudnickiego spotykamy szereg chwytów, które wywołują łatwo rozpoznawalne efekty komiczne. Film przedstawia całą galerię śmiesznych postaci. Komizm głównych bohaterów wynika zarówno z ich zachowań (pretensjonalny Jaco oraz strachliwy i w wielu sytuacjach niestosownie milczący Pablo), jak i kontrastu (nadaktywność i gadatliwość Jaca zestawiona z monosylabowymi odpowiedziami Pabla). Obok nich występuje zadufany polski nuworysz Andrzej, który w żenujący sposób chępli się swoim bogactwem (np. popisuje się tym, że w jego domu wszystko można włączyć pilotem) i chętnie udziela absurdalnych porad (np. o zasadzie lasera w życiu). Ponadto reżyser włączył do filmu nagrania zabawnych działań i wypowiedzi nie-aktorów, są to np. osoby instruujące jadących, które dy należy udać się do Warszawy. Bardziej rozbudowany element komizmu postaci wiąże się z żalną fantazją Jaca, który chce się odreagować po odczuty poniżeniu podczas wizyty u biznesmena. Wyobraża sobie, że Andrzej przybywa do jego arystokratycznej posiadłości i oczywiście jest wstrząśnięty bogactwem reżysera, ważnymi koneksjami towarzyskimi itd., a kiedy rozpląkuje się przed Jacem w poczuciu małowartościowości, otrzymuje radę, aby pomagał sobie zasadą lasera.

Komizmowi postaci towarzyszy komizm sytuacji. W jednej z opowiadanych fabuł oglądamy grupę emerytów podsłuchujących młodzież czekającą w kolejce do kina. Okazuje się, że spisują słowa z aktualnego slangu, po czym używają ich, nie zawsze poprawnie, podczas czatowania na forach internetowych, zyskując pochlebne opinie i wielką popularność wśród młodych internautów. W innej wymyślonej historii świadek przestępstwa ma wskazać podejrzanego, przy czym ogląda go w odbiciu w gabinecie krzywych luster. Wielki ładunek absurdu komizmu sytuacyjnego towarzyszy scenom z fabuły o „jedzerze”, przedstawicielu zmyślonego zawodu. Jedzer wizytuje domy, w których mieszkają dzieci niejadki i – słono opłacany – poprzez spektakularne objadanie się uczy maluchy czerpać przyjemność z jedzenia.

Ponieważ twórcy filmu to wyśmienici kabareciarze, nie mogło zabraknąć komizmu słownego. Kiedy filmowcy zajechali pod dom Andrzeja, aby wyrazić swój podziw dla rezydencji stać ich było jedynie na stwierdzenie: „prawdopodobnie podpiwniczony, co?” W minipowieści *Park* jeden z nieudacznym amantów dla zaimponowania dziewczynom opowiada długi, nieśmieszny dowcip. Podczas końcowej dyskusji nad scenariuszem Jaca mieszkańcy kamienicy przez dłuższy czas milczą, po czym starszy mężczyzna rozpoczyna swoją wypowiedź zdaniem: „ja przepraszam, że wejdem w słowo”. Bardzo wiele komizmu słownego osiągnęte zostaje przez nieoczekiwane przerywanie przez bohaterów wypowiedzi, po czym następuje ich pełne zaambarasowanie milczeniem, podczas którego mimika zdradza różne stany zawstydzenia.

W ten sposób dochodzimy do efektów komicznych, które właściwe będą samemu medium filmowemu. Pojawia się tzw. komizm izolacji (lub fragmentu), między innymi w scenie, gdy podczas nagrania Andrzeja prowadzącego z solenną miną wykład o przedsiębiorczości kamera przestaje rejestrować dźwięk i widzimy mądrzącego się biznesmena pozbawionego głosu. Komizm kontrastu osiągnęty zostaje także poprzez zestawienie podróży bohaterów z głównym tematem muzycznym, a jest nim rodzaj „kociej muzyki”, czyli wysokich, nieuporządkowanych melodyjnie sekwencji dźwięków.

Pora zauważyć, że dla każdego kinomana *Hi way* stanowić będzie ponadto humorystyczne nawiązanie do ważnego gatunku, jakim jest film drogi i z tego wydobywać będzie wiele efektów komicznych. W kanonicznym dziele tego rodzaju, *Easy Rider* Dennisa Hoppera, dwaj młodzi hipisi przemierzają Amerykę w poszukiwaniu wolności i niepowtarzalnych przeżyć (także związanych z zażywaniem narkotyków). Tymczasem w polskim filmie drogi Jacka Borsuskiego bohaterami stają się dwaj śmieszni partacze, którzy nie zyskują poważnego współczucia, nie można stwierdzić, by jakkolwiek dojrzewali duchowo, odkrywali i poddawali krytyce negatywne strony społeczeństwa. Zresztą już sam ich pojazd, czyli niewielki samochodzik osobowo-dostawczy,

w którym ledwie się mieszczą, śmiesznie wypada w zestawieniu z imponującymi harleyami Amerykańskich buntowników.

Miłośnicy kabaretu Mumio i widzowie oglądający *Hi way* powiadali, że Borsiński i Basiński sięgają po charakterystyczną dla nich odmianę komizmu absurdałnego, czyli że efekt śmieszności wywodzi się często z naruszania prawideł logicznych i związków przyczynowo-skutkowych. Bohaterowie filmu wraz z rozwojem ich nieudanej podróży coraz silniej zamazują podział na realność i zmyślenie, co przywodzi na myśl tradycję surrealizmu, którego twórca, André Breton, napisał zresztą książkę o czarnym humorze. W omawianym filmie nie znajdziemy jednak metafory życia jako poważnej surrealistycznej podróży obrazów, która była obrazowana w wielu filmach tego kierunku artystycznego (np. Luisa Buñuela). *Hi way* pokazuje raczej, jak komiczna podróż prowadzi stopniowo do stworzenia sympatycznej metafory życia jako wędrówki patafizycznej⁵. Patafizyka to dość mało w Polsce znana szkoła artystyczna wesołych absurdałistów, którzy twierdzili, że tylko dzięki komizmowi możemy odkryć, iż na co dzień nie zamieszkujemy ani świata fizycznego, ani metafizycznego, lecz patafizyczny. Oznacza to, że wciąż odchylamy się od realności w wielu nieskoordynowanych, szalonych kierunkach, wędrując przez liczne, niezwiązane ze sobą światy, które wymyślamy lub wymyślają za nas inni. Odczucie widzów oglądających *Hi way*, iż ten film drogi to nie tylko szereg komicznie bezsensownych scen, ale i opowieść o podróży po światach patafizycznych współczesnego człowieka znaleźć może potwierdzenie w scenie końcowej. Po dość surowej krytyce ze strony sąsiadki reżyser wyjawia, jaki jest finał filmu. Otóż nawiązuje on do sceny przybycia do willi Andrzeja, gdy Jaco wymyśla sobie, że istnieje firma, która by tak ładne bramy, jak ta, którą widzi, pozwalała wyrzucać w powietrze i wesoło kręcić nimi w powietrzu. Dlatego w scenie finałowej Jaco i Pablo leżą na łące i za pomocą pilota podrzucają w najróżniejszych kierunkach dwuskrzydłową bramę. Triumf patafizycznego eksperymentu doprowadził zatem podróż do punktu, w którym nic już nie hamuje nieprzewidywalnej wędrówki przez patafizyczne światy współczesności.

Ostatni z przykładów stanowić będzie piosenka *Pasażer* zespołu Big Cyc z albumu *Z gitarą wśród zwierząt*. Nawet dla osób mało osłuchanych ze szlagierami piosenkowymi utwór stanowi czytelne nawiązanie do kultowej piosenki Iggy'ego Popy *The Passenger*. Piosenka amerykańskiego muzyka opowiadała o podróży przez miasto wieczorem, co stawało się metaforycznym obrazem życia kogoś, kto chce być na zawsze „pasażerem”, nie należy do żadnego miejsca, jest nonkonformistą podważającym wszystko, co stabilne

⁵ Zob. poświęcony patafizyce numer „Literatura na Świecie”, 1997, nr 8-9.

i krępujące wolność. Doświadczenie podróży prowadziło do nowej kondycji bohatera piosenki, który stawał się człowiekiem nomadycznym współczesności, stale podróżującym, unikającym jakichkolwiek dookreśleń, wciąż szukającym nowych form bycia. Piosenka stała się hymnem pokolenia punkowego, posiadała balladowy rytm, nadawała się do wspólnego koncertowego śpiewania. Z tego powodu była potem niezliczoną ilością razy nagrywana w nowych wersjach przez innych wykonawców, także polskich, którzy śpiewali tzw. covery przeboju Iggy'ego Popa. Nadało to przeżyciu „pasażerskości” charakter dość powszechnie rozumianej, alternatywnej formy podróżowania.

Pasażer Big Cyca komicznie zrywa z przywołanym pierwowzorem i podaje go wielopoziomowej parodii. Piosenka już w warstwie muzycznej oddala się od oryginału, gdyż w miejsce spokojnej gitary rytmicznej pojawiają się mocne, ciężkie brzmienia gitar rockowych. Utwór ustylizowany jest na przesadnie wzniosłą pieśń zbiorową, wokalista wykonuje ostatnie refreny z chórem, który ma przypominać koncertowy tłum. Można wręcz podejrzewać, iż *Pasażer* nie tylko komicznie przedrzeźnia dzieło Popa, ale i – może nawet silniej – utwory licznych naśladowców zmieniających podróży song Amerykanina w nazbyt kiczowatą metaforę życia jako podróży.

Zupełnie inaczej zostało też pomyślane wykonanie wokalne. Iggy Pop śpiewa w celowo niedbały sposób, chwilami uderzając w gwałtowne i dramatyczne tony, a potem ścisząc emocje w powtarzanym refrenicznym „la la la...” Tymczasem wykonujący tę piosenkę polski wokalista, występujący na płycie gościnnie Jarosław Janiszewski, śpiewa cały czas z dużym zaangażowaniem emocjonalnym, co rodzi dodatkowy komizm kontrastu z powodu lekkiej i żartobliwej fabuły opowiedzianej przez polski tekst.

Dopiero bowiem poziom słowny daje pełne wyobrażenie o korekcie, jaką wprowadza grupa Big Cyc do songu o podróży współczesnego niezależnego nomady. W pierwszej zwrotce pojawia się opowieść polskiego pasażera: „Ja jestem pasażerem, / wrywam dermę siedzeń, / jadę z niedużym pieskiem / na miejscu matki z dzieckiem.” Piosenka kończy się następująco: „Ja jestem pasażerem, / wykręcam śrubki z siedzeń /, na wszystko leje pies, / bo lubi PKS.” Uderzający staje się komizm postaci, którą jest chuligan lub maniak zniszczenia, znajdujący zadowolenie w dewastowaniu foteli autobusowych. Komizm sytuacji przejawia się np. w scenie wciągania do wandalizmu zwierzęcia: „nakarmię mego psa, / by gąbkę ze mną dał.” W kapitalnej puencie silnie przemawia komizm słowny wynikający ze zderzenia dwóch rejestrów językowych: pojawia się nagle wulgaryzm zestawiony z oficjalnym skrótem nazwy znanego państwowego przewoźnika. Niemały jest również ładunek komizmu kontrastu, gdyż zamiast wielkomijskich przedmieść amerykańskiej metropolii z utworu Popa przenosimy się w wybitnie lokalny, polski kontekst

symbolizowany przez autobus PKS-u. Dodatkowym źródłem komizmu jest sam ów PKS, który stworzony w latach PRL-u stał się szybko obiektem wielu humorystycznych przedstawień filmowych, literackich, piosenkowych i in. W komicznych wizerunkach jego brudny, powolnie poruszający się kadłub bywał zabawnym obrazem społecznego marazmu i PRL-owskiego cywilizacyjnego zacofania.

Przedstawiona powyżej interdyscyplinarna analiza komizmu w trzech różnych typach dzieł sztuki wypowiedających się na temat podróży prowadzi przynajmniej do kilku wniosków. Po pierwsze, w utworach tych zachowana zostaje dawna metafora życia jako podróży, tyle że proponuje się jej nowe rozumienia. Po drugie, pomimo zgodnego odrzucenia w analizowanych utworach podróży rozumianej jako poważne i wzniosłe duchowe wtajemniczenie, nadal doświadczenie podróżowania prowadzi – dzięki komizmowi – do ważnych ustaleń poznawczych. Jak widzieliśmy, bohaterowie zabawnych wypraw dowiadawali się o własnej nie-ludzkiej kondycji lub wędrowali przez patafizyczne światy współczesności. Po trzecie, każdy z omówionych przykładów polemizował z kanonizowanymi w jego dziedzinie obrazami podróży, zwłaszcza z artystowskimi i kontrkulturowymi modelami wędrowania. Wykorzystywał je dla przewrotnej zabawy wynikającej z kontrastu między modelem a tym, co staje się przypadkowo udziałem opisywanego w dziele współczesnego podróżnika.

Po czwarte wreszcie, gdyby szukać rysu wspólnego dla wszystkich omówionych bohaterów, byłaby nim opisana przez Hegla kondycja podmiotowości komicznej. Ten typ jednostki pojawił się już w komediach Arystofanesa, potem wrócił w dziełach komediowych Szekspira i in. Podmiotowość komiczna zwykle świadoma jest swej śmieszności, staje się jej udziałem szereg kłesk, plajt oraz katastrof, które zresztą nieraz sama wywołuje. Nic jednak nie podważa jej stałego radosnego nastroju, rozbrajającej chęci do dalszego działania, jedynającego serca czytelników, widzów i słuchaczy nieuzasadnionego przekonania o konieczności dalszych poszukiwań. Doświadczenie podróży widziane w sposób komiczny i interdyscyplinarny podpowiada zatem, że często współcześni idą dzisiaj przez życie jako podmiotowości komiczne. Choć nieraz trudno im podać racjonalny i sensowny powód dalszej wędrówki, to uparcie i z zadziorną miną przyznają sobie prawo do radosnej nadziei, iż pomimo wszystkich znanych dotychczasowych katastrof gdzieśkolwiek się w końcu dotrze i cośkolwiek osiągnie.

BIBLIOGRAFIA

a. Pozycje zwarte

1. ADORNO Theodor W., *Czy sztuka jest zabawą?*, w: tegoż, *Sztuka i sztuki. Wybór esejów*, przeł. Krystyna Krzemień-Ojak, Warszawa 1990.
2. ALICHNOWICZ Karol, „*Miejsce dla kpiarza*”. *Dyskusja o satyrze przed rokiem 1949*, w: *Presja i ekspresja. Zjazd szczeciński i socrealizm*, pod red. Danuty Dąbrowskiej i Piotra Michałowskiego, Szczecin 2002.
3. AUDEN Wystan Hugh, *Uwagi o komizmie*, w: tegoż, *Ręka farbiarza i inne eseje*, wybór M. Sprusiński, J. Zieliński, Warszawa 1988.
4. BATAILLE Georges, *Doświadczenie wewnętrzne*, przeł. Oskar Hedemann, Warszawa 1998.
5. BAUDELAIRE Charles, *O istocie śmiechu oraz o komizmie w sztukach plastycznych*, w: tegoż, *Rozmaitości estetyczne*, przeł. Joanna Guze, Gdańsk 2000.
6. BERGSON Henri, *Śmiech. Esej o komizmie*, tłum. Stanisław Cichowicz, Warszawa 1995.
7. BIENKOWSKI Zbigniew, *O humorze poezji*, w: tegoż, *Poezja i niepoezja. Szkice*, Warszawa 1967.
8. BOCHENSKI Tomasz, *Czarny humor w twórczości Witkacego, Gombrowicza, Schulza. Lata trzydzieste*, Kraków 2005.
9. BYSTRON Jan Stanisław, *Komizm*, Warszawa 1993.
10. CHŁOPICKI Władysław, *O humorze poważnie*, Kraków 1995.
11. CRITCHLEY Simon, *O humorze*, tłum. Tomasz Mizerkiewicz i Iwona Ostrowska, Warszawa 2012.
12. DAICHES David, *Nieporozumienie jako źródło komizmu*, w: tegoż, *Krytyk i jego światy*, przeł. Ewa Krasieńska, Warszawa 1976.
13. DZIEMIDOK Bohdan, *O komizmie*, Warszawa 1967.
14. FREUD Sigmund, *Dowcip i jego stosunek do nieświadomości*, przeł. Robert Reszke, Warszawa 1993.
15. FREUD Sigmund, *Humor*, w: tegoż, *Pisma psychologiczne*, przeł. Robert Reszke, Warszawa 1997.
16. FRIEDRICH Hugo, *Absurd i „humoryzm”* w: tegoż, *Struktura nowoczesnej liryki. Od połowy XIX do połowy XX wieku*. Przełożyła i opatrzyła wstępem Elżbieta Feliksiak, Warszawa 1978.
17. GŁÓWCZEWSKI Aleksander, *Komizm w literaturze. Studia w perspektywie komunikacyjnej*, Toruń 2013.
18. GRYSZKIEWICZ Bogusław, *Peklowana baronowa, czyli o „czarnym” humorze Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, w: *Dzieło i życie*

- Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, t. I, pod red. Adama Kulawika i Jerzego S. Ossowskiego, Kraków 2005.
19. HEGEL Georg Wilhelm Friedrich, *Wykłady o estetyce*, t. III, przeł. Janusz Grabowski i Adam Landman, Warszawa 1964.
 20. *HUMOR europejski*, pod red. Macieja Abramowicza, Denis Bertranda, Tomasz Stróżyńskiego, Lublin 1994.
 21. IRZYKOWSKI Karol, *Zdobnictwo w poezji. Rzecz o metaforze*, w: tegoż, *Wybór pism krytycznoliterackich*. Oprac. Wojciech Głowala, Wrocław 1975.
 22. JASTRZĘBSKI Zdzisław, *Poetyka humoru lat okupacji 1939-1944*, Warszawa 1986.
 23. KISIELEWSKI Stefan, *O humor krajowy*, w: tegoż, *Wołanie na puszczy*, Warszawa 1997.
 24. KŁAK Tadeusz, *Uśmiechy Różewicza*, w: *Święty Tadeusza Różewicza. Materiały z konferencji naukowej pod patronatem JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 28 kwietnia 1999. Obraz literatury XX wieku*. Pod red. M. Kisiela i W. Wójcika, t. III, Katowice 2000.
 25. KRAJEWSKA Anna, *Komedia polska dwudziestolecia międzywojennego: tradycjoniści i nowatorzy*, Poznań 2004.
 26. KWIATKOWSKI Jerzy, *Baba potęgą jest i basta*, w: *Magia poezji (O poetach polskich XX wieku)*. Wybór M. Podraza-Kwiatkowska i A. Łebkowska. Posłowie M. Stala. Kraków 1995.
 27. LINDVALL Terry, *Zaskoczeni śmiechem*, przeł. Tadeusz Szafranski, Warszawa 2001.
 28. MARTUSZEWSKA Anna, „Dobry humor jest jak oset...” *Bolesława Prusa koncepcja komizmu i humoru*, w: *Ulotność i trwanie. Studia z tematyki i historii literatury*. Pod red. Ewy Wiegandt, Agnieszki Czyżak i Zbigniewa Kopcia, Poznań 2003.
 29. MIZERKIEWICZ Tomasz, *Niść śmiesznego. Studia o komizmie w literaturze polskiej XX i XXI wieku*, Poznań 2007.
 30. NYCZ Ryszard, *Gest śmiechu. Z przemian świadomości literackiej początku wieku XX (do pierwszej wojny światowej)*, w: *Język modernizmu. Prolegomena historycznoliterackie*, Wrocław 1997.
 31. OCHOCKI Aleksander, *Komedia i historia. Podmiotowość komiczna u Hegla*, w: tegoż, *Trzy opery czyli podmiotowość komiczna*, Warszawa 2003.
 32. PASSI Izaak, *Powaga śmieszności*, przeł. Kamelia Minczewska-Gospodarek, wstęp Ewa Borowiecka, Warszawa 1980.
 33. PEIPER Tadeusz, *Komizm ekranowy*, w: *Pisma*, t. I, *Tędy. Nowe usta*, Kraków 1972.

34. PLESSNER Helmuth, *Śmiech i płacz. Badania nad granicami ludzkiego zachowania*, przeł. Agata Zwolińska, Zbigniew Nerczuk, Kęty 2004.
35. POSTMAN Neil, *Zabawić się na śmierć. Dyskurs publiczny w epoce show-businessu*, przeł. Lech Niedzielski, Warszawa 2002.
36. ROBERTSON Theodosia S., *Bruno Schulz a komedia*, tłum. Barbara Kowalik, w: *Bruno Schulz 1892-1942. In memoriam*, pod red. Małgorzaty Kitowskiej-Łysiak, Lublin 1992.
37. SIDORUK Elżbieta, *Gałczyński – mistrz poetyckiej groteski*, w: *Dzieło i życie Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, t. I, pod red. Adama Kula-wika i Jerzego S. Ossowskiego, Kraków 2005.
38. STEMPOWSKI Jerzy, *Pan Jowialski i jego następcy. Rzecz o perspektywach śmiechu szlacheckiego. Szkic literacki*, Warszawa 1931.
39. SZAHAJ Andrzej, *Ponowoczesność – czas karnawału. Postmodernizm – filozofia błazna*, w: *Postmodernizm a filozofia. Wybór tekstów*, pod red. Stanisława Czerniaka i Andrzeja Szahaja, Warszawa 1996.
40. *ŚMIECH*, [red. Elżbieta Pękała], Gdańsk 2005, (seria „Punkt po punkcie”, R. 6, z. 6).
41. *ŚMIECH i tży w kulturze staropolskiej*, pod red. Adama Karpińskiego, Estery Lasocińskiej i Mirosławy Hanusiewicz, Warszawa 2003.
42. *ŚMIECH jest małą teodyceą. Odo Marquard w rozmowie ze Steffenem Dietzschem*, w: Odo Marquard, *Apologia przypadkowości. Studia filozoficzne*, przeł. Krystyna Krzemieniowa, Warszawa 1994.
43. TALARCZYK-GUBAŁA Monika, *PRL się śmieje! Polska komedia filmowa lat 1945-1989*, Warszawa 2007.
44. WAŃKOWICZ Melchior, *O tę Rejowską „mokraść” (humor)*, w: tegoż, *Karafka La Fontaine’a*, t. 1, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1983.
45. WITTLIN Józef, *Śmierć i śmiech*, w: tegoż, *Orfeusz w piekle XX wieku*, postłowie Jan Zieliński, Kraków 2000.
46. WYKA Kazimierz, *Tragiczność, drwina i realizm*, w: *Pogranicze powieści*, Warszawa 1989.
47. ZIOMEK Jerzy, *Komizm – spójność teorii i teoria spójności*, w: tegoż, *Rzeczy komiczne*, Poznań 2000.

b. Artykuły

1. FELLINI Federico, *Klowni i ludzka komedia*, przeł. Piotr Gruszczyński, „Res Publica Nowa”, 1994, nr 4.
2. LE GOFF Jacques, *Czy Chrystus się śmiał?*, przeł. Adam Mielczarek, „Res Publica Nowa”, 1993, nr 1.

3. HALL Dorota, „*God Loves Fun*”. *Rola śmiechu w kulturze New Age*, „Konteksty”, 2002, nr 3-4.
4. KAYSER W., *Próba określenia istoty groteskowości*, przeł. Ryszard Handke, „Pamiętnik Literacki”, 1979, z. 4.
5. KOŁAKOWSKI Leszek, *Kapłan i błazen. Rozważania o teologicznym dziedzictwie współczesnego świata*, „Twórczość”, 1959, nr 10.
6. LISSA Zofia, *O komizmie muzycznym*, „Kwartalnik Filozoficzny”, 1938, nr 1-2.
7. „LITERATURA na Świecie” [numer tematyczny pisma poświęcony patafizyce], 1997, nr 8-9.
8. NANCY Jean-Luc, *Dziki śmiech w gardzieli śmierci*, tłum. Tomasz Załuski, „Kresy”, 2002, nr 1.
9. SIWICKA Dorota, *Śmiech jowialny*, „Teksty Drugie”, 1995, nr 6.
10. SONTAG Susan, *Notatki o kampie*, przeł. Wanda Wartenstein, „Literatura na Świecie”, 1979, nr 9.
11. ZAWADZKI Bohdan, *Przegląd krytyczny ważniejszych teorii komizmu*, „Przegląd Filozoficzny”, 1929.
12. ŽIŽEK Slavoj, *Komedia obozowa*, przeł. Adam Chmielewski, „Teksty Drugie”, 2004, nr 5.

Tomasz Mizerkiewicz – historyk i teoretyk literatury, krytyk literacki. Pracownik naukowy na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej UAM. Wydał niedawno książki: historycznoliteracką *Po tamtej stronie tekstów. Literatura polska a nowoczesna kultura obecności* (Poznań 2013) i krytycznoliteracką *Literatura obecna. Szkice o najnowszej prozie i krytyce* (Kraków 2013). Publikował w czasopismach naukowych („Teksty Drugie”, „Pamiętnik Literacki”, „Ruch Literacki” i in.) i literackich („Nowe Książki”, „FA-art.”, „Dekada Literacka”, „artPapier” i in.).

Małgorzata Derwich
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

TEATR PUBLICZNY W POLSCE

Rok 2015 to święto polskiego teatru. Dokładnie 19 listopada 2015 przypadnie 250. rocznica pierwszego przedstawienia zespołu, założonego z inicjatywy Stanisława Augusta Poniatowskiego, a będącego załączkiem pierwszego stałego zawodowego publicznego teatru polskiego. W tym dniu, w 1765 roku, odbyła się premiera komedii „Natręci” Józefa Bielawskiego. Ten fakt uznaje się za datę inauguracji działalności Teatru Narodowego w Warszawie, a zarazem początek dziejów instytucjonalnego teatru publicznego w Polsce.

W 2015 roku w kalendarzu znalazła się nowa data do świętowania – 23 maja. W tym roku po raz pierwszy w Polsce był obchodzony Dzień Teatru Publicznego, który został ustanowiony właśnie z okazji 250. rocznicy powołania pierwszego zawodowego i publicznego teatru polskiego. Ponad 100 teatrów w całym kraju zagrało tego dnia spektakle w specjalnej cenie 250 groszy (2,5 zł). Wśród nich znalazł się między innymi Teatr Muzyczny w Poznaniu, prezentując hit ostatnich sezonów – musical Jekyll&Hyde. Akcja „Bilet za 250 groszy” była jednym z elementów programu KULTURA DOSTĘPNA, realizowanego z inicjatywy Małgorzaty Omilanowskiej, minister kultury i dziedzictwa narodowego. Koordynatorem był Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego.

Warto odnotować inne poznańskie akcenty obchodów 250-lecia teatru publicznego w Polsce. Jubileusz 250-lecia był tematem drugiej edycji festiwalu Opera Know-How w dniach 25-30 sierpnia 2015 w Poznaniu. – *Teatr publiczny wpisuje się w nasze postulaty: żeby opera była dla wszystkich, łatwa w odbiorze i bezpłatna, ale jednocześnie była aktualna i komentowała rzeczywistość* – uzasadniała Zuzanna Głowacka, dyrektor artystyczna Opera Know-how. Motywem przewodnim festiwalu była twórczość Stanisława Moniuszki oraz „ojca polskiego teatru”, Wojciecha Bogusławskiego. Do święta teatru publicznego nawiązuje także nowy (od 1 września 2015 roku) dyrektor naczelny Teatru Polskiego w Poznaniu, Marcin Kowalski, podając taką „definicję” publicznego teatru polskiego: – *Nasz Teatr Polski ma być wzorem teatru działającego na rzecz dobra powszechnego. To będzie teatr publiczny, oparty na stałym zespole aktorskim, dużej inscenizacji, dobrej literaturze, grający spektakle artystyczne.*

Nasze zestawienie to wybór pozycji dotyczących tak obszernego zagadnienia tradycji teatru publicznego w Polsce oraz znaczących w jego historii wydarzeń i osób (bardziej szczegółowe opracowanie związane na przykład z Wojciechem Bogusławskim można znaleźć w naszym Poradniku nr 3 z 2009 roku). W zestawieniu znajdują się również pozycje zwarte (od 1972 roku) i artykuły (od 2005 roku) związane z dyskusjami na temat miejsca teatru w przestrzeni publicznej w Polsce, nowych zadań wpływających ze zmian społecznych po 1989 roku, możliwości wykorzystania teatru jako formy aktywizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz miejsca polskiego teatru w świecie. To ostatnie zagadnienie poszerzyliśmy o autorskie przedsięwzięcia takich twórców jak Grotowski czy Kantor, gdyż właśnie (między innymi) dzięki nim teatr polski znany jest na arenie międzynarodowej. Ponadto w 2015 trzeba odnotować dwie ważne rocznice związane z Tadeuszem Kantorem – setną rocznicę urodzin twórcy „teatru umarłego” i Cricot 2 (6 kwietnia 2015) oraz 25. rocznicę śmierci, przypadającą 8 grudnia tego roku (Kantor zmarł w przeddzień premiery autorskiego spektaklu „Dzisiaj są moje urodziny”, w 1990).

I. Polski teatr publiczny – historia, opracowania ogólne

a. Pozycje zwarte

1. BILET do teatru : szkice / Zbigniew Raszewski. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1998. – 79 s.
2. BOGUSŁAWSKI. T. 1-2 / Zbigniew Raszewski. – Warszawa : Państw. Inst. Wydaw., 1972. – 2 t. (438 s.; 365 s.) : il.
3. BOGUSŁAWSKI / Zbigniew Raszewski. – [Wyd. 2]. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1982. – 641 s. : il. – (Biografie Sławnych Ludzi)
4. DZIEJE teatru w Polsce / Elżbieta Nowicka. – Poznań : Podśiedlik Raniowski i Spółka, [2000]. – 128 s. : il.

Bibliogr.

5. ENCYKLOPEDIA teatru polskiego / Bożena Frankowska. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2003. – 584 s.
6. GDZIE jest teatr? / Krzysztof Wolicki. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1978. – 310 s.
7. KIESZONKOWA historia teatru polskiego / Kazimierz Braun. – Lublin : „Norbertinum”, 2003. – 328 s.

Bibliogr.

8. KRÓTKA historia teatru polskiego / Zbigniew Raszewski. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1990. – 279 s.

9. KRÓTKA kronika teatru polskiego / Ludwik Adam Dmuszewski ; wstępem poprzedził Zbigniew Raszewski ; do dr. zebrał Maciej Nowak. – Warszawa : nakł. Gońca Teatralnego, 1991. – 24 s.
10. LEKSYKON teatralny / Barbara Osterloff, Magdalena Raszewska, Krzysztof Sielicki. – Warszawa : „Twój Styl”, 1996. – 283 s.
11. MÓJ świat / Zbigniew Raszewski. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1997. – 409 s.
12. POLSKA scena narodowa : wizja teatru europejskiego / Janusz Pietkiewicz. – Warszawa : „Multico”, 2002. – 437 s.
13. RAPTULARZ 1968-1969 / Zbigniew Raszewski. – Kraków : „Znak”, 1997. – 118 s.
14. ROZMOWY o teatrze / Zbigniew Taranienko. – Warszawa : Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury, 1981. – 148 s. :
15. SŁOWNIK biograficzny teatru polskiego. [T. 1], 1765-1965 / Polska Akad. Nauk. Inst. Sztuki ; red. nac. Zbigniew Raszewski. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1973. – 905 s.
16. SŁOWNIK teatru / Dariusz Kosiński. – Kraków : Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, 2009. – 606 s.
17. SŁOWNIK teatru polskiego : artyści i ich dzieła, teatry, historia, główne zjawiska, terminy teatralne / Jan Kłossowicz. – Warszawa : „Muza”, 2002. – 206 s.
18. SŁOWNIK wiedzy o teatrze / Dariusz Kosiński. – Wyd. 3. – Warszawa ; Bielsko-Biała : Wydawnictwo Szkolne PWN, 2011. – 468 s.
19. STO przedstawień w opisach polskich autorów : antologia / oprac. [i wybrał] Zbigniew Raszewski. – Warszawa : „Wiedza o Kulturze”, 1993. – 322 s.
20. TEATR na placu Krasińskich / Zbigniew Raszewski. – Warszawa : „Krağ” : Instytut Sztuki PAN, 1995. – 297 s.
21. TEATR Narodowy 1949-2004 / Magdalena Raszewska. – Warszawa : Teatr Narodowy, 2005. – 420 s.
22. TEATR Narodowy w Warszawie. – Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1996. – 58 s.
23. TEATR w świecie widowisk : dziewięćdziesiąt jeden listów o naturze teatru / Zbigniew Raszewski. – Warszawa : „Krağ”, 1991. – 261 s.
24. WERYFIKACJA czarodzieja i inne szkice o teatrze / Zbigniew Raszewski. – Wrocław : „Wiedza o Kulturze”, 1998. – 220 s.
25. W ŚWIECIE literatury i teatru : sztuka współczesnictwa / red. Ewa Łubieniewska. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2006. – 582 s.
26. Z POWIERZCHNI... : szkice o teatrze / Helmut Kajzar. – Warszawa : Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury, 1984. – 207 s.

b. Artykuły

1. CZY teatr jest jeszcze dzisiaj potrzebny? / Matylda Pachowicz. W: *P o l o n i s t y k a*. – 2015, nr 2, s. 24-26
2. CZYTAJCIE o teatrach / Dorota Wyżyńska. W: *G a z . W y b o r c z a*, dod. Co jest grane w teatrach. – 2015, nr 218, s. 3
3. DOŚWIADCZENIE jako próba dzieła – próba siebie / Irena Górską. W: *P a m i ę t n i k L i t e r a c k i*. – 2012, z. 2, s. 115-139
4. DZIEDZICTWO, wartownia, pułapka / Dariusz Kosiński. W: *D i a ł o g*. – 2009, nr 3, s. 160-167
5. HISTORIA? Teatru? Polskiego? : pewne pytania, niepewne odpowiedzi / Dariusz Kosiński. Historia teatru polskiego? / Anna Kuligowska-Korzeniewska, Leszek Kolankiewicz, Barbara Lasocka, Elżbieta Kalemba-Kasprzak. W: *D i a ł o g*. – 2007, nr 6, s. 62-79
6. KRAKOWIACY i Górale. W: *G a z . W y b o r c z a*, Dod. Co jest grane w teatrach. – 2015, nr 218, s. 4
7. MARCIN Kowalski i Maciej Nowak pokierują Polskim / Cyprian Łakomy. W: *G ł o s W i e l k o p*. – 2015, nr 195, s. 6
8. OPERA wychodzi w miasto / Kajetan Kurkiewicz. W: *G a z . W y b o r c z a P o z n a ń*. – 2015, nr 196, s. 4
9. PRZESZŁOŚĆ i przyszłość teatru / Adam Majewski. W: *T o p o s*. – 2009, nr 4, s. 86-92
10. RUSZA festiwal Opera Know-how / Marek Zaradniak. W: *G ł o s W i e l k o p*. – 2015, nr 197, s. 21
11. STWARZANIE dyskursu z buntu / Paweł Stangret. W: *Z a g a d n i e n i a R o d z a j ó w L i t e r a c k i c h*. – 2011, z. 2, s. 163-182
12. TEATR – narodowy, publiczny czy powszechny / Zofia Ozaist-Zgodzińska. W: *P o l o n i s t y k a*. – 2015, nr 2, s. 6-7
13. TEATR albo oko pana Boga / Ludwik Flaszen. W: *O d r a*. – 2009, nr 10, s. 61-66
14. TEATR, który się wtrąca... w edukację szkolną / Marta Jachnik. W: *P o l o n i s t y k a*. – 2015, nr 2, s. 14-17
15. TEATR Polski w Poznaniu zaczął swą historię od „Zemsty”. 140 lat temu. W: *G ł o s W i e l k o p*. – 2015, nr 221, s. 2
16. TEATR to nie jest przedsiębiorstwo, teatr to jest przedsięwzięcie / Marcin Kowalski ; rozm. przepr. Stefan Drajewski. W: *G ł o s W i e l k o p*. – 2015, nr 212, dod. Głos z Poznania s. 18
17. TEATR znowu ożywia miasto / Kajetan Kurkiewicz. W: *G a z . W y b o r c z a P o z n a ń*. – 2015, nr 197, s. 5
18. TEATRALNA kolebka demokracji / Jacek Cieślak. W: *T e a t r*. – 2015, nr 5, s. 74-75

19. TRZY inscenizacje „Dziadów” jako dialog ze światem idei Mickiewiczowskiego dramatu / Leokadia Kaczyńska. W: *Prz. Humanistyczny*. – 2005, nr 6, s. 61-77
20. WIELKOPOLANIN, krakowiacy i górale / Marek Rezler. W: *Monitor Wielkop.* – 2015, nr 7, s. 10
21. WYBITNE postaci teatru narodowego (Kantor, Modrzejewska, Wyspiański). W: *Polonistyka*. – 2015, nr 2, s. 8-9

II. Współczesny teatr polski

A. Opracowania ogólne

a. Pozycje zwarte

1. DRAMAT i teatr absurdu w Polsce / Anna Krajewska. – Poznań : Wydaw. Naukowe UAM, 1996. – 274 s. : il.
2. DYLEMATY dramatu i teatru u progu XXI wieku / red. Anna Podstawka, Agnieszka Jarosz. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2011. – 366 s. : il. kolor. – (Opracowania i Teksty Dramatyczne / Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. Katedra Dramatu i Teatru KUL ; t. 8)
Materiały z konferencji „Misja teatru i dramatu na przełomie XX i XXI wieku”, 24-25 września 2009 r., Kazimierz Dolny.
3. „MŁODZI niezdolni” i inne teksty o twórcach współczesnego teatru / Marcin Kościelniak. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. – 267 s. – (Teatr/Konstelacje)
Bibliogr. s. 265-267, spis omawianych spektakli s. 255-257.
4. TEATR stary i nowy / Jan Kłossowicz. – Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1973. – 185 s.
5. ŹRÓDŁA pamięci : Grotowski-Kantor-Szajna / pod red. Anny Jamrozek Sowy ; współpr. Aneta Adamska. – Rzeszów : Mitel, 2011. – 255 s.

b. Artykuły

1. KŁĄCZE „Akropolis” / Leszek Kolankiewicz. W: *Dialog*. – 2015, nr 1, s. 114-125
2. MY zdieś' emigranty / Tomasz Nyczka. W: *Gaz. Wyborcza* (Poznań). – 2015, nr 218, s. 10. Marcin Kęszycki o roli teatrów alternatywnych (na przykładzie Teatru Ósmego Dnia) w latach 70. i 80. XX w.
3. RESORT teatralnych partyzantów wraca / Cyprian Łakomy. W: *Głos Wielkop.* – 2015, nr 197, s. 20
4. TEATR alternatywny. Samopoczucie po komunizmie / Wiesław Kot. W: *Polonistyka*. – 2015, nr 2, s. 10-13

B. Grotowski i jego teatr

a. Pozycje zwarte

1. ANIOŁOM i światu widowisko : szkice i rozmowy o teatrze / Tadeusz Kornaś. – Kraków : Wydawnictwo Homini, 2009. – 393 s.
2. DZIENNIK Teatru Źródeł : Polska 1980 / Renata M. Molinari ; przekł. Anna Górka. – Wrocław : Instytut im. Jerzego Grotowskiego, 2008. – 88 s.
3. „FAUST” J. W. Goethego na scenach polskich : Grotowski, Szajna, Jarocki / Bogna Paprocka-Podlasiak. – Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2012. – 342 s.
4. GROTOWSKI i jego Laboratorium / Zbigniew Osiński. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1980. – 409 s
5. GROTOWSKI : narracje / zespół red. Agata Chałupnik, Zofia Dworakowska, Małgorzata Terlecka-Reksnis, Joanna Woźnicka ; wstęp i red. nauk. Leszek Kolankiewicz. – Warszawa : Uniwersytet Warszawski ; Wrocław : Instytut im. Jerzego Grotowskiego, 2013.
6. GROTOWSKI powtórzony / wstęp i oprac. Stanisław Rosiek. – Gdańsk : Wydawnictwo Słowo/obraz Terytoria, cop. 2009. – 107 s.
7. GROTOWSKI : profanacje / Dariusz Kosiński. – Wrocław : Instytut im. Jerzego Grotowskiego, 2015. – 281 s.
8. GROTOWSKI wytycza trasy : studia i szkice / Zbigniew Osiński. – Warszawa : Wydawnictwo Pusty Obłok, 1993. – 363 s.
9. KSIĄŻĘ Niezłomny : studium i rekonstrukcja spektaklu Jerzego Grotowskiego i Teatru Laboratorium / Serge Ouaknine ; przekł. Juliusz Tyszka. – Wrocław : Instytut im. Jerzego Grotowskiego, 2011. – 141 s.
10. NA DRODZE do kultury czynnej : o działalności instytutu Grotowskiego Teatr Laboratorium w latach 1970-1977 / oprac. i dokumentacja prasowa Leszek Kolankiewicz. – Wrocław : Instytut Aktora – Teatr Laboratorium, 1979. – 120 s.
11. SŁOWACKI/Grotowski : rekontekstualizacje / pod red. Dariusza Kosińskiego i Wandy Świątkowskiej. – Wrocław : Instytut im. Jerzego Grotowskiego, 2010. – 164 s.
12. SPOTKANIA z Jerzym Grotowskim : notatki, listy, studium / Zbigniew Osiński. – Gdańsk : Wydawnictwo Słowo/obraz Terytoria, 2013. – 326 s.
13. TEKSTY. – Wrocław : Instytut Aktora Teatr Laboratorium, 1975. – 88 s.
14. TEKSTY z lat 1965-1969 : wybór / Jerzy Grotowski ; [wybór i red. Janusz Degler, Zbigniew Osiński]. – Wrocław : „Wiedza o Kulturze”, 1989. – 222 s.
15. Z GROTOWSKIM : teatr jest tylko formą / Peter Brook ; pod red. Paula Allaina, Georges’a Banu i Grzegorza Ziółkowskiego ; oprac. Grzegorz

Ziółkowski. – Wyd. 2. – Wrocław : Instytut im. Jerzego Grotowskiego, 2015. – 119 s.

16. ŹRÓDŁA pamięci : Grotowski-Kantor-Szajna / pod red. Anny Jamrozek Sowy ; współpr. Aneta Adamska. – Rzeszów : Mitel, 2011. – 255 s.

b. Artykuły

1. AKTOR tańczący Jerzego Grotowskiego / Zbigniew Osiński. W: *Dia log*. – 2007, nr 10, s. 183-193
2. AKTOR w „Akropolis” Wyspiańskiego-Grotowskiego / Marek Oktawian Bulanowski. W: *Zeszyty Malarsstwa*. – 2007, nr 8, s. 113-118
3. ALCHEMIA Grotowskiego / Magdalena Gałkowska. W: *Fragile*. – 2009, nr 1, s. 81-84
4. „APOCALYPSIS cum figuris” : życie po życiu / Ireneusz Guszpit. W: *Konteksty*. – 2011, nr 2/3, s. 315-324
5. BŁOŃSKI w Laboratorium Grotowskiego / Zbigniew Majchrowski ; Uniwersytet Gdański. W: *Didaskalia*. – 2014, nr 123, s. 104-107
6. CIAŁO uduchowione : o teatrze Jerzego Grotowskiego / Lilianna Dorak-Wojakowska. W: *Perspektywy Kultury*. – 2010, nr 2, s. 47-75
7. DIALOGI na Olimpie / Ludwik Flaszen. W: *Dia log*. – 2014, nr 9, s. 9-13
8. DZIĘKOWAĆ i odpowiadać Grotowskiemu / Mariusz Orski. W: *Notatnik Teatralny*. – 2004, nr 32/33, s. 203-207
9. GROTOWSKI i jego sobowtór / Paweł Soszyński. W: *Dia log*. – 2007, nr 6, s. 161-173
10. GROTOWSKI i milczenie / Ludwik Flaszen. W: *Odra*. – 2007, nr 10, s. 58-65
11. GROTOWSKI o Brechcie i jego teatrze / Zbigniew Osiński. W: *Dia log*. – 2007, nr 6, s. 174-188
12. GROTOWSKI poza teatrem i na emigracji / Rafał Węgrzyniak. W: *Nowe Książki*. – 2008, nr 11, s. 26-27
13. GROTOWSKI w gąszczu narracji haitańskich / Leszek Kolankiewicz. W: *Konteksty*. – 2012, nr 1/2, s. 107-117
14. IDEA edukacji całościowej w życiu i twórczości Jerzego Grotowskiego / Agnieszka Popowska. W: *Rocznik Andragogiczny*. – 2010, s. 96-106
15. JAKO guru Grot poniósł klęskę / Jacek Dobrowolski. W: *Teatr*. – 2010, nr 5, s. 81
16. JERZY / Janina Katz. W: *Znak*. – 2007, nr 3, s. 55-62
17. JERZY Grotowski i Ludwik Flaszen : teatralny tandem / Adam Majewski. W: *Akant*. – 2012, nr 2, s. 7-9

18. JERZY Grotowski's idea of an actor's or performer's inner action / Adriana Gałdyńska-Mazan ; tł. A. Gałdyńska-Mazan. W: *Interdisciplinary Studies in Musicology*. – 2008, [Vol.] 7, s. 211-221. Materiały z konferencji „Music as a medium of communication”, Poznań
19. JERZY Grotowski w teatrze południowoafrykańskim : „teatr ubogi” i południowoafrykański „teatr warsztatowy” / Ewa Dynarowicz. W: *Rocznik Komparatystyczny*. – 2010, R. 1, s. 201-214
20. JERZY Grotowski – Zbigniew Raszewski : w poszukiwaniu „istotnego dialogu” / Zbigniew Osipiński. W: *Pamiętnik Teatralny*. – 2012, z. 1/2, s. 59-88
21. KŁĄCZE „Akropolis” / Leszek Kolankiewicz. W: *Dialog*. – 2015, nr 1, s. 114-125
22. KU teatrowi ubogiemu / Jerzy Grotowski. W: *Odra*. – [2011], nr spec., s. 15-20
23. OCIEPLANIE klimatu : teatr ubogi Grotowskiego w Chinach / Monika Szmyt. W: *Autoportret*. – 2007, [nr] 2, s. 30-33
24. PROSPERO i Hamlet / Dariusz Kosiński ; Katedra Performatyki Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. W: *Dialog*. – 2015, nr 5, s. 177-191
25. REŻYSER – pedagog / Marzena Sadocha. W: *Notatnik Teatralny*. – 2010, nr 60/61, s. 98-101. Wypowiedzi Jerzego Grotowskiego po zakończeniu 7 Kaliskich Spotkań Teatralnych w 1967 r.
26. SKRZYŻOWANIE : Grotowski i Pużyna, 1972 / Dariusz Kosiński. W: *Dialog*. – 2014, nr 9, s. 14-22
27. SZAMAN, uzdrowiciel, czarnoksiężnik / Jacek Dobrowolski. W: *Teatr*. – 2007, nr 5, s. 36-41
28. ŚRODKOWOEUROPEJSKIE warianty „dramatu misterium” w świetle dramaturgii Pétera Nádasa i Jerzego Grotowskiego / Csilla Gizińska. W: *Porównania*. – 2011, s. 206-217
29. TADEUSZ Kantor i Jerzy Grotowski wobec Stanisława Wyspiańskiego / Zbigniew Osipiński. W: *Dialog*. – 2008, nr 1, s. 174-185
30. TEATR bosi / Paweł Passini. W: *Teatr*. – 2007, nr 5, s. 55-56
31. TEATR czy nie-teatr / Tadeusz Bradecki. W: *Teatr*. – 2007, nr 5, s. 50-51
32. TEATR to coś ostatecznego / Piotr Tomaszuk. W: *Teatr*. – 2007, nr 5, s. 51-52
33. TEATR Ubogi – Teatr Śmierci / Edmund Pietryk. W: *Akant*. – 2010, nr 13, s. 34

34. „TEATR źródeł” jako doświadczenie graniczne (relacja uczestnika nieobiektywna) : wersja temperowana / Ryszard Ciarka. W: *Konteksty*. – 2014, nr 1, s. 111-115
35. TEATROPOLIS w pałacu sztuki : pielgrzymka z dygresjami. Cz. 1-3 / Artur Grabowski. W: *Teatr*. – 2009, nr 9, s. 61-66; nr 10, s. 78-83; nr 11, s. 77-82
36. TRZY inscenizacje „Dziadów” jako dialog ze światem idei Mickiewiczowskiego dramatu / Leokadia Kaczyńska. W: *Prz. Humanistyczny*. – 2005, nr 6, s. 61-77
37. WĄTKI orientalne w działalności Jerzego Grotowskiego i jego Laboratorium Teatralnego / Adriana Gałdyńska-Mazan. W: *Prz. Orientalistyczny*. – 2007, nr 1/2, s. 3-19
38. WBIJANIE złotych gwoździ w trumnę : uwagi po Roku Grotowskiego / Tomasz Rodowicz. W: *Teatr*. – 2010, nr 3, s. 73-77
39. WIEC o Grotowskim / Dariusz Kosiński. W: *Teatr*. – 2009, nr 10, s. 84-87
40. WSPOMNIENIE o Grotowskim / Jacek Dobrowolski. W: *Res Publica Nowa*. – 2005, nr 3, s. 74-83
41. W TEATRZE Jerzego Grotowskiego / Maja Komorowska ; rozm. przepr. Barbara Osterloff. W: *Teatr*. – 2004, nr 7/8, s. 18-27

C. Kantor i jego teatr

a. Pozycje zwarte

1. AKTOR według Kantora / Aldona Skiba-Lickel. – Wrocław : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1995. – 221 s.
2. „BŁĘDNE Betlejem” Tadeusza Kantora / Marta Kufel. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2013. – 283 s.
3. CRICOT 2, lata 50 : Tadeusz Kantor i początki teatru Cricot 2, 1955-1958 / [red. Józef Chrobak, Marek Wilk]. – Kraków : Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka, 2008. – 176 s.
4. DZIŚ Tadeusz Kantor! : metamorfozy śmierci, pamięci i obecności / pod red. Marty Bryś, Anny R. Burzyńskiej i Katarzyny Fazan. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. – 435 s.
5. KANTOR : artysta końca wieku / Krzysztof Pleśniarowicz. – Wrocław : Wydaw. Dolnośląskie, 1997. – 348 s.
6. KANTOR od kuchni / Krzysztof Miklaszewski. – Wyd. 2. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 2011. – 414 s.
7. TADEUSZ Kantor i Artyści Teatru Cricot 2 : (dokumenty i materiały). T. 1 / [red. Józef Chrobak, Justyna Michalik]. – Kraków : Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka, 2009. – 230 s.

8. TADEUSZ Kantor i lata czterdzieste / [red. Józef Chrobak, Justyna Michalik ; współpr. Marek Wilk]. – Kraków : Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”, 2013. – 207 s.
 9. TADEUSZ Kantor i lata 1959-1964 / [red. Józef Chrobak, Justyna Michalik ; współpr. Marek Wilk]. – Kraków : Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”, 2013. – 215 s.
 10. TADEUSZ Kantor : ostatnie dziesięciolecie 1980-1990 / [red. Józef Chrobak, Justyna Michalik ; współpr. Marek Wilk]. – Kraków : Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”, 2013. – 208 s.
 11. TADEUSZ Kantor : sobowtór, melancholia, powtórzenie / Ewelina Godlewska-Byliniak. – Kraków : Wydawnictwo Homini, 2011. – 141 s.
 12. TADEUSZ Kantor – teatr / Jan Kłossowicz. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1991. 203 s.
 13. TEATR Śmierci Tadeusza Kantora / Krzysztof Pleśniarowicz. – Chotomów : „Verba”, 1990. – 177 s.
- b. Artykuły
1. CZTERY rozmowy z Tadeuszem Kantorem / rozm. przepr. Mieczysław Porębski. W: *O d r a*. – [2011], nr spec., s. 125-127
 2. GEST archiwizacji : gest pamięci: Cricoteka Tadeusza Kantora / Anna Kapusta. W: *F r a g i l e*. – 2011, nr 1, s. 62-64
 3. JAK zarchiwizować poetę / Katarzyna Tokarska-Stangret. W: *T e a t r*. – 2011, nr 12, s. 14-17
 4. KANTOR, czyli jak przyspilić przedmiot / Dominika Łarionow. W: *F o r m a t*. – 2014, nr 69, s. 48-51
 5. KANTOR i Różewicz : ekspresjonizm polski po roku 1945? / Wojciech Świdziński. W: *A s p i r a c j e*. – Zima (2010/2011), s. 12-19
 6. KANTOR od wuja na plebanii / Katarzyna Flader-Rzeszowska. W: *F r o n d a*. – 2013, nr 68, s. 72-83
 7. KANTOR w lustrze Chaplina / Monika Żółkoś. W: *T e a t r*. – 2007, nr 5, s. 63-68
 8. LIST do Profesora Tadeusza Kantora / Leszek Kikiela. W: *E s t e t y k a i K r y t y k a*. – 2010, nr 2, s. 159-163
 9. MÓJ teatr jest nieśmiertelny! / Jan Kłossowicz. W: *P r z . P o w s z e c h n y*. – 2011, nr 2, s. 95-107
 10. RUSZYŁA Maszyna. Setna rocznica urodzin Tadeusza Kantora... / Piotr Sarzyński. W: *P o l i t y k a*. – 2015, nr 35, s. 84-85
 11. RYTUALNA socjogeneza : koncepcja znaku w „Teatrze śmierci” Tadeusza Kantora / Anna Kapusta ; UJ. W: *T e k s t u a l i a : p a l i m p s e s t y l i t e r a c k i e , a r t y s t y c z n e , n a u k o w e*. – 2008, nr 2, s. 49-55

12. TADEUSZ Kantor : człowiek faustyczny / Karolina Czerska. W: *Prz. Humanistyczny*. – 2014, nr 2, s. 35-44
13. TADEUSZ Kantor i Jerzy Grotowski wobec Stanisława Wyspiańskiego / Zbigniew Osiński. W: *Dialog*. – 2008, nr 1, s. 174-185
14. TADEUSZ Kantor wobec Leona Schillera i Andrzeja Pronaszki : czy istnieje „formacja schillerowska” w kulturze polskiej? / Zbigniew Osiński. W: *Pamiętnik Teatralny*. – 2005, z. 1/2, s. 25-71
15. TEATR snów w Teatrze Śmierci / Wojciech Owczarski. W: *Dialog*. – 2011, nr 7/8, s. 118-126
16. „WE represent the Polish people” : the United States press's portrayal of Tadeusz Kantor's Cricot 2 performances at the 1984 Olympic Games in Los Angeles / Jacob Jontunen. W: *Polish-Anglosaxon Studies*. – 2011, Vol. 14/15 (2011), s. 147-170

Netografia:

www.250teatr.pl

http://www.250teatr.pl/program,32,gdzie_jest_teatr_-_debata_o_wspolczesnych_zadaniach_spolecznych_i_artystycznych_teatru_publicznego_w_polsce.html

www.teatrpubliczny.pl

<http://operaknowhow.pl/event/herminia-czyli-amazonki-czytanie-performatywne-libretta/>

<http://operaknowhow.pl/event/moniuszko-powiedz-mi-cos-na-uszkodmuzyczne-przedpoludnie-dla-dzieci/>

<http://operaknowhow.pl/event/antrepreneur-w-klopotach-rekonstrukcja-opery-domenica-cimarosy-i-wojciecha-boguslawskiego/>

<https://www.polskieradio.pl/8/3904,250-lat-teatru-publicznego-w-Polsce>

http://wyborcza.pl/1,91446,17205235,2015___Rok_Polskiego_Teatru_Publicznego.html

Andrzej Dudziak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

FILOZOFOWIE POLSCY – XX/XXI WIEK

W październiku 1895 roku przyjechał do Lwowa Kazimierz Twardowski, uczeń znanego filozofa Franciszka Brentano. Wkrótce został profesorem Uni-

wersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, objął katedrę filozofii i rozwinął działalność naukową, nauczycielską i organizacyjną. Założył Polskie Towarzystwo Filozoficzne oraz czasopismo „Ruch Filozoficzny”. Był niezwykle popularnym i cenionym nauczycielem. Uniwersytet wynajmował salę na dwa tysiące osób, by pomieścić słuchaczy jego wykładów. Postać ta weszła do historii, nie tylko polskiej, jako twórca lwowsko-warszawskiej szkoły filozoficznej. Styl filozofowania charakterystyczny dla tej szkoły, to jasność i zrozumiałość prezentowanych tez oraz należyte ich uzasadnienie. W miarę upływu czasu Kazimierz Twardowski zgromadził wokół swojej koncepcji filozofii liczne grono uczniów. Do najbardziej znanych i uznanych w świecie należą: Kazimierz Ajdukiewicz, Józef Bocheński, Tadeusz Czeżowski, Tadeusz Kotarbiński, Stanisław Leśniewski, Jan Łukasiewicz, Maria Ossowska, Stefan Świeżawski, Alfred Tarski, Władysław Tatarkiewicz, Władysław Witwicki.

Obecność polskiej filozofii poza granicami kraju nie ogranicza się tylko do myśli uczniów Twardowskiego. Powszechnie znany jest także dorobek Leszka Kołakowskiego, księdza Michała Hellera, Romana Ingardena czy księdza Alberta Krąpca, twórcy lubelskiej szkoły filozoficznej i zarazem jednego z czołowych przedstawicieli neotomizmu w Europie. Szczególną popularnością cieszył się Józef Tischner, ksiądz i filozof, przedstawiciel filozofii dialogu. Cenione były również prace filozofa przyrody, księdza Józefa Życińskiego.

Z okazji Światowego Dnia Filozofii (19 listopada) przypominamy sylwetki i dorobek polskich filozofów. Prezentowane zestawienie bibliograficzne (wybór) zawiera pozycje zwarte (od 1978 roku) oraz artykuły (od 2004 roku). Całość materiału podzielono na trzy działy. Pierwszy z nich gromadzi opracowania ogólne, głównie historyczne. W kolejnej części znajdują się prace o Kazimierzu Twardowskim i jego uczniach, bardziej znanych przedstawicielach lwowsko-warszawskiej szkoły filozoficznej. Ostatni rozdział gromadzi publikacje o licznych gronie współczesnych filozofów, m.in. o Jerzym Kmicie i Leszku Nowaku – związanych z poznańskim środowiskiem naukowym.

I. Opracowania ogólne

1. ENCYKLOPEDIA filozofii polskiej / [zespół red. Andrzej Maryniarczyk]. [T.] 1, A–Ł / [aut. hasał Krystyna Ablewicz i in.]; [T.] 2, M–Ż / [aut. hasał Marian Aleksandrowicz i in.]. – Lublin : Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, 2011. – 2 t. (957; 947 s.) : il.

Bibliogr. przy hasłach.

2. FILOZOFIA polska na tle filozofii europejskiej w XX wieku / pod red. Macieja Woźniczki ; Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie. – Czę-

stochowa : [Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza], 2014. – 614 s.

Bibliogr. przy pracach.

3. FILOZOFIA polska 1900-1950 / Stanisław Borzym. – Wrocław [i in.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991. – 275 s.
4. FILOZOFIA polska okresu międzywojennego : zarys problematyki / Krzysztof Bochenek, Leszek Gawor, Anna Jedynak, Jerzy Kojkoł. – Gdynia : Wydawnictwo Akademickie AMW, 2013. – 262 s.
Bibliogr. s.14, 228-256.
5. FILOZOFIA polska w okresie transformacji ustrojowej / red. nauk. Wojciech Słomski. – Siedlce : Wydaw. Akademii Podlaskiej, 2003. – 313 s.
Bibliogr. przy pracach.
6. FILOZOFIA polska w perspektywie międzynarodowej / Jan Woleński. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2014, t. 42, z. 1, s. 5-25
7. FILOZOFIA polska w tradycji europejskiej / red. Stanisław Pieróg [i in.]. – Warszawa : Wydział Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, 2011. – 227 s.
Materiały z Trzeciego Seminarium Historyków Filozofii Polskiej, 18 września 2009 r., Warszawa.
8. HISTORIA filozofii polskiej / Jan Skoczyński, Jan Woleński. – Kraków : Wydawnictwo WAM, 2010. – 566 s. – (Myśl Filozoficzna)
Bibliogr. przy rozdz.
9. KIERUNKI filozofii współczesnej. Cz. 4, Filozofia polska / [red. nauk. Józef Czarkowski, Józef Pawlak, Jerzy Pawłowski] ; [zespół red. cz. 4 J. Czarkowski i in. ; red. nauk. J. Pawlak]. – Toruń : UMK, 1989. – 313 s. – (Skrypty i Teksty Pomocnicze / Uniwersytet Mikołaja Kopernika)
Bibliogr. przy rozdz.
10. NEOTOMIZM a szkoła lwowsko-warszawska / Zbigniew Wolak. – Kraków : OBI, 1993. – 171 s. – (Rozprawy / Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych ; 1)
Bibliogr. s. 164-171.
11. SŁOWNIK filozofów polskich / red. nauk. Bolesław Andrzejewski i Roman Kozłowski ; [aut. biogramów Bolesław Andrzejewski i in.] ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Wyd. 2 poszerz. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2006. – 240 s.
Bibliogr. przy biogramach.

II. Lwowsko-warszawska szkoła filozoficzna – twórca i uczniowie

A. Opracowania o szkole

1. FILOZOFIA szkoły lwowsko-warszawskiej / Jan Woleński ; Uniwersytet Wrocławski im. Bolesława Bieruta. – Wrocław : Wydaw. UW, 1986. – 64 s.
Bibliogr. s. 63-64.
2. FILOZOFICZNA szkoła lwowsko-warszawska / Jan Woleński. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1985. – 347 s.
Bibliogr. s. 318-337.
3. LWOWSKO-WARSZAWSKA szkoła filozoficzna / wybór tekstów [i wprowadzenie] Krzysztof Szlachcic ; Uniwersytet Wrocławski im. Bolesława Bieruta. – Wrocław : Wydaw. UW, 1984. – 96 s.
Bibliogr. s. 95-96.
4. MISTRZ i jego uczniowie / Ryszard Jadczyk ; rozdz. końcowy napisała Teresa Rzepa ; Instytut Filozofii i Socjologii. Polska Akademia Nauk. – Warszawa : „Scholar”, 1997. – 226 s. : il.
5. POLSKA filozofia analityczna : w kręgu Szkoły Lwowsko-Warszawskiej : księga poświęcona pamięci Ryszarda Jadczyka / mater. zebr. Ryszard Jadczyk ; red. Włodzimierz Tyburski i Ryszard Wiśniewski. – Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999. – 270 s.
Bibliogr.
6. POWSTANIE filozofii analitycznej w Polsce : (noty bibliograficzne) / Ryszard Jadczyk. – Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 1995. – 95 s.
7. SZKOŁA Lwowsko-Warszawska w polemikach / Jan Woleński ; Instytut Filozofii i Socjologii. Polska Akademia Nauk. – Warszawa : „Scholar”, 1997. – 206 s.
Bibliogr. przy rozdz.
8. WARSZAWSKA Szkoła Logiczno-Filozoficzna (1918-1939) / Edward Poznański; oprac. Jacek Jadacki. – Bibliogr. W: F i l o z o f i a N a u k i. – 2010, nr 2, s. 139-150

B. Kazimierz Twardowski – założyciel

a. Pozycje zwarte

1. KAZIMIERZ Twardowski i Szkoła Lwowsko-Warszawska : bibliografia przedmiotowa / Ewa Likus, Adam Stopa. – Warszawa : Biblioteka Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, 2000. – 18 s.
2. KAZIMIERZ Twardowski : nota biobibliograficzna / Ryszard Jadczyk ; Polskie Towarzystwo Filozoficzne. Oddział w Toruniu. – Toruń : nakł. autora, 1991. – 77 s.

3. KAZIMIERZ Twardowski twórca szkoły lwowsko-warszawskiej / Ryszard Jadczak. – Toruń : Wydaw. Adam Marszałek : nakł. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, [1991]. – 141 s.
4. KAZIMIERZ Twardowski w Wiedniu / Anna Brożek. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Semper, 2010. – 242 s. : il. + 1 dysk optyczny (DVD). Bibliogr. s. 213-220.
5. KAZIMIERZ Twardowski – współtwórca brentanowskiego programu filozofii / Janusz Czerny ; Polska Akademia Nauk. Oddział w Katowicach. Komisja Filozofii i Socjologii. – Wrocław [i in.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1990. – 93 s.
6. TWÓRCA Szkoły Lwowsko-Warszawskiej : w 70. rocznicę śmierci Kazimierza Twardowskiego / [red. nauk. Wojciech Słomski]. – Warszawa : Katedra Filozofii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, 2008. – 138 s. – (Rozprawy i Studia Katedry Filozofii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie)
Materiały z międzynarodowej conf. nauk., 18 kwietnia 2008 r., Warszawa.

b. Artykuły

1. KAZIMIERZ Twardowski 20.X.1866-11.II.1938 / Tadeusz Czeżowski. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2011, t. 68, nr 4, s. 747-754
Przedruk z czasop. „Ruch Filozoficzny” R. 14, nr 1/4 (1936-1938).
2. KAZIMIERZ Twardowski – twórca Polskiego Towarzystwa Filozoficznego / Jerzy Pelc. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2005, t. 62, nr 1, s. 23-27
Materiały z sesji naukowej z okazji 100-lecia Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Warszawa.

C. Uczniowie

Kazimierz AJDUKIEWICZ

a. Pozycje zwarte

1. AJDUKIEWICZ / Anna Jedynek. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 2003. – 267 s. : il. – (Myśli i Ludzie)
Bibliogr.
Zawiera także wybór pism K. Ajdukiewicza część. tł. z ang., niem.
2. AJDUKIEWICZ : teoria znaczenia / Ryszard Wójcicki. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. – 175 s. – (Filozofia Wiedzy); (Filozofia Polska XX Wieku)
Bibliogr.

b. Artykuły

1. MINUTIAE : autobiografia i eseje z lat dwudziestych / Kazimierz Ajdukiewicz. W: *Filozofia Nauki*. – 2013, nr 2, s. 159-184
2. O KAZIMIERZU Ajdukiewiczu w publikacjach autorów polskich / Irena Bednarz. – Bibliogr. W: *Prz. Filozoficzny*. – 2013, nr 4, s. 145-167
3. ŻYCIE trudne, ale pogodne / Andrzej Zieliński. W: *Prz. Filozoficzny*. – 2013, nr 4, s. 21-26

Józef Maria BOCHEŃSKI

1. JAKI ciekawy facet / Paweł Winiewski ; rozm. przepr. Małgorzata I. Niemczyńska. W: *Gaz. Wyborcza* – Kraków. – 2008, nr 51, s. 11
2. JÓZEF Maria Bocheński OP – portret i oblicza erudyty / Beata Staniak. W: *Człowiek w Kulturze*. – 2006, nr 18, s. 249-258
3. MISTRZ i strażnik polskości / Dionizy Simson. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 18, s. 10-12
4. OJCA Bocheńskiego potyczki z komunizmem / Piotr Bączek. W: *Gaz. Polska*. – 2006, nr 25, s. 12-13
5. POZA logiką jest tylko absurd : filozofia Józefa Marii Bocheńskiego OP / tom pod red. Dariusza Łukasiewicza i Ryszarda Mordarskiego. – Kraków : Fundacja „Dominikańskie Studium Filozofii i Teologii”, 2014. – 330 s. : il.
Częśc. materiały z conf., październik 2012 r., Bydgoszcz.
Bibliogr. przy niektórych ref.
6. PONIEKĄD cynik : dziesięć lat temu zmarł ojciec Bocheński / Katarzyna Wiśniewska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2005, nr 7, s. 17
7. ŚMIERĆ Bocheńskiego / Stefan Norkowski ; rozm. przepr. Grzegorz Górny. W: *Fronda*. – 2004, nr 34, s. 192-197
8. W DZIESIĘCIOLECIE śmierci o J.M. Bocheńskiego / Jan Woleński. W: *Arcana*. – 2005, nr 1/2, s. 93-96
9. ŻYCIORYS w imponujących liczbach / Mieszko Tałasiewicz. W: *Filozofia Nauki*. – 2004, nr 1, s. 5

Leon CHWISTEK

a. Pozycje zwarte

1. NIEJEDNA rzeczywistość : racjonalizm krytyczny Leona Chwistka / Karol Chrobak. *Sens i rzeczywistość* / Leon Chwistek ; oprac. Karol Chrobak. – Kraków : Inter Esse, 2004. – 479 s.
Bibliogr. s. 297-316.
2. LEONA Chwistka filozofia sztuki / Teresa Kostyrko. – Warszawa : Instytut Kultury, 1995. – 161 s.
Bibliogr. s. 149-153.

3. WITKACY, Chwistek, Strzeмиński : myśli i obrazy / Irena Jakimowicz. – Warszawa : „Arkady”, 1978. – 218 s. : il.

Bibliogr. przy notach biograficznych.

b. Artykuły

1. LEON Chwistek – in memoriam (1884-1944) / Karol Chrobak. W: *Estetyka i Krytyka*. – 2003, nr 2, s. 168-173
2. LEWICOWOŚĆ jako ulga w cierpieniu : o Leonie Chwistku / Wit Jaworski. W: *Zdanie*. – 2004, nr 3/4, s. 46-53

Tadeusz CZEŻOWSKI

1. FILOZOFIA na rozdrożu : w 120. rocznicę urodzin Tadeusza Czeżowskiego / [red. nauk. Wojciech Słomski]. – Warszawa : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, 2009. – 137 s. – (Rozprawy i Studia Katedry Filozofii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie)
2. TADEUSZ Czeżowski i Szkoła Lwowsko-Warszawska / Jan Woleński. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2009, t. 66, nr 4, s. 647-654
3. WSPOMNIENIA o ojcu / Eleonora Czeżowska. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2011, t. 68, nr 4, s. 687-691

Tadeusz KOTARBIŃSKI

a. Pozycje zwarte

1. KOTARBIŃSKI / Jan Woleński. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 1990. – 256 s. – (Myśli i Ludzie)
Bibliogr. s. 124-131.
Zawiera także wybór pism T. Kotarbińskiego.
2. TADEUSZ Kotarbiński : filozof, nauczyciel, poeta / Małgorzata B. Jakubiak. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1987. – 282 s.
3. TADEUSZ Kotarbiński – życie i dzieło / Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Oddział w Bydgoszczy. – Bydgoszcz : TNOiK, 1986. – 59 s.
Bibliogr. s. 25.
4. WSŁUCHUJMY się w jego głos / [zespół red. Teresa Byczkowska i in.]. – Gorzów Wielkopolski : SN [Studium Nauczycielskie] im. Tadeusza Kotarbińskiego, 1990. – 22 s. : il.
Nota bibliogr. s. 22.

b. Artykuły

1. PROFESOR przyzwoitości / Marek Jaworski. W: *Przeгляд*. – 2006, nr 40, s. 33-35
2. W 110 rocznicę urodzin Tadeusza Kotarbińskiego / Ryszard Palacz. W: *Oświata i Wychowanie*. – 2006, nr 3, s. 12-17
3. WIELCY Nauczyciele Filozofii Władysław Tatarkiewicz i Tadeusz Kotarbiński w 120 rocznicę urodzin : (sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej w Warszawie) / Agnieszka Skrobas, Anna Brzozowska. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2006, t. 63, nr 2, s. 193-198

Stanisław LEŚNIEWSKI

1. ELEMENTY logiki w polskiej szkole matematycznej : wkład Stanisława Leśniewskiego / Lidia Obojska. – Bibliogr., netogr. Streszcz. ang. W: *Zagadnienia Filozoficzne w Nauce*. – 2013, nr 53, s. 165-196
2. Z ZASTOSOWAŃ ontologii Stanisława Leśniewskiego : analiza ujęcia Desmonda P. Henry'ego / Andrzej Krzysztof Rogalski ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Filozofii. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 1995. – 170 s.
Bibliogr. s. 143-167.
3. ZNACZENIE wczesnych prac Stanisława Leśniewskiego dla rozwoju logiki / Albina Słomska ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie. – [Wyd. 2]. – Częstochowa : WSP, 1979. – 94 s.

Jan ŁUKASIEWICZ

1. JAN Łukasiewicz : nauka, logika, matematyka / Ryszard Miszczyński. W: *Studia z Filozofii Polskiej*. – 2006, t. 1, s. 37-46
2. PAMIĘTNIK / Jan Łukasiewicz ; wydali Jacek Jadacki i Piotr Surma. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Semper, 2013. – 182 s. : il.
Bibliogr. s. 178-182.
3. POGLĄDY filozoficzne Jana Łukasiewicza a logiki wielowartościowe / Piotr Surma. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Semper, 2012. – 186 s.
Bibliogr. s. 174-181.

Maria OSSOWSKA

1. MARIA Ossowska – człowiek i badacz moralności / Krzysztof Kiciński. W: *Etyka*. – 2005, nr 38, s. 15-21
Materiały z konferencji „Maria Ossowska – uczonej niezależny”, Warszawa.

2. MARIA Ossowska (1896-1974) w świetle nieznanych źródeł archiwalnych / Joanna Dudek, Stefan Konstańczak, Joanna Zegzuła-Nowak ; Uniwersytet Zielonogórski. – Zielona Góra : Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2011. – 171 s. : il. – (Filozofia Polska – Profile)

Bibliogr. s. 169-171

3. MARIA Ossowska (1896-1974) : w trzydziestolecie śmierci / Paweł Smoczyński. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2004, t. 61, nr 4, s. 563-565

Stefan SWIEŻAWSKI

a. Pozycje zwarte

1. OWOCE życia : 1966-1988 / Stefan Swieżawski ; Fundacja Jana Pawła II. Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej w Rzymie. – Lublin : Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1993. – 466 s. :il.
2. W NOWEJ rzeczywistości 1945-1965 / Stefan Swieżawski ; Fundacja Jana Pawła II. Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej w Rzymie. – Lublin : Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1991. – 478 s. :il.
3. WIELKI przełom : 1907-1945 / Stefan Swieżawski ; Fundacja Jana Pawła II. Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej w Rzymie. – Lublin : Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1989. – 412 s. : il.

b. Artykuły

1. KOCHAŁ i ganił / Roman Graczyk. W: *Gaz. Wyborcza (WAW)*. – 2005, nr 117, s. 27-28
2. MYŚLENIE i porządek : wspomnienie o Stefanie Swieżawskim / Jacek Woźniakowski. W: *Znak*. – 2004, nr 7/8, s. 99-102
3. O PROFESORZE Stefanie Swieżawskim (10 II 1907 – 18 V 2004) – uczonym, chrześcijaninie, Europejczyku – kilka wspomnień bardzo osobistych / Juliusz Domański. W: *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*. – 2008, nr 1, s. 203-211
4. STEFAN Swieżawski i Pani Filozofia : w 100. rocznicę urodzin / Andrzej Dąbrowski. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2007, t. 35, z. 3, s. 5-17
5. PAN Profesor / Paweł Zawadzki. W: *Twórczość*. – 2005, nr 5, s. 146-148
6. PROFESOR Stefan Swieżawski 10 II 1907 – 18 V 2004. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2004, z. 4, s. 2-4

7. TRZY miłości / Janusz Poniewierski. – (Kościół – mój dom). W: *Z n a k .* – 2004, nr 7/8, s. 103-107
8. ZAPATRZENIE : wspominając Profesora Swieżawskiego / Anna Karoń-Ostrowska. W: *W i ę ż .* – 2004, nr 7, s. 43-46
9. ZATWARDZIAŁY i wsteczny : jak esbecy nie złamali profesora Swieżawskiego / Zbigniew Nosowski. W: *W i ę ż .* – 2007, nr 2, s. 82-88

Alfred TARSKI

a. Pozycje zwarte

1. ALFRED Tarski : życie i logika / Anita Burdman Feferman, Solomon Feferman. – Warszawa : Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne. Grupa Kapitałowa WSiP, 2009. – 475 s. : il.
Bibliogr. s. 455-466.
2. ALFREDA Tarskiego teoria prawdy / Anna Wawrzonkiewicz-Słomska. – Warszawa : Spółka Wydawnicza Heliodor, 2010. – 182 s. – (Szkice i Studia Filozoficzne ; 8)
Bibliogr. s. 147-159.
3. W KREGU filozofii Alfreda Tarskiego / Wojciech Słomski. – Warszawa : Wojciech Słomski, 2001. – 164 s.
Bibliogr.

b. Artykuły

1. ALFRED Tarski – człowiek, który zdefiniował prawdę / Urszula Wybraniec-Skardowska. W: *Ruch Filozoficzny.* – 2007, t. 64, nr 4, s. 587-599
2. ALFRED Tarski : logik z fantazją / Jan Woleński. W: *Gaz. Wyborcza.* – 2009, nr 80, s. 24-25
3. KRÓL logiki / Joanna Golińska-Pilarek, Joanna Porębska-Srebrna, Marian Srebrny. W: *Rzeczpospolita (W3).* – 2009, nr 80, s. A20-A21
4. KRÓL logiki, król życia / Elżbieta Olender. W: *Gaz. Wyborcza (WAW).* – 2005, nr 66, s. 24-25

Władysław TATARKIEWICZ

a. Pozycje zwarte

1. OBECNOŚĆ filozofa : studia historycznofilozoficzne o Władysławie Tatkiewicz / Czesław Głombik. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2005. – 208 s. : il. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 2389)
2. TATARKIEWICZ / Andrzej Książek. – Warszawa : Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, 2010. – 355 s. : il. – (Myśli i Ludzie)

Zawiera także wybór pism W. Tatarkiewicza.

Bibliogr. ważniejszych prac W. Tatarkiewicza s. 81-84 i bibliogr. s. 353-354.

3. WŁADYSŁAW Tatarkiewicz / Marek Jaworski. – Warszawa : „Interpress”, 1975. – 130 s. : il.
4. WSPOMNIENIA / Teresa i Władysław Tatarkiewiczowie ; [posł. Krzysztof Tatarkiewicz]. – [Wyd. 2]. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1981. – 218 s. : il.

b. Artykuły

1. PAREŃ obrazków z życia mojego Ojca / Krzysztof Tatarkiewicz. W: *Parerga*. – 2006, t. 2, s. 5-8
Materiały z konferencji „Wielcy Nauczyciele Filozofii – Władysław Tatarkiewicz i Tadeusz Kotarbiński w 120 rocznicę urodzin”, Warszawa.
2. WIELCY Nauczyciele Filozofii Władysław Tatarkiewicz i Tadeusz Kotarbiński w 120 rocznicę urodzin : (sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej w Warszawie) / Agnieszka Skrobas, Anna Brzozowska. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2006, nr 2, s. 193-198

Władysław WITWICKI

1. WITWICKI / Andrzej Nowicki. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 1982. – 303 s. – (Myśli i Ludzie. Filozofia)
Bibliogr. podm. i przedm. W. Witwickiego s. 121-144.
2. WŁADYSŁAW Józef Witwicki (1878-1948) – filozof, psycholog religii i klasyk etyki świeckiej / Piotr Kowolik. W: *Nauczyciel i Szkoła*. – 2005, nr 1/2, s. 217-232
3. UCZEŃ Twardowskiego – Władysław Witwicki / Andrzej Nowicki. – Katowice : „Śląsk”, [1983. – 361 s. :il.
Bibliogr. s. 360-[362].
4. Z CIENIA sław Konstancina : profesor Władysław Witwicki / Józef Hertel. – Konstancin : Wydawnictwo Uzdrowiska Polskie, [2006]. – 163 s. : il.

Zygmunt ZAWIRSKI

1. KRAKOWSKA filozofia przyrody w okresie międzywojennym. T. 2, Matallmann, Zawirski, Gawecki / red. Michał Heller [i in.]; wstęp i zakończenie Michał Heller, Janusz Mączka. – Tarnów : Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos ; Kraków : Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych przy Wydziale Filozoficznym Papieskiej Akademii Teologicznej, 2007. – S. 184-386 : il. – (Filozofia Przyrody, Filozofia Nauki : źródła)

2. NAUKOWA metafizyka Zygmunta Zawirskiego / Maria Piesko. – Kraków : Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych przy Wydziale Filozoficznym Papieskiej Akademii Teologicznej ; Tarnów : „Biblos”, 2004. – 134 s. – (Rozprawy OBI)
Bibliogr. s. 119-134.

III. Inni filozofowie

Mieczysław GOGACZ

1. FILOZOFIA i mistyka : wokół myśli Mieczysława Gogacza / red. nauk. Tadeusz Klimski, Izabella Andrzejuk. – Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2012. – 262 s.
2. PROFESOR Mieczysław Gogacz – filozof z Ziemi Dobrzyńskiej / Tadeusz Klimski. W: R o c z n i k D o b r z y Ń s k i . – 2008, t. 1, s. 315-318

Wincenty GRANAT

a. Pozycje zwarte

1. DEO et Ecclesiae : życie i działalność ks. Wincentego Granata / Halina Irena Szumił. – Opole : Wydaw. Św[iętego] Krzyża, 1993. – 395 s. :il. – (Rozprawy i Opracowania / Diecezjalny Instytut Teologiczno-Pastoralny. Filia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Opolu ; 10)
Bibliogr. s. 293-265.
2. DZIAŁALNOŚĆ naukowa ks. prof. Wincentego Granata / Halina Irena Szumił ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologii KUL. – Lublin : Wydawnictwo KUL, 2005. – 240 s. : il. – (Kolekcja Katedry Personalizmu Chrześcijańskiego KUL)
Bibliogr. s. 99-226.

b. Artykuły

1. DOKTOR Bożych tajemnic : Sługa Boży ks. Wincenty Granat : ze świętymi za pan brat / Hagiographus. W: Ż r ó d ł o . – 2010, nr 49, s. 12-13
2. OBRONCA studentów i autonomii uniwersytetu / Antoni Dębiński. W: N i e d z i e l a (Wyd. zasadnicze). – 2014, nr 28, s. 16-17

Michał HELLER

a. Pozycje zwarte

1. BÓG i nauka : moje dwie drogi do jednego celu / Michał Heller w rozmowie z Giulio Brottinim. – Kraków : Copernicus Center Press, 2013. – 246 s.
2. OBLICZA racjonalności : wokół myśli Michała Hellera / pod red. Bartosza Brożka [i in.]. – Kraków : Copernicus Center Press : Konsorcjum Akade-

mickie – Wydawnictwo WSE w Krakowie, WSliZ w Rzeszowie i WSZiA w Zamościu, 2011. – 263 s. : il.

3. PRZESTRZENIE księdza Cogito : księdzu Michałowi Hellerowi w sześćdziesiąt rocznicę urodzin / [red. Stanisław Wszółek]. – Tarnów : „Biblos”, 1996. – 272 s. : il.

Bibliogr. przy oprac., publ. M. Hellera s. 235-272.

4. WYZWANIA racjonalności : księdzu Michałowi Hellerowi współpracownicy i uczniowie : praca zbiorowa / pod red. Stanisława Wszółka i Roberta Janusza. – Kraków : Wydawnictwo WAM : Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych przy Wydziale Filozofii Papieskiej Akademii Teologicznej, 2006. – 486 s. : il.

b. Artykuły

1. CZĄSTKA Pana Boga / Michał Heller ; rozm. przepr. Jerzy Baczyński. W: *Polityka*. – 2012, nr 43, s. 22-25
2. FILANTROP z milionami / Olgierd Domino. W: *Najwyższy Czas!*. – 2008, nr 12/13, s. XXVI-XXVIII
3. HARMONIA sfer : Nagroda Templetona dla ks. Hellera / Elżbieta Isakiewicz. W: *Tyg. Powszechny*. – 2008, nr 11, s. 3-6
4. I NAUKA, i wiara mogą być tak samo racjonalne / Michał Heller ; rozm. przepr. Bogumił Łoziński. W: *Dziennik (Wyd. 2)*. – 2008, nr 103, s. 10-11
5. KOSZTUJMY owoce poznania / Michał Heller ; rozm. przepr. Piotr Cieśliński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2009, nr 120, s. 24-25
6. KS. MICHAŁ Heller: między nauką a wiarą : Medal Świętego Jerzego / Artur Sporniak. W: *Tyg. Powszechny*. – 2013, nr 24, s. 25
7. KSIĄDZ dla inteligentów / Adam Szostkiewicz. W: *Polityka*. – 2012/2013, nr 51/52, s. 92-94
8. KSIĄDZ profesor Michał Heller / Andrzej Woszczyk. W: *Urania - Postępy Astronomii*. – 2008, nr 3, s. 100-101
Laureat Nagrody Templetona.
9. NIE chwycimy anioła za skrzydła / Michał Heller ; rozm. przepr. Piotr Cieśliński. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2008, nr 109, s. 34-35
10. PANU Bogu jest wszystko jedno / Michał Heller ; oprac. Małgorzata I. Niemczyńska. W: *Gaz. Wyborcza* – Kraków. – 2008, nr 103, s. 9
Fragm. spotkania z cyklu „Dorwać Mistra”
11. PIĘKNA przygoda / Marian Nowy. W: *Forum Akademickie*. – 2008, nr 5, s. 24-25
12. UNIFIKACJA powołań : świat według Hellera / Krzysztof Maślanka. W: *Tyg. Powszechny*. – 2008, nr 12, s. 22-23

13. WIERZĄCA nauka / Jakub Fossa. W: *Nie dzieła* (Wyd. zasadnicze). – 2008, nr 14, s. 42
14. WŚRÓD matematyków jest mniej ateistów / Michał Heller ; rozm. przepr. Łukasz Kwiatek. W: *Ty g . P o w s z e c h n y*. – 2015, nr 24, s. 38-40
Dot. wyobrażenia Boga w matematyce i w teologii katolickiej.
15. WYJAŚNIANIE wszechświata / Michał Heller ; rozm. przepr. Wiesława Lewandowska. W: *Nie dzieła* (Wyd. zasadnicze). – 2008, nr 19, s. 20-21

Roman INGARDEN

a. Pozycje zwarte

1. INGARDEN / Bogdan Ogrodnik. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 2000. – 339 s. – (Myśli i Ludzie)
Bibliogr.
2. KSIĄŻECZKA o Ingardenie : szkic biograficzny / Zofia Majewska. – Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1995. – 94 s.
3. ROMAN Witold Ingarden : życie filozofa w okresie toruńskim (1921-1926) / Roman Stanisław Ingarden. – Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2000. – 186 s. : il.
Bibliogr.

b. Artykuły

1. ROMAN Ingarden : od realizmu fenomenologicznego do moralnego / Edward M. Swiderski W: *Estetyka i Krytyka*. – 2003, nr 2, s. 106-128
2. TISCHNER i Ingarden / Adam Węgrzecki. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2007, t. 35, z. 1, s. 77-88

Jan Andrzej KŁOCZOWSKI

a. Pozycje zwarte

1. JEŚLI Bóg jest... : księga jubileuszowa na siedemdziesiąte urodziny ojca profesora Jana Andrzeja Kłoczowskiego / red. nauk. Joanna Barcik, Grzegorz Chrzanowski. – Kraków : Instytut Myśli Józefa Tischnera, 2007. – 476 s.
Bibliogr. prac J. A. Kłoczowskiego s. 13-15.
2. KŁOCZ : autobiografia / rozmawiają Artur Sporniak i Jan Strzałka. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2015. – 361s. : il.
Dostępne również jako e-book.

b. Artykuły

1. JEST za dużo : 70. urodziny o. Jana Andrzeja Kłoczowskiego / Artur Sporniak, Jan Strzałka. W: Tyg. Powszechny. – 2007, nr 27, s. 18
2. SUTO zastawiony stół / Jan Andrzej Kłoczowski ; rozm. przepr. Artur Sporniak. W: Tyg. Powszechny. – 2009, nr 6, s. 6-7

Jerzy KMITA

1. JERZY Kmita dla antropologów / Michał Buchowski. W: Prz. Kulturoznawczy. – 2012, cz. B, s. 409-412
2. JERZY Kmita : inspiracje / Wojciech Józef Burszta. W: Prz. Kulturoznawczy. – 2012, cz. B, s. 415-419
3. JERZY Kmita (1931-2012) / Barbara Kotowa. W: Zagadnienia Naukoznawstwa. – 2012, z. 2, s. 155-159
4. JERZY Kmita (1931-2012) : wspomnienie / Jan Grad. – Bibliogr. prac. J. Kmity s. 187-188. W: Nauka. – 2012, [nr] 3, s. 177-188
5. JERZY Kmita (1931-2012) : wspomnienie / Michał Buchowski, Wojciech J. Burszta, Jan Grad, Henryk Mamzer, Andrzej Szahaj, Wojciech Wrzosek. W: Rocznik Antropologii Historii. – 2013, nr 1, s. 379-393
6. JERZY Kmita (1931-2012) : w dążeniu do realizacji wartości poznawczych humanistyki / Jan Grad. W: Ruch Filozoficzny. – 2013, t. 70, nr 1, s. 129-142
7. MISTRZ / Andrzej Szahaj. W: Kultura Współczesna. – 2012, nr 3, s. 256-258
8. ODSZEDŁ Jerzy Kmita (1931-2012) / Krzysztof Kostyrko. W: Kultura Współczesna. – 2012, nr 3, s. 249-255

Leszek KOŁAKOWSKI

a. Pozycje zwarte

1. CZEGO nas uczy Leszek Kołakowski / Marcin Król. – Warszawa : Wydawnictwo Czerwone i Czarne, 2010. – 271 s.
2. FILOZOF jako pisarz : Kołakowski, Skarga, Tischner / Maciej Michalski. – Gdańsk : Wydawnictwo Słowo/obraz Terytoria, 2010. – 308 s. – (Wokół Literatury ; t. 16)
Bibliogr. s. 287-302.
3. LESZEK Kołakowski : (23 X 1927 Radom – 17 VII 2009 Oksford) : najwięszy polski filozof XX i XXI wieku / Wiesław Chudoba ; Radomskie Towarzystwo Naukowe. – Radom : Radomskie Towarzystwo Naukowe, 2009. – 32 s. : il. kolor. – (Radomskie Zeszyty Biograficzne ; nr 2)
Bibliogr. s. 32.

4. LESZEK Kołakowski / [wstęp] Michał Paweł Markowski ; [Übers. Friedrich Griese]. – Kraków : Villa Decius. Arbeitsgruppe Literatur Polska, 2000. – 19 s. : il.

Bibliogr.

Zawiera także fragm. esejów Leszka Kołakowskiego.

5. LESZEK Kołakowski : bibliografia podmiotowo-przedmiotowa / [oprac. Maria Kaczmarska, Ewa Ukleja ; Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Józefa A. i Andrzeja S. Załuskich w Radomiu]. – Radom : WBP, 1994. – 68 s.
6. LESZEK Kołakowski – kronika życia i dzieła / Wiesław Chudoba. – Warszawa : Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, 2014. – 527 s. : il. – (Archiwum Warszawskiej Szkoły Historii Idei. Studia)
Bibliogr. s. 453-496.
7. LESZEK Kołakowski – myśliciel i obywatel / pod red. Piotr Kosiewskiego ; Fundacja im. Stefana Batorego. – Warszawa : Fundacja im. Stefana Batorego, 2010. – 119 s.
Materiały z sesji, 24 października 2009 r., Warszawa.

b. Artykuły

1. ANI kapłan, ani błazen : pożegnanie Leszka Kołakowskiego / Jan Andrzej Kłoczowski. W: Tyg. Powszechny. – 2009, nr 30, s. 6-7
2. FILOZOF i polityka : w konflikcie między kapłanem a błaznem / Jerzy Ładyka. W: Trybuna (Wyd. 3). – 2008, nr 40, s. 10
3. GDY odszedł, jest tak, jakby z nas coś wyrwano / Wojciech Szacki. W: Gaz. Wyborcza. – 2009, nr 177, s. 3
4. JAK wygaśnięcie wulkanu : obecność Kołakowskiego / Krzysztof Michalski ; rozm. przepr. Andrzej Franaszek, Grzegorz Jankowicz. W: Tyg. Powszechny. – 2009, nr 37, s. 40-41
5. KOŁAKOWSKI chwytą za gardło / Marcin Król. W: Gaz. Wyborcza. – 2014, nr 166, s. 24-25
6. KOŁAKOWSKI o wojnie i dzieciństwie / Leszek Kołakowski ; rozm. przepr. Zbigniew Mentzel. W: Gaz. Wyborcza. – 2007, nr 240, s. 28
7. KLERK, który „zdradził” i przeprosił / Bronisław Łagowski. W: Przegląd. – 2009, nr 31, s. 11
8. NIEPEŁNE świadectwo / Andrzej Horubała. W: Do Rzeczy. – 2015, nr 14, s. 66-69
9. POWIEDZIAŁ, co wszyscy wiedzieli / Konrad Rokicki. W: Polityka. – 2006, nr 42, s. 87-89
10. WIECZNY poszukiwacz wolności / Marcin Król. W: Dziennik (Wyd. 2). – 2009, nr 168, s. 15

11. ZAKŁAD Kołakowskiego : wywiad na 80. urodziny / Leszek Kołakowski ; rozm. przepr. Piotr Mucharski. W: Tyg. Powszechny. – 2009, nr 30, s. 3-5

Stanisław KOWALCZYK

1. DROGI mego życia / Stanisław Kowalczyk. – Lublin ; Sandomierz : Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia, 2012. – 631 s. : il.
2. KS. STANISŁAW Kowalczyk : kalendarium życia i działalności / oprac. A.J. W: Roczniki Nauk Społecznych. – 2012, t. 4, nr 1, s. 9-36

Mieczysław Albert KRAPIEC

a. Pozycje zwarte

1. POLSKI Arystoteles XX wieku / [red. Andrzej Maryniarczyk]. – Lublin : Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu. Katedra Metafizyki KUL, 2010. – 112 s. : il. – (Wykłady Otwarte imienia Ojca Profesora Mieczysława A. Krąpca)
2. NIESTRUDZONY sługa prawdy / [kom. red. Zofia J. Zdybicka, Andrzej Maryniarczyk, Mirella Nawracała-Urban] ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu. – Lublin : Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, 2011. – 200 s. : il.
Zawiera m.in. fragmenty prac M. A. Krąpca.
Bibliogr. s. 199.
3. WIELKA odmowa : agent, filozof, antykomunista / Dariusz Rosiak. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2014. – 245 s. – (Reportaż)

b. Artykuły

1. FILOZOF, kapłan, patriota / Henryk Dyrda. W: Myśl Polska. – 2013, nr 41/42, s. 8
Rozważania w 5 rocznicę śmierci o. Krąpca.
2. FILOZOF wierny rzeczywistości / Andrzej Maryniarczyk. W: Nasz Dziennik (Wyd. 2). – 2008, nr 114, s. 17
3. FILOZOFIA była jego drugą naturą / Andrzej Maryniarczyk ; rozm. przepr. Adam Kruczek. W: Nasz Dziennik (Wyd. 2). – 2009, nr 106, s. 17
4. IN MEMORIAM: Albert Mieczysław Krąpiec (1921-2008) / Tomasz Doostatni. W: Znaki. – 2008, nr 9, s. 146-148
5. MIECZYŚLAW Albert Krąpiec (25 V 1921-8 V 2008) : filozof w białym habicie – w powołaniu do służby Mądrości / Urszula M. Żegleń. W: Ruch Filozoficzny. – 2008, t. 65, nr 3, s. 381-391
6. MIECZYŚLAW Albert Krąpiec OP – życie i dzieło. W: Człowiek w Kulturze. – 2007, nr 19, s. 7-9

7. MIELIŚMY szczęście... / Anna Zalewska. W: *Cywilizacja*. – 2008, nr 25, s. 8-10
8. NIEZNUŻONY w służbie prawdzie : w 85 rocznicę urodzin O. Prof. Mieczysława A. Krąpca OP / Piotr S. Mazur. W: *Cywilizacja*. – 2006, nr 17, s. 9-13
9. NIEZWYKŁY intelekt filozoficzny i wspaniała osobowość / Ignacy Dec ; rozm. przepr. Sławomir Jagodziński. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 3). – 2008, nr 115, s. 9
10. O. PROF. Mieczysław Albert Krąpiec OP : (25 V 1921 – 8 V 2008) / Zofia J. Zdybicka. W: *Prz. Tomistyczny*. – 2008, t. 14, s. 9-14
11. O. PROF. Mieczysław Albert Krąpiec (1921-2008). W: *Polityka Narodowa*. – 2008. – czerwiec, s. 111
12. „OD FILOZOFII i polityki nie ma ucieczki” : wspomnienie o ojcu profesorze Mieczysławie Krąpcu / Henryk Dyrda. W: *Myśl Polska*. – 2011, nr 41/42, s. 12
13. ODSZEDŁ Ojciec Mieczysław A. Krąpiec / Lusja Ogińska. W: *Myśl Polska*. – 2008, nr 22, s. 10
14. OJCIEC Krąpiec / Jan W. Góra. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2008, nr 21, s. 10
15. OJCIEC Profesor M.A. Krąpiec – życie i twórczość / Katarzyna Stępień. W: *Cywilizacja*. – 2008, nr 25, s. 11-17
16. OJCIEC profesor Mieczysław Krąpiec – promotor ludzkiej polityki i praw człowieka / Katarzyna Stępień ; rozm. przepr. Mariusz Bober. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2011, nr 113, s. 13
17. POŻEGNANIE Mistrza! / Henryk Dyrda. W: *Myśl Polska*. – 2008, nr 23/24, s. 5
18. SŁUGA Boga, Polski i kultury / Arkadiusz Robaczewski. W: *Myśl Polska*. – 2008, nr 23/24, s. 8
19. UCZYŁ, jak służyć Bogu i Ojczyźnie / Urszula Buglewicz. W: *Niedziela* (Wyd. zasadnicze). – 2008, nr 20, s. 33
20. WIELKA manipulacja wokół osoby Ojca Mieczysława Alberta Krąpca. – [Cz.] 1, 2 / Henryk Dyrda. W: *Myśl Polska*. – 2014, nr 51/52, s. 10-11; 2015, nr 3/4, s. 10-11, 12
21. WIELKI arystokrata ducha / Jacek Dytkowski, Sławomir Jagodziński. W: *Nasz Dziennik* (Wyd. 3). – 2008, nr 115, s. 1, 3
22. WSPOMNIENIE o Ojcu Profesorze Mieczysławie Albercie Krąpcu OP / Władysław Stróżewski. W: *Kwartalnik Filozoficzny*. – 2008, t. 36, z. 4, s. 5-12

Jan LEGOWICZ

a. Pozycje zwarte

1. FILOZOFIA : istnienie, myślenie, działanie : w 100. rocznicę urodzin Jana Legowicza / [red. nauk. Wojciech Słomski]. – Warszawa : Katedra Filozofii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania, 2009. – 163 s. – (Rozprawy i Studia Katedry Filozofii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie)
2. PROFESOR Jan Legowicz – filozof i nauczyciel : materiały pokonferencyjne / przygot. pod red. Czesława Głombika ; [aut. Józef Bańka i in.] ; Polska Akademia Nauk. Oddział w Katowicach. Komisja Filozofii i Socjologii. – Katowice : „Gnome”, 2001. – 109 s. : il.

b. Artykuły

1. JAN Legowicz – filozof i nauczyciel / Wojciech Słomski. W: *Lumen Poloniae*. – 2007, nr 2, s. 31-47
2. JAN Legowicz jako historyk filozofii / Ryszard Palacz. W: *Lumen Poloniae*. – 2007, nr 2, s. 7-29

Leszek NOWAK

a. Pozycje zwarte

1. ODWAGA filozofowania : Leszkowi Nowakowi w darze / [red. Jerzy Brzeziński i in. ; aut. Evandro Agazzi i in.]. – Poznań : Wydaw. Fundacji Humaniora, 2002. – 596 s. : il.

Bibliogr.

2. REALNY socjalizm, „Solidarność”, kapitalizm : wokół myśli politycznej Leszka Nowaka / red. nauk. Krzysztof Brzechczyn. – Poznań : Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2013. – 118 s. : il. kolor. – (Studia i Materiały Poznańskiego IPN ; t. 27)

Materiały z konf., 11 października 2012 r., Poznań i 8 listopada 2012 r., Szczecin.

b. Artykuły

1. CZŁOWIEK ponowoczesny / Ignacy S. Fiut. W: *Lumen Poloniae*. – 2007, nr 2, s. 115-128
2. LESZEK Nowak – mistrz i nauczyciel / Krzysztof Łastowski. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2010, t. 67, nr 1, s. 83-86
3. LESZEK Nowak (1943-2009) / Jerzy Brzeziński, Andrzej Klawiter, Krzysztof Łastowski. W: *Zagadnienia Naukoznawstwa*. – 2010, t. 46, z. 1, s. 191-193

4. PROFESOR Leszek Nowak (7 I 1943 – 20 X 2009) : wspomnienie / Krzysztof Brzechczyn. W: *Ruch Filozoficzny*. – 2010, t. 67, nr 1, s. 77-81
5. WSPOMNIENIE o Leszku Nowaku / Jerzy Brzeziński, Andrzej Klawiter, Krzysztof Łastowski. – Bibliogr. W: *Nauka*. – 2009, [nr] 4, s. 27-34
6. WSPOMNIENIE o profesorze Leszku Nowaku / Sławomira Wronkowska, Maciej Zieliński. W: *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. – 2010, z. 1, s. 225-226

Adam SCHAFF

1. ADAM Schaff 1913-2006. W: *Myśl Socjaldemokratyczna*. – 2006, nr 3/4, s. 3-4
2. ADAM Schaff, jakim go znałem / Andrzej Werblan. W: *Przegląd*. – 2006, nr 47, s. 42
3. ADAM Schaff – spojrzenie z oddali / Bohdan Chwedeńczuk. – Referat. W: *Zdanie*. – 2014, nr 1/2, s. 108-109
4. DOBRE serce towarzysza Schaffa / Krzysztof Masłoń. W: *Rzeczpospolita (W3)*. – 2006, nr 275, s. A13
5. MÓJ Adam / Teresa Schaff. – Warszawa : Wydawnictwo „Kto jest Kim”, 2012. – 126 s : il.
6. MÓJ pierwszy mistrz / Wojciech Pomykało. W: *Oświata i Wychowanie*. – 2007, nr 1, s. 29-30
7. NAD grobem Adama Schaffa / Bohdan Chwedeńczuk. W: *Zdanie*. – 2007, nr 1/2, s. 116
8. NAD grobem Adama Schaffa / Bohdan Chwedeńczuk. Przemówienie. W: *Prz. Filozoficzny*. – 2007, nr 3, s. 347-349
9. WSPOMNIENIE / Jerzy J. Wiatr. W: *Res Humana*. – 2006, nr 6, s. 48, III okł.

Antoni B. STĘPIEŃ

1. NATURA i funkcje : człowiek pośród bytów / Antoni B. Stępień ; laudacja Jacek Wojtysiak. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2011. – 26 s : il. – (Wykłady i Przemówienia / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego ; 62)

Józef TISCHNER

a. Pozycje zwarte

1. FILOZOF szczęśnych darów : ks. Józef Tischner (1931-2000) : pro memoria / zebra. i oprac. Józef Borzyszkowski. – Gdańsk : Instytut Kaszubski, 2007. – 331 s. : il.
2. JEGO oczami czyli To, co nie zostało dopowiedziane w najnowszym dokumencie o ks. Józefie Tischnerze / Szymon J. Wróbel. – Kraków : Wydawnictwo M, 2014. – 190 s. : il. + 1 dysk optyczny (DVD).
3. JÓZEF Tischner : myślenie według miłości : ostatnie słowa / Tomasz Ponikło. – Wyd. 2. uzup. – Kraków : Wydawnictwo WAM – Księża Jezucji, 2014. – 326 s.
Bibliogr. s. 317-326.
4. JÓZEF Tischner : prawda, wolność, dialog / pod red. Dominiki Jacy i Macieja Manikowskiego. – Wrocław : [Polskie Forum Filozoficzne], 2013. – 184 s.
5. KSIĘGA pamiątkowa dla uczczenia aktu nadania księdzu profesorowi Józefowi Tischnerowi honorowego doktoratu Uniwersytetu Łódzkiego / [red. nauk. Maciej Potępa]. – Łódź : Wydaw. UŁ, 1997. – 186 s.
Bibliogr. s. 159-160, 178.
6. SPOTKANIE / z ks. Józefem Tischnerem rozmawia Anna Karoń-Ostrowska. – Kraków : „Znak”, 2003. – 167 s. : il.
7. TISCHNER / Wojciech Bonowicz. – Kraków : „Znak”, 2001. – 509 s. : il.
Bibliogr.
8. TISCHNER – podróż / Witold Bereś, Artur Więcek „Baron”. – Warszawa : Wielka Litera, 2015. – 422 s. : il.
9. ZAWIERZYĆ człowiekowi : księdzu Józefowi Tischnerowi na sześćdziesiąte urodziny. – Kraków : „Znak”, 1991. – 536 s.

b. Artykuły

1. DWIE wolności : Tischner – wolność i nadzieja / Wojciech Bonowicz. W: Tyg. Powszechny. – 2011, nr 18, dod. Tischner – wolność i nadzieja, s. 3-5
2. FILOZOF Sarmatów, prorok nadziei / Zbigniew Stawrowski. W: Rzeczpospolita (W3). – 2012, nr 287, P18-P19
3. KLASYK polskiego katolicyzmu / Jan Turnau. W: Odra. – 2006, nr 3, s. 34-38
4. OGRODNIK : 80. rocznica urodzin ks. Józefa Tischnera / Wojciech Bonowicz. W: Znak. – 2011, nr 3, s. 156-159

5. POZA buntem i dialogiem / Paweł Lisicki. W: *Arcana*. – 2004, nr 4/5, s. 153-174
6. SOKRATES z Łopusznej / Adam Szostkiewicz. W: *Polityka*. – 2010, nr 25, s. 54-55
7. TISCHNER wielokrotny / Wojciech Bonowicz. W: *Tyg. Powszechny*. – 2008, nr 19, dod. s. I
8. TWARZĄ w twarz / Krzysztof Michalski. W: *Tyg. Powszechny*. – 2013, nr 9, s. 27-28
Przedruk: *Tyg. Powszechny*. – 2000, nr 28.
9. TWARZE i widma : w siódmą rocznicę śmierci Jerzego Turowicza / Piotr Mucharski. W: *Tyg. Powszechny*. – 2006, nr 5, s. 17
Tekst z albumu fotografii Wojciecha Druszcza „Portrety”. M.in. sylwetka J. Tischnera.
10. WSZYSCY jesteśmy Tischnerami / Tadeusz Gadacz ; rozm. przepr. Artur Sporniak. W: *Tyg. Powszechny*. – 2010, nr 26, dod. Słuchacie Tischnera, s. III-IV

Józef ŻYCIŃSKI

1. ARCYBISKUP Cogito : pożegnanie abp. Józefa Życińskiego / Maciej Müller, Tomasz Ponikło. W: *Tyg. Powszechny*. – 2011, nr 8, s. 4-7
2. BÓG, dusza i mózg / Tomasz Trojanowski ; rozm. przepr. Tomasz Ponikło. W: *Tyg. Powszechny*. – 2014, nr 8, dod. 3. Rocznica Śmierci Arcybiskupa, s. II-IV
3. CZŁOWIEK wielkiego umysłu i gorącego serca / Urszula Buglewicz. W: *Niedziela (F)*. – 2012, nr 9, s. VI-VII
4. HIERARCHA z wizją / Wojciech Dudkiewicz. W: *Tyg. Solidarność*. – 2011, nr 8, s. 19
5. INNY Życiński / Piotr Semka. W: *Uważam Rze*. – 2011, nr 2, s. 22-23
6. JÓZEF Życiński – biskup interdyscyplinarny / Henryk Woźniakowski. W: *Znak*. – 2011, nr 4, s. 148-151
7. NIEDOPASOWANY do dekoracji : pożegnanie abp. Józefa Życińskiego / Adam Boniecki. W: *Tyg. Powszechny*. – 2011, nr 8, s. 3
8. NIEWIDZIALNE światło / z Józefem Życińskim rozmawiają Dorota Zańko i Jarosław Gowin. – Wyd. 3. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2011. – 310 s.
9. NIEZWYCZAJNA samotność : arcybiskup Józef Życiński (1948-2011) / Bogusław Wróblewski. W: *Akcjent*. – 2011, nr 1, s. 174-177
10. ODSZEDŁ wybitny duchowny i intelektualista / Andrzej Godlewski. W: *Polska (Metrop. Warsz.)*. – 2011, nr 12, dod. Magazyn, s. II-III

11. POŻEGNANIA / Janusz Poniewierski. W: Z n a k . – 2011, nr 4, s. 120-121
12. SAMOTNOŚĆ arcybiskupa / Rafał Kalukin. W: W p r o s t . – 2011, nr 7, s. 16-18
13. SAMOTNOŚĆ długodystansowca / Andrzej Luter. W: W i ę ź . – 2011, nr 4, s. 72-78
14. SYLWETKA naukowa arcybiskupa Profesora Józefa Życińskiego / Marek Słomka ; Katedra Relacji Między Nauką a Wiarą. Wydział Filozofii KUL. W: R o c z n i k i F i l o z o f i c z n e . – 2012, t. 60, nr 4, s. 21-28
15. TAK bardzo za wcześniej / Jan Woleński. W: W i ę ź . – 2011, nr 4, s. 88-91
16. WYPRAWA za Słupy Herkulesa : pożegnanie abp. Józefa Życińskiego / Michał Heller. W: T y g . P o w s z e c h n y . – 2011, nr 8, s. 7-8
17. ŻYCIŃSKI in memoriam / Andrzej Luter. W: T y g . P o w s z e c h n y . – 2014, nr 8, dod. 3. Rocznica Śmierci Arcybiskupa, s. I-II

B I B L I O G R A F I E O S O B O W E

Krzysztof Kąkolewski
(1930-2015)

Krzysztof Kąkolewski – ur. 16.03.1930 r. – zm. 24.05.2015 r. – reportażysta, prozaik, autor scenariuszy filmowych. Uczęszczał do liceum w Kielcach. Studiował w ANP, a w 1954 roku ukończył wydział dziennikarski Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Jako dziennikarz pracował w różnych pismach: „Pokoleniu” (1949-1950), „Sztandarze Młodych” (1950-1960), miesięczniku „Świat” (1960-1969), tygodniku „Kultura” oraz „Literaturze” (1972-1981). Był wykładowcą w Studium Dziennikarskim UW, twórcą Szkoły Reportażu na UW.

Zaczął pisać krótko po wojnie, w czasie nauki w liceum. Wówczas dostał propozycję pracy w charakterze reportera. Popularność i uznanie zyskał dzięki reportażom kryminalnym i śledczym. W twórczości potrafił ukazać dramatyzm pozornie banalnych sytuacji. Interesował się funkcjonowaniem wojny w świadomości współczesnego społeczeństwa. Pod jego piórem reportaż zmieniał się w prozę psychologiczną poprzez zastosowanie narracji zbliżonej do monologu wewnętrznego. Chętnie podejmował nośne i kontrowersyjne tematy, a jego pu-

blikacje często podważały oficjalne wersje wydarzeń (kwestia pogromu kieleckiego; zamordowania ks. Jerzego Popiełuszki; okoliczności powstania powieści „Popiół i diament”). Powszechne uznanie znalazło wyraz w licznych nagrodach i odznaczeniach.

Napisał m.in.: reportaże i książki reporterskie – „Zbawiciel świata” porwany” (1960), „Trzy złote za słowo” (1964), „Ku początkowi świata” (1966), „Dwadzieścia dwie historie, które napisało życie” (1967), „Wańkowicz krzepi” (1973), „Co u pana słyhać” (1975), „Szukanie Beegera” (1993), „Diament odnaleziony w popiele” (1995), „Umarły cmentarz” (1996), „Generałowie giną w czasie pokoju” (2000-2006 – 3 tomy; współpr. Joanna Kąkolewska), „Książd Jerzy w rękach oprawców” (2004), „Za lustrem lustracji” (2015); opowiadania – „Lato bez wakacji” (1986), opowieść rodzinna – „Sygnet z Jastrzębkiem” (1988); scenariusze filmowe – „Ktokolwiek wie” (współautor Andrzej Mularczyk), „Zbrodniarz, który ukradł zbrodnię” (współautor Jerzy Majewski).

a. Pozycje zwarte

1. KĄKOLEWSKI bez litości : (dla siebie?) / Barbara Stanisławczyk. – Kraków : Wydawnictwo Miniatura, 1994. – 72 s,
2. POTWÓR z Saskiej Kępy / Marta Sieciechowicz. – Warszawa : Wydawnictwo „von borowiecky”, 2006. – 144 s. : il.
Bibliogr. s. 143-[145].

b. Artykuły

1. KLASYCY reportażu / Marcin Wolski. – (Marcin Wolski poleca). W: G a z . P o l s k a . – 2010, nr 31, s. 20
2. KRONIKARZ czasu walki / Janusz Przytuła. W: N a s z a P o l s k a . – 2015, nr 22, s. 14
3. NIECH przepaszają ci, którzy zawinili / Krzysztof Masłoń. W: D o R z e c z y . – 2015, nr 23, s. 42-43
4. POCZYTAJ o prawdziwych zbrodniach / Jacek Szczerba. W: G a z . W y b o r c z a . – 2010, nr 131, s. 15
Literatura kryminalna.
5. PORTRET z wycinków / Marcin Wolski. – (Marcin Wolski poleca). W: G a z . P o l s k a . – 2006, nr 15, s. 20
Zawiera rec. książki: Potwór z Saskiej Kępy / Marta Sieciechowicz. – Warszawa, 2006
6. REPORTER, który umarł ze smutku : Kąkolewski 1930-2015 / Iza Michalewicz. W: G a z . W y b o r c z a . – 2015, nr 140, dod. Duży Format nr 24, s. 20-23

7. SKAZANY na samotność / Barbara Sulek-Kowalska. W: Rzeczpospolita (W1). – 2015, nr 125, s. 24
8. SZAKAL reportażu / Max Fuzowski. W: Newsweek Polska. – 2010, nr 25, s. 96-97
9. TEORIA spisku / Marcin Wolski. – (Marcin Wolski poleca). W: Gazeta Polska. – 2006, nr 19, s. 20
Zawiera rec. książki: Generałowie giną w czasie pokoju. T. 1-2 / Krzysztof Kąkolewski. – Warszawa, 2005
10. W UŚCISKU ze Złym / Krzysztof Świątek. W: Tygodnik Solidarność. – 2015, nr 16, s. 31-32
Omówienie książki „Za lustrem lustracji” K. Kąkolewskiego.

Jeremi Przybora
(100. rocznica urodzin)

Jeremi Przybora – ur. 12.12.1915 r. – zm. 4.03.2004 r. – satyryk, aktor, autor tekstów piosenek, reżyser, autor słuchowisk i widowisk telewizyjnych. Urodził się w Warszawie w rodzinie właściciela fabryki słodocy i cukierni. Ukończył Gimnazjum im. Mikołaja Reja w Warszawie, później studiował w Szkole Głównej Handlowej i anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Przez wiele lat związany był z Polskim Radiem. Pracował tam przed wojną jako spiker, a po wojnie w Bydgoszczy, gdzie współtworzył cykl audycji satyrycznych „Pokrzywy nad Brdą”. Po powrocie do warszawskiego radia zdobył popularność tworząc Teatrzyk Satyryczny „Eterek”. Był również lektorem „Polskiej Kroniki Filmowej”. Powszechne uznanie przyniósł mu telewizyjny „Kabaret Starszych Panów” (emitowany w latach 1958-1966, 1976-1981), w którym występował wspólnie z Jerzym Wasowskim, autorem muzyki.

Zasłynął jako twórca piosenki literackiej (autor tekstów) oraz kabaretu o ambicjach literacko-artystycznych. Wypracował własny typ satyry. Potrafił połączyć dyskretny humor, subtelną grę językową, groteskowe sytuacje z melancholijnym liryzmem. Jego piosenki ciągle są nadawane w radiu i chętnie wykonywane przez kolejne pokolenia wykonawców.

Wydał m.in.: „Spacerek przez EtereK” (1957), „Kabaret Starszych Panów” (1970-1973), „Dziecko szczęścia” (1975), „Divertimento” (1976), „Mieszanka firmowa” (1977), „Uwiedziony” (1978), „Ciociu przestrasz wujka! Opowieści

starszego pana” (1979), „Kabaret jeszcze starszych panów” (1980), zbiór powiastek i piosenek – „Nieszczęśliwy wypadek podczas wniebowzięcia” (1994); zbiór opowiadań – „Wdowa po kwartecie smyczkowym” (1999); wspomnienia – „Autoportret z piosenką” (1992).

a. Pozycje zwarte

1. AGNIESZKI Osieckiej i Jeremiego Przybory listy na wyczerpanym papierze / ułożyła i opatrzyła przedm. i koment. Magda Umer. – Warszawa : [Agora], 2010. – 216 s. : il. + 1 dysk optyczny (CD).
2. AUTOPORTRET z piosenką / Jeremi Przybora. – Warszawa : ROK Corporation, 1992. – 183 s. : il., nuty
3. LUKA w pamięci : Jeremi Przybora, Jerzy Wasowski / aut. [opracowania] Roman Dziewoński [oraz] Xymena Zaniewska-Chwedczuk, Mariusz Chwedczuk ; [wykorzystano zdj. Zygmunta Januszewskiego i in.]. – Warszawa : Telewizja Polska. Biuro Współpracy Międzynarodowej i Handlu ; Marki : Wydawnictwo Michalineum, 2005. – 87 s. : il.
4. PRZYMKNIEŃTE oko opaczności : memuarów część 1, 2 / Jeremi Przybora ; [red. Maja Płażewska]. – Warszawa : Wydawnictwo Tenten, [1994-1998]. – 2 cz. (171 ; 219 s.) : il.
5. POECI piosenki 1956-1989 : Agnieszka Osiecka, Jeremi Przybora, Wojciech Młynarski i Jonasz Kofta / Piotr Derlatka. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2012. – 341 s. – (Obszary Literatury i Sztuki)
Bibliogr. s. 328-335.
6. STARSI panowie dwaj : kompendium niewiedzy / Monika Wasowska, Grzegorz Wasowski. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2014. – 665 s. : il. + 1 dysk optyczny (DVD).
Wykaz utworów Kabaretu Starszych Panów s. 601-610.
7. ZDAŹYĆ z happy endem : memuarów część 3 / Jeremi Przybora ; [red. Maja Płażewska]. – [Warszawa] : Wydawnictwo Tenten, 1998. – 219 s. : il.

b. Artykuły

1. AMOR ekshumowany / Katarzyna Turaj-Kalińska. W: *N o w a D e k a d a K r a k o w s k a*. – 2013, nr 1/2, s. 52-58
2. CHŁOPIEC przedwojenny / Jeremi Przybora ; rozm. przepr. Grzegorz Turnau W: *T y g . P o w s z e c h n y*. – 2003 nr 51/52 s. 28-29
3. ELITARNY egalitaryzm Kabaretu Starszych Panów / Romualda Piętka, Marek Piętka. – Bibliogr. W: *J ę z y k A r t y s t y c z n y*. – 2014, t. 15, s. 89-109

4. JEREMI Przybora (1915-2004). W: *Zeszyty Telewizyjne*. – 2004, nr 4, s. 218-219
5. LIRYCYSTA / Ryszard Marek Groński. W: *Polityka*. – 2004, nr 11, s. 92
6. MIŁOŚĆ w poszukiwaniu formy / Zyta Rudzka. W: *Dialog*. – 2011, nr 6, s. 146-153
7. „NAWIEDZONA Panienska z Kępy” i Starszy Pan / Hanna Bałtyn. W: *Nowe Książki*. – 2011, nr 1, s. 14-15
Zawiera rec. książki: Agnieszki Osieckiej i Jeremiego Przybory listy na wyczerpanym papierze. – Warszawa, 2010.
8. OD JESIENNEJ Dziewczyny po Herbatkę : pragnienia Starszych Panów w kabarecie Jeremiego Przybory / Izabela Mikrut. W: *Mêlée*. – 2008, nr 2/3, s. 141-149
Materiały z konferencji „Kultura i pragnienie”, Kraków
9. ODEJŚCIE Pana B. / Roman Pawłowski W: *Gaz. Wyborcza*. – 2004 nr 55 s. 14
10. PARALIŻ wyobraźni albo Przybora zapoznany / Teresa Drozda. W: *Teatr*. – 2015, nr 3, s. 24-26
11. PEJZAŻ bez Ciebie / Jan Bończa-Szabłowski W: *Rzeczpospolita*. – 2004 nr 55 s. A9
12. POETA przeczuć / Jan Bończa-Szabłowski W: *Rzeczpospolita*. – 2004 nr 62 s. A12
13. PRZYBORA w Polskim Radiu : postulat pilnej potrzeby / Jacek Borowski. W: *Z dziejów Polskiej Radiofonii*. – 2005/2006, nr 2, s. 43-50
14. STARSI Panowie – bez cylindrów / Urszula Ciolkiewicz. W: *Prz. Powszechny*. – 2008, nr 2, s. 109-112
Płyta „Droga do Ciebie” Lory Szafran i Bogdana Hołowni z piosenkami J. Wasowskiego i J. Przybory.
15. STARSZY Pan / Roman Dziewoński. W: *Wprost*. – 2004, nr 11, s. 114-115
16. UŚMIECH na wagę złota : o humorze Jeremiego Przybory / Magda Umer. W: *Tyg. Powszechny*. – 2001, nr 34, s. 12
17. WIZYTA : żegnając Jeremiego Przyborę / Grzegorz Turnau. W: *Tyg. Powszechny*. – 2004, nr 11, s. 21
18. ZMYSŁOWO-OBYCZAJOWA urbanistyka u powojennych poetów piosenki : (Jeremi Przybora, Agnieszka Osiecka, Wojciech Młynarski) / Mikołaj Madurowicz ; Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych. W: *Białostockie Studia Literaturoznawcze*. – 2013, [t] 4, s. 63-82

19. ZUPEŁNIE inna historia Jeremiego Przybory i Jerzego Wasowskiego / Olga Chrzan. W: Kultura Popularna. – 2003, nr 1, s. 9-19
Telewizyjny „Kabaret Starszych Panów” emitowany w latach 1958-1966.
20. ŻYCIE to pułapka / Jeremi Przybora ; rozm. przepr. Magda Umer W: Rzeczpospolita. – 2000, nr 289, s. A10

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

Z GWARĄ NA WESOŁO

Scenariusz imprezy bibliotecznej

W tym numerze Poradnika postanowiliśmy zmierzyć się z tematyką gwary poznańskiej, czy szerzej – wielkopolskiej. Pretekst ku temu jest szczególnie, a mianowicie – w listopadzie minie 50. rocznica śmierci Stanisława Strugarka (21.03.1901–21.11.1965): literata, dziennikarza, nauczyciela, aktora, konferansjera i regionalisty, a przede wszystkim – propagatora gwary. Działalność tę prowadził przede wszystkim w rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu oraz na estradzie; niewiele z jego spuścizny przetrwało w formie pisanej, „na papierze”. Kazimierz Młynarz, autor wyboru gawęd Wuja Ceśka, czyli postaci literackiej stworzonej przez Strugarka, podkreśla, że w książce pod jego redakcją („Wuja Ceśku opowiada”, Wydawnictwo Poznańskie, 1977) znajdują się właściwie scenariusze, konspekty występów Strugarka przed mikrofonem; trudno w nich przedstawić świetną interpretację autora (dlatego do książki dołączona jest analogowa pocztówka dźwiękowa). Redaktor Młynarz zwraca także uwagę na inny aspekt dzieła Stanisława Strugarka: „Teksty Stanisława Strugarka, tworzone niestrudzenie w ciągu kilkunastu lat powojennych, stanowią żywą kronikę obyczajów Poznania i Wielkopolski”.

Podobny cel przyświeca i naszej propozycji scenariusza zajęć o gwarze poznańskiej: nie chcemy na siłę wciskać współczesnej młodzieży tekstów dla niej raczej archaicznych i niezrozumiałych, ale twórczością Stanisława Strugarka i innych propagatorów gwary, zainspirować do własnych poszukiwań i... odkryć tu i teraz. By tak, jak pan Jourdain w Molierowskiej sztuce „Mieszczanin szlachcicem” młodzież mogła odkryć, że mówi prozą (znaczy gwarą), tylko nie miała świadomości tego faktu. I by chciała mówić współczesną odmianą gwary poznańskiej (bo przecież taka istnieje; ba! ciągle się tworzy wokół nas), a w ten sposób umacniała własną tożsamość i kultywowała swoje „małe ojczyzny”.

Aby gwara stała się pożądanym językiem i sposobem komunikowania się, staramy się pokazać przykłady, że jest ona nie tylko swojska, ale także... pełna humoru. Wielkopolska ze swą stolicą, Poznaniem, ma bowiem szczęście do takich twórców jak właśnie Stanisław Strugarek, Lech Konopiński czy Juliusz Kubel (i wielu innych), którzy gwarę propagują tekstami z olbrzymią dawką humo-

ru. Ten humor jest po prostu zaraźliwy! I zadaje kłam stereotypowemu stwierdzeniu, że „poznaniacy to ponuracy”. Wręcz przeciwnie – oprócz wyżej wymienionych, czyż nie tu, nad Wartą, działał znany w całym kraju (do dzisiaj, dzięki ciągłym powtórkom w TV) kabaret Tey (który nazwę też zawdzięcza charakterystycznemu zawołaniu gwarowemu „tej”) z Zenonem Laskowikiem na czele? A wcześniej, czyż nie tutaj (po poznańsku: tutej) bawiły publiczność kabarety „Kukułka” (do którego tekstu pisał też S. Strugarek) albo „Kaktus”, który po wojnie zamienił się w tygodnik satyryczny? Przykłady można mnożyć.

Scenariusz został podzielony na kilka krótkich części, które mają zachęcić uczestników do wspólnej zabawy i zainspirować do gwarowych poszukiwań w swoim otoczeniu. Można je – razem lub osobno – dowolnie dobierać do treści lekcji lub zgodnie z upodobaniami. Osoby bardziej zainteresowane tą tematyką odsyłamy do drugiego numeru Kroniki Miasta Poznania, zatytułowanego „Gwara”. Stanowi on kompendium wiedzy o gwarze i to zarówno w ujęciu naukowym, jak i popularnym.

Cele:

- uczczenie 50. rocznicy śmierci Stanisława Strugarka i przypomnienie jego twórczości,
- zapoznanie z innymi twórcami posługującymi się gwara,
- zaznajomienie z tematyką gwary i tekstami źródłowymi,
- propagowanie gwary wśród młodych ludzi,
- gwara jako ważny element „małej ojczyzny”,
- upowszechnianie czytelnictwa i literatury polskiej.

Adresaci: uczniowie wyższych klas szkoły podstawowej, gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych

Objaśnienia:

- *czarna kursywa* – cytaty i dialogi
- **czzerwonym kolorem zaznaczone są informacje dla instruktora**
- **zielonym** – informacje lub teksty, które można pominąć

GAWĘDA I. ZADANIE I:

GAWĘDA.

– *Ja godom gwarom? To cheba, że sąsiod, bo jo ani ździebko* – słyszeli przed laty naukowcy badający gwarę poznańską. Starsze pokolenie, które było nieocenionym źródłem informacji o gwarze, miało znacznie mniejsze możliwości weryfikacji swojego języka. Faktycznie do konfrontacji dochodziło dopiero w szkole lub po zetknięciu się z mieszkańcami innych rejonów kraju. W dobie globalizacji i powszechności mediów takich jak telewizja czy internet, do „objawień” dochodzi znacznie wcześniej. Jednak i młode pokolenie mogłoby wskazać gwarowe słowa, które brzmią swojsko, bo zostały poznane w domu rodzinnym. Spróbujmy! Oto pierwszy przykład: kto przychodzi do młodszych Wielkopolan w Wigilię i daje prezenty? Gwiazdor, oczywiście!

Warto sięgnąć do tekstu „klasyka gwary poznańskiej”, Stanisława Strugarka, ze zbioru „Wuja Cešku opowiada” (Wuja Cešku to fikcyjna postać, stworzona przez Strugarka w jego gawędach, a właściwie alter ego autora):

– *Nie bójcie się, dzieciary! To ino ja, pocziwy gwiazdor poznański. (...) Służba gwiazdorska to nie letki fach. Naloto sie człowiek po nogach, że aż strach. A ino: na piechotkę* – opowiadał Mikołaj Mróz, zawód – gwiazdor, o historycznych zawirowaniach w swoim fachu i wspominał: – *Do starych poznaniaków szło się jako gwiazdor, mówiło się po staropolsku: „We wiliją dzieci biją” i waliło się gzubów deszczepiną raz przy razie.*

A za gwiazdorem zaś się „zakluczało” drzwi. Bo drzwi można tylko „zakluczyć”, no nie?

ZADANIE:

1. Wypisz przykłady gwary poznańskiej z tekstu Stanisława Strugarka. Co znaczą?
2. Podaj kilka, znanych tobie, słów gwarowych oraz ich poprawnych zamienników (np. *brachol* – brat, *siora* – siostra, *wuja* – wuj, *wujek*, *kromka* – *piętka chleba*, *laczki* – *domowe pantofle bez napiętka*, *giglać* – *łaskotać*, *klamerka* – *zapinka do bielizny*, *kluka* – nos, *kejter* – pies, *bryle* – okulary i inne)
3. Jakim wyrazem można poprawnie zastąpić gwarowe „zakluczyć”?
4. Jakie jeszcze charakterystyczne gwarowe zwroty odnajdziesz w Gawędzie I? (*zaś, nie?*)

GAWĘDA II. ZADANIE II

GAWĘDA

W tygodniku satyrycznym „Kaktus”, który ukazywał się na przełomie lat 50. i 60. XX wieku w Poznaniu, „t.h.n.”, czyli literat i satyryk Tadeusz Henryk Nowak, tak przedstawiał swojego kolegę po fachu, Stanisława Strugarka:

St. St.

Bard Poznania, bard Wielkopolski, ten od radia i estrady, gawędziarz i piosenkarz...

„W ciymnej celi za kratami/ tam jest moje pomieszkanie,/ za niewinność mnie zamknęli/ nie wiem co się teraz stanie”.

Stanisław Strugarek, kto go nie zna w Poznaniu i Europie Środkowej! Rozśmiesza do łez, chłopisko rozkochane w swej rodzinnej Wielkopolsce i żonie.

St. St. – to kultywator. Od wielu lat kultywuje gwarę wielkopolską i tak zwany folklor. Należy z całym uznaniem podkreślić fakt, że pan Stasio (konferansjer i kibic sportowy) jest obiecującym satyrykiem. Od paru miesięcy obiecuje „Kaktusowi” swój felieton”.

I rzeczywiście długo był owym „obiecującym satyrykiem”. Dopiero w następnym roczniku „Kaktus” przedrukował jego anegdoty radiowe z okazji okrągłego jubileuszu rozgłośni radiowej w Poznaniu.

Książkę Stanisława Strugarka pt. „Wuja Ceśku opowiada” rozpoczyna „Przemówienie okolicznościowe”, wygłoszone w kabarecie „Kukułka” z okazji Nowego Roku (1946). Okazuje się, że czego sobie i innym „Kukułka” życzy jest... może być nadal aktualne w drugiej dekadzie XXI wieku! Oto przykłady:

- 1. Żeby miasto noreszcie szarpło się na nowe bimby, żeby naród na przystankach nie chycoł do ślipiów i nie wypychoł jedni drugich. A ja osobiście sobie życzę żeby nie zaczypiali mnie w bimbach tym wiecznym pytaniem: „Panie, czy pón wysiada?” (...)*
- 2. Żeby noreszcie zapaliły się wieczorem wszystkie laterny na ulicach, żeby my przestali sobie w ciymnościach zymby wybijać. Jeżeli dotąd wszędzie jeszcze laternów nie ma, to na pewno dłotego, że to kosztuje, a Poznań się przecież najtaniej odbudowuje. Szkoda bejmów, no nie?*
- 3. Żeby Teatr Polski zdoł już wreszcie „Mature” i żeby wyprawil „Wesele”, a w podróż poslubną niech się wybierze w zymie Szekspira (...)*
- 4. Żeby Teatr Nowy znów narobił troche szumu, ale „Dziadów” niech nie gro, tego przecie grać nie trzeba. Popatrzma na sie*

ZADANIE:

1. Wypisz z tekstu Stanisława Strugarka wyrazy i zwroty gwarowe. „Przetłumacz”.
2. Napisz współczesne „życzenia” noworoczne (lub inne), z użyciem wyrazów gwarowych, w postaci memów. (np. obrazek z załączonym tramwajem można podpisać: „Więcej bimb! Co, wiaruchna, szkoda bejmów?)

3. Co, twoim zdaniem, ze współczesnych problemów Poznania, nadawałoby się do kabaretu? Spróbuj wyszczególnić gwarą (np. **dworzec kolejowy w Poznaniu, zwany Chlebakiem itp.**)

GAWĘDA III. ZADANIE III

GAWĘDA

Następcą Wuja Ceśka stał się Stary Marych – postać fikcyjna stworzona tym razem przez Juliusza Kubla, a w którą wcielił się niezapomniany aktor – Marian (czyli po poznańsku Marych) Pogasz (1931-1999). Najpierw, to znaczy w 1983 roku, kiedy „się rodziła”, była to postać radiowa, czyli bohater gawędy radiowych tegoż satyryka, pod tytułem „Blubry Starego Marycha”.

– 17 lat po śmierci Stanisława Strugarka splot okoliczności zdecydował, że z Marianem Pogaszem zaczęliśmy lepić postać Starego Marycha. Gdyby Stanisław Strugarek żył, myślę, że byłby rad, iż jego i moje teksty stały się istotnym materiałem do opracowania „Słownika gwary miejskiej Poznania”. Być może zaakceptowałby i to, że – mimo iż nie jestem jego ślepym naśladowcą i nasze utwory się różnią – Marian Pogasz na estradzie wykonywał gawędy autorstwa nas obu, często w jednym występie – pisze Juliusz Kubel w swoim artykule „Nie odjęło mi mowy”.

Satyryk stworzył też postać Heli, a gawędy „Blubry Heli przy niedzieli” (interpretowane przez aktorkę, kaliszankę, Daniełę Popławską) były na antenie Radia Merkury znakomitą kontynuacją „Blubrów Starego Marycha”.

Oto fragment „Blubrów” pt. „Bedkobranie”, z udziałem Marycha i jego żony Frącki:

Do chaty wrócili my nazod już za ciemnego. Ostatnią baną. Tak długo my zbierali. (...) Wchodzę do kuchni coś przegutnąć, a Frącka mi zagradza drogę i sie mnie pyta:

– I co? Masz bedki? Połny miech?

– Sam jestem bedka – odbąknąłem. – Ale miech faktycznie mam pełniuteńki. Idź sama szpynij. Za te próżne faszki, co my je w lesie uzbierali, to se kupimy na rynku tyle bedków, że starczy na drugi rok. W occie, suszone, mokre, jakie kto chce!

Frącke komplet siekło:

– Co za ochlapusy jedne! – wydarła kalafkę. – I tyła się godo, tyła się pisze, żeby zbierać na trzeżwo...

ZADANIE:

1. Gdzie był Stary Marych? Co miał przywieźć do domu? (**w lesie, na grzybobraniu; grzyby**)

2. Przetłumacz pozostałe wyrazy gwarowe. (np. nazod – z powrotem; bana – pociąg; miech – worek; szpycować, szpyncnąć – spoglądać, spojrzeć, zobaczyć; kalafka, kalafa – twarz, gęba)
3. Z czym kojarzysz Starego Marycha? (rzeźba Starego Marycha)

GAWĘDA IV. ZADANIE IV

GAWĘDA

Henryk Derwich (1921-1983), popularny niegdyś w Poznaniu rysownik-humorysta, spotykał się ze Stanisławem Strugarkiem i przy kawiarnianym stoliku, i na estradzie (gdzie występował jako „szybko rysujący”), a także przyjaźnił się z Marianem Pogaszem, który ocenił, że rysowane przez niego korpulentne panie to „typowe Frącki”. Zresztą i inne rysunki są znakomitą ilustracją „typowych poznaniaków”, a w podpisach Derwich również posługiwał się gwarą. Dlatego między innymi jego prace znalazły się w „gwarowej” Kronice Miasta Poznania.

Oczywiście, na co dzień też mówił gwarą. Wiąże się z tym na przykład taka anegdota. Rysownik wraz z kolegami postanowili kiedyś utrzcę nosa koleżance, która zbyttno się wywyższała, popisując się w towarzystwie obcojęzycznymi zwrotami i wyrażeniami. Po jednym z przydługich popisów zagadnął:

– *A ja Szwajcar jestem!*

– *Taaak?..* – zdziwiła się owa pani.

– *A tak!..* – odpowiedział (nie do końca bajerował – urodził się w powiecie kartuskim, czyli na terenach tak zwanej Szwajcarii Kaszubskiej; jednak z dziada pradziada był Wielkopolaninem) i dodał: – *Teraz powiem coś, czego koleżanka na pewno nie zrozumie!* – I posłużył się typowym zestawem słów gwarowych:

– *W antrejce, na ryczce, stały pyry w tytce.*

„Koleżanka” zrobiła się pąsowa, bo pojęła, że z niej zakpiono.

ZADANIE:

1. Przetłumacz, co powiedział rysownik. Jeśli nie znasz wszystkich słów, zajrzyj do „Słownika gwary miejskiej Poznania” pod redakcją Moniki Gruchmanowej i Bogdana Walczaka. (w przedpokoju, na taborecie, stały ziemniaki w papierowej torebce)
2. Opowiedz lub napisz swoją (lub z pomocą babci i dziadka albo innych krewniaków) opowieść, w której użyjesz słowa lub zwrotu gwarowego.

GAWĘDA V. ZADANIE V

GAWĘDA

Młodzieniec z Poznania, który chciał spróbować swoich sił w łódzkiej szkole filmowej na wydziale aktorskim, a wiedział, że może się zdradzić przed komisją egzaminacyjną charakterystycznym poznańskim „zaśpiewem”, przy-

gotował „coś z klasyki”, czyli „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, tyle że w gwarowej przeróbce autorstwa Lecha Konopińskiego, znakomitego poznańskiego poety i satyryka. Tak zwana „trzynasta księga” epopei wieszczca pod tytułem „Pan Tadeia i mrówy” może nie była tak doskonale zinterpretowana jak w wykonaniu aktora Teatru Nowego w Poznaniu, Michała Grudzińskiego, ale zyskała aplauz egzaminacyjnej widowni.

Aby naszą Gawędę mogły wykorzystać do zajęć młodsze dzieci, proponujemy inne przykłady z klasyki polskiej literatury przełożone „Z polskiego na nasze” przez Lecha Konopińskiego.

MYSZA I KOCIAMBER

Jedna mysza, co chciała spucnońc wszystkie rozumy,

Żarła knipe po knipie – oż jej padło na umysł:

„Z kotem można ocipieć, można dostać też kota!

Dejcie tegó kociambra, niech zmundrzeje ciemnota!

Kiciu, czepiaj się bimby

I sie odwał od myszów,

Bo ci śypia na rymby

wyńdom wnet, towarzyszu!

Zmruż te gały kaprawe,

Uderz w kime, nie blubrej!

Golnij kawę, gryż trawę

i sie namknij z tym klubrem!

Czy mosz hyzia zez szmerglem,

czy z przerzutkom mosz ambe?!”

– kwikła. Wytkla łeb z dziury

i jom zeżarł kociamber.

ZADANIE:

1. Do którego klasyka literatury polskiej nawiązał Lech Konopiński? (Ignacy Krasicki)
2. Znajdź literacki pierwowzór wiersza „Myszka i kociamber”

MYSZ I KOT

Mysz, dlatego, że niegdyś całą książkę zjadła,

Rozumiała, iż wszystkie rozumy posiadała.

Rzekła więc towarzyszkom: „Nędzę waszą skrócę,

Spuśćcie się tylko na mnie, ja kota nawrócę!”

Posłano więc po kota. Kot zawsze gotowy,

Nie uchybił minuty, stanął do rozmowy.

Zaczęła mysz egzortę: kot jej pilnie słuchał,

Wzdychał, płakał... Ta widząc, iż się udobruchał,

Jeszcze bardziej wpadała w kaznodziejski zapach,
Wysunęła się z dziury a wtem ją kot złapał.

3. Przetłumacz „z naszego na polski” kilka wyrazów z wiersza „Mysza i kocciamber” (np. kocciamber – kot, spucnąć – zjeść szybko, z apetytem, bimba – tramwaj, ślypia, gały – oczy, klubier – nos itd.)

GAWĘDA VI. ZADANIE VI

GAWĘDA

Zenon Laskowik nie jest rodowitym poznaniakiem (urodził się w Rekściu koło Grodna, obecnie Białoruś), ale to właśnie w Poznaniu (wraz z Krzysztofem Jaślarem), w 1970 roku, stworzył kabaret Tey. Nazwa nawiązuje do typowego poznańskiego zawołania („wołacz zaimka ty”): „tej” (po stanie wojennym, w 1984 roku, przekształcono ją na „Teyatr”, czyli również bliską gwarowemu „tejater”).

Gwara poznańska była obecna szczególnie na początku działalności kabaretu „Tey”. W pierwszym programie pt. „Czymu nima dżymu” wykorzystywano teksty Stanisława Strugarka w genialnym wykonaniu Mariana Pogasza. Później kabaret „Tey” bawił całą Polskę (i Polonię na świecie), dlatego w tekstach coraz rzadziej pojawiała się gwara poznańska, z wyjątkiem wyrazów rozpoznawalnych też w innych regionach (np. „wiara”; choć kto wie, czy do popularyzacji tego wyrazu nie przyczynił się właśnie „Tey”). Jednak od pierwszego kultowego skeczu „Mamuśka” kabareciarze kpili między innymi z (rzekomo typowo poznańskiej) oszczędności (np. Mamuśka miała lodówkę między oknami, a telewizora nie musiała kupować, bo telewizję oglądała, gdy sąsiedzi odstonili frankę).

Oto przykład fragmentu skeczu z Benefisu Zenona Laskowika „Z tyłu sklepu”:

- Wy się tak *chichracie i chichracie*, a wy wiecie jak wyjść z kryzysu?
- Przecież oni nie wiedzą jak wyjść, wiedzą jak wejść.
- Dlatego myśmy weszli też na scenę, żeby... to jest ostatni dzwonek żeby wejść na te mównice i zaapelować! no...
- Teraz się na ambonę wchodzi...
- Stój... na mównicy, a nie na ambonę! Gdzie ambonę, ambona jest wyżej... co ty?!
- Przez to dalej się niesie...
- (śmiech) No śmieją się z ciebie... Z ambony się nie niesie... no... (oklaski) A ja mówię o mównicy! Mównicy! Nie widziałeś mównicy? Stoją tam te...
- Katusze!
- Taa – nie katusze! Ojeej! Mikrofony stoją! Tu szklanka, tu zagrycha, nie widziałeś mównicy?

- No, jaka zagrycha jak tam w szklance jest woda?
- Byłaby woda by się gupot nie gadało, *nie?* (oklaski)

ZADANIE:

1. W jakich sytuacjach używa się słowa „tej”?
2. Co znaczy „tejater”?
3. Zaznacz słowa gwarowe w skerczu.

GAWĘDA VII. ZADANIE VII

GAWĘDA

Ponoć Poznań jest jedynym miejscem na świecie, które ma pomnik „eterycznej” postaci na cześć gwary i to ze spiżu! Chodzi, oczywiście, o Starego Marycha, postać stworzoną przez Juliusza Kubla. Jako się rzekło (Gawęda nr III) Stary Marych najpierw zrobił karierę „na falach eteru”, czyli w audycjach pod tytułem „Blubry Starego Marycha” na antenie rozgłośni Polskiego Radia w Poznaniu (obecnie Radio Merkury). Natomiast w pierwszym dniu wiosny 2001 roku u zbiegu ulic Półwiejskiej, Strzeleckiej i placu Wiosny Ludów stanęła rzeźba Starego Marycha, z twarzą podobną do aktora Mariana Pogasza, autorstwa Roberta Sobocińskiego. Twórca postaci, Juliusz Kubel, napisał o tym unikatowym pomniku: „...to nie Stanisław Strugarek stworzył Starego Marycha. Jednak stojąca na pl. Wiosny Ludów rzeźba uosabiająca poznańskiego *everymana* jest po części jego zasługą. Nie byłoby pana Stanisława – nie byłoby czego kontynuować i rozwijać. Ani Marianowi Pogaszowi, ani mnie. Strugarek był przed nami! Warto o tym pamiętać.”

Warto, by o gwarze i jej twórcach pamiętali młodzi ludzie, którzy uznali pomnik Starego Marycha za miejsce kultowe i tutaj umawiają się na spotkania. „Stary Marych – kolejny punkt (poza Pręgierzem) zbiórki przed studenckimi wypadami na miasto. (...) Pomnik waży 500 kg i ma blisko dwa metry wysokości, więc na pewno go znajdziesz przed pójściem na studencką imprezę” – informuje „Gazeta Wyborcza” w „Niezbędniku studenta pierwszaka w Poznaniu”.

ZADANIE:

1. Opisz rzeźbę Starego Marycha gwarowymi słowami (np. z kalafy leko podany na Marycha Pogasza; z deklek na gołej glacy, w ancugu abo katanie z kiejdami, z tekóm pod depachom jak jaki urzynnik, trzymie rower z ajzolem).

GAWĘDA VIII. ZADANIE VIII

GAWĘDA

Czy gwara poznańska (wielkopolska) stanie się martwym językiem jak łacina? Miejmy nadzieję, że nie! A w tym przekonaniu utwierdzają liczne konkursy gwarowe, jak choćby konkurs „Godejcie po naszymu”, którego już 28. edycja odbyła się w kwietniu 2015 roku w Domu Kultury „Jubilat” na osiedlu Tysiąclecia w Poznaniu. Konkurs ten ma także wersje powiatowe. Trudno wymienić wszystkie lokalne konkursy gwarowe. Na przykład krotoszyńska Biblioteka Publiczna im. Arkadego Fiedlera kilka lat temu realizowała projekt „Ryczka, tytka i wymborek czyli krotoszyńskie spotkania gwarowe”, a do najbardziej zasłużonych ośrodków gwarowych w Wielkopolsce należy niewątpliwie Bukówiec Górny (XIX edycji konkursu „Mówimy gwarą”). Bardzo istotne jest, że w konkursach tych biorą udział przede wszystkim uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów. Gwara poznańska była często wybierana jako przedmiot prezentacji maturalnych. Studenci piszą o niej prace magisterskie.

O żywotności gwary poznańskiej może też świadczyć sukces spektaklu „Wesele Figlary, czyli obraz i podobieństwo” z librettem i tekstami piosenek Juliusza Kubla i muzyką Mariusza Matuszewskiego (premiera 5 marca 2011 roku w Teatrze Muzycznym w Poznaniu). W dodatku – gwara Poznania wzbogaca się o nowe słownictwo. Jeśli dawniej gwarę miejską Poznania od całej gwary wielkopolskiej odróżniało posiadanie na przykład bimb, to obecnie są to: Pestka, PEKA czy Chlebak. Tylko „miejscowi” wiedzą, że Pestka powstała od skrótu PST i oznacza Poznański Szybki Tramwaj (nazwę „Pestka” wymyślił przed kilkunastu laty i wprowadził do obiegu Wojciech Bartkowiak, redaktor naczelny poznańskiej „Gazety Wyborczej”) i żeby nią jeździć, najlepiej mieć „pekę” (PEKA – Poznańska Elektroniczna Karta Aglomeracyjna; notabene – starsi poznaniacy, bawiąc się w gonito, czyli w berka, gdy zawołali: „peka”, stawali się nietykalni). Zaś Pestką najszybciej dojedzie się do Chlebaka, czyli do Dworca Poznań Główny (taką nazwę, ze względu na kształt, zyskał gmach nowego budynku dworca, połączony z galerią handlową).

ZADANIA:

1. Wskaż inicjatywy gwarowe (konkursy, projekty, audycje) ze swojego otoczenia.
2. Co jeszcze – obok bimb i wyżej wymienionych – odróżnia gwarę miasta Poznania od gwary wielkopolskiej (np. nazwy miejsc: Teatralka, Bamberkowo, Kulczykpark, Oksford, Poligród).
3. Podaj przykłady użycia gwary we współczesnym nazewnictwie (lokale gastronomiczne *Bimba*, *Bistro w Antrejce*, sala zabaw dla dzieci *Rojber w Centrum Handlowym M1*).

GAWĘDA IX. ZADANIE IX

GAWĘDA

Przykłady żywotności gwary można mnożyć. Wspomniana poznańska mutacja „Gazety Wyborczej” od 23 października 1993 roku przyznaje Pyry (czarne i białe) i zaprasza na festiwal Pyrlandia. O popularności gwary mogą świadczyć także nazwy lokali gastronomicznych, np. Caffè Ryczka z ulicy Polnej czy Szneka z Glancem Caffè. Te nazwy znaleźliśmy za pośrednictwem portali społecznościowych, gdyż „Gwara poznańska (z przymrużeniem śłypia)” i „Poznańska gwara” funkcjonuje także na Facebooku.

Niebagatelną rolę w propagowaniu gwary ma także – a jakże – „wiara Lecha”, czyli kibice klubu piłkarskiego KKS „Lech”, zwanego z poznańska „Kolejorzem”. To oni przyczynili się do powstania rzucających się w oczy graffiti między innymi „fyrtał Pótnoc” (pod wiaduktem Pestki). Popularne jest też graffiti „Wuchta wiary przeciw akta”, które – niestety – często szpeci świeżo odmalowane fasady kamienic.

ZADANIA:

1. „Przetłumacz” wyrazy gwarowe z Gawędy (**ryczka – niski taboret, szneka z glancem – drożdżówka z lukrem, wuchta – wielka ilość, masa, mnóstwo, kupa; fyrtel – część miasta, dzielnica, kwartał miejski, okolica**).
2. Podaj kilka innych przykładów użycia gwary „z życia miasta”, w którym mieszkasz.

GAWĘDA X. ZADANIE X

GAWĘDA

Olbrzymie zasługi w popularyzacji gwary poznańskiej ma Radio Merkury. Oprócz wspomnianych wcześniej gawęd Stanisława Strugarka o Wuju Ceśku czy Blubrach Starego Marycha i Heli przy niedzieli Juliusza Kubla, należy wspomnieć o konkursach gwarowych Jacka Hałasika.

Na antenie Radia Merkury nie słyszy się raczej piosenek Pei, ale warto też dodać, że ten pseudonim rapera i producenta związanego z kulturą hip-hop rodem z Poznania, to gwarowa... „wesz, pchła”. Może gdyby Peja zamiast wulgaryzmów używał częściej rodzimej gwary byłby gościem publicznego radia.

Tym bardziej, że nawet wyzwiska „po poznańsku” brzmią sympatycznie. Taka „guła” czy „gelejza” albo nawet „szplin”, „szuszwoł”, pierdoła z Gądek przeszłyby gładko w eterze! A „obcym” bezkarnie można by ubliżać, że „mają coś z dekle” lub „z gorem”, mogą nas „haknąć w motykę” lub dostać po sznupie – i tak nas nie rozumieją. Jeszcze można powiedzieć „istnej”, żeby nie robiła szneki albo wręcz przeciwnie: żeby „nie chichrała się jak głupi do sera”,

wreszcie lojalnie uprzedzić: „nie śpij w lumpach, bo cię okradną” albo przegonić: „pędź mi w pyry”...

Takie wyzwiska nawet dzieciom nie zaszkodzą. Lech Konopiński ten oto wiersz zadedykował „Dzieciarom”:

*Kochane gzubki, bymbny, dzieciary
i rozbestwione colkiem ogary;
moje kowboje i indianery,
których uskrómnąć nie mógłby szeryf;
knajdry, nadrachy, szkraby, łątyndy,
szaranki, gziki, pągle, wylynki,
fifne chłopyszki swojygo chowu,
z którymi diabeł by nie spałował;
wielgie ginole, drobne pyndroki
i uślubrane zawdy szudroki,
szatany z Garbar i wybijokna;
roboszki moje, wiarucho psotna;
wy – psionorody, tygrysy dzikie,
co to lubiejom sztachnąć się ćmikiem,
co kłamotoami do drzwi świgajom,
skorno do lasu z ekom wyknajom!
O, łębskie szczuny i wy – tuleje,
którnym za letko wśród juchtów nie jezd;
wy, co mi ciyngiym kalafy drzecie,
co się po wyżkach zawdy skrabiecie,
wy – co mi kolkki na łbie ciosocie –
obuzki moje, najlepsze z pociech...
Gdybym w te ryncce głąbnoł was krzepko,
tobym wom cheba naluchoł żdziebko;
w sklepie kazolbym przebiyrać pyry,
gwizdnołbym w pape i dolbym wciry;
potym bym drapnoł za łeb, za piyrze
i na powietrze wyćpiołbym świyże!
Dołbym wom kejtra albo kociambra,
śrupa bym skibnoł dla was od bambra,
sosyski dołbym wom z druzugawkami,
życie bym cukrzył dla was klymkami,
za mare z bejmem kupiołbym ciocho,
bo was, luntrusy przebrzydłe, kochom!*

ZADANIA:

1. Przetłumacz wyzwiska z tekstu Gawędy.
2. Wynotuj określenia dzieci z wiersza L. Konopińskiego i wyjaśnij ich znaczenie.

Bibliografia w wyborze:

Pozycje zwarte:

1. BLUBRY Heli przy niedzieli / Juliusz Kubel. – Poznań : Wydawnictwo Halszka, 2002. – 81 s.
2. BLUBRY Starego Marycha / Juliusz Kubel. – Poznań : Media Rodzina, 2006. – 386 s.
3. POLSZCZYŻNA Poznania po odzyskaniu niepodległości a obecnie / Monika Gruchmanowa. – Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Seria Wykłady inauguracyjne nr 34, 1995. – 11 s.
4. SŁOWNIK gwary miejskiej Poznania / red. Monika Gruchmanowa i Bogdan Walczak. – Warszawa – Poznań : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1999. – 488 s.
5. SŁOWNIK : poznańskie słowa i ausdrucki / Waldemar Wierzba. – Mierzyn : Wydawnictwo ALBUS w. Wierzba, 2013. – 325 s.
6. WUJA Cešku opowiada / Stanisław Strugarek. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1977. – 271 s.

Artykuły:

1. BIEDA, gwara i szczony z Rataj / Aleksander Kubel. W : Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 2, s. 209- 214
2. GAWĘDY Wuja Ceška / Stanisław Strugarek, wstęp Bogdan Walczak, postówie Monika Gruchmanowa. W : Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 2, s. 121-128
3. GWARA. W: Kronika Miasta Poznania – 2015, nr 2.
4. LUBIĘ siekane klopsy / Jacek Hałasik. W : Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 2, s. 147- 152
5. NIE odjęto mi mowy / Juliusz Kubel. W : Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 2, s. 129-146
6. NIEZBĘDNIK studenta pierwszaka w Poznaniu / Paulina Nowicka. W : Gaz. Wyborcza. – 2015, nr 199, dod. Gazeta Edukacyjna, s. 6
7. POLSZCZYŻNA Wielkopolan / Lech Konopiński. W : Kronika Miasta Poznania. – 2015, nr 2, s. 153-168

8. ST.ST. / t.h.n. W: K a k t u s . – 1957, nr 41, s. 7
9. ŻYWOTNOŚĆ gwary poznańskiej / Anna Piotrowicz, Małgorzata Witaszek-Samborska. W : Kronika Miasta Poznania . – 2015, nr 2, s. 55-61

Netografia:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Gwara_poznańska

[https://www.facebook.com/pages/GWARA-](https://www.facebook.com/pages/GWARA-Pozna%C5%84ska/856029607786932?fref=ts)

[Pozna%C5%84ska/856029607786932?fref=ts](https://www.facebook.com/pages/GWARA-Pozna%C5%84ska/856029607786932?fref=ts)

<https://www.facebook.com/poznanskagwara?fref=ts>

https://pl.wikiquote.org/wiki/Kabaret_Tey

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ALBUM Rychtala / red. Mariusz Białoblocki. – Bydgoszcz: Wydawnictwo „Koronis”, [b.r.]. – 111 s. : fot., tab.

Zawiera m.in. notę biograficzną Konrada Stolarka, oblata pochodzącego z Rychtala.

BAZYLIKA Archikatedralna w Poznaniu : [album] / Konrad Kazimierz Czaplinski; wstęp Michał Maciołka. – Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2014. – 129 s. : il.

BEDEKER Odolanowski / Franciszek Olszanowski, Rafał Walkow. – Odolanów: Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta, 2014. – 199 s. : fot., portr.

Bibliografia s. 193-196.

Dot. przede wszystkim historii Odolanowa i biografii osób związanych z miastem.

CODZIENNOŚĆ lat 1914-1918 na Ziemi Gnieźnieńskiej w świetle kronik szkolnych / Marek Szczepaniak, Grażyna Tyrchan. – Gniezno: [b.w.], 2015. – 104 s., [1] k. tabl. luzem : fot.

CONRAD Drzewiecki : reformator polskiego baletu / Stefan Drajewski. – Poznań: Dom Wydawniczy Rebis; [Warszawa]: Instytut Muzyki i Tańca, 2014. – 390 s. : il.

Tancerz i choreograf, założyciel Polskiego Teatru Tańca – Baletu Poznańskiego.

CZAS zaklęty w obrazie / tekst Waldemar Ranuszkiewicz. – Bydgoszcz: camVERS, 2015. – 155 s. : fot.

Album fotografii odzwierciedlających dzieje mieszkańców regionu kaliskiego.

DAWNE widoki Gniezna / oprac. Ramzes Temczuk. – Gniezno: Wydawnictwo Polonia Romanica Ramzes Temczuk, [2014]. – 137 s. : il.

Pocztówki i fotografie Gniezna.

DOM Cudów Maryi 1512-2012 : pamiątka jubileuszu 500 – lecia uznania cudów na Świętej Górze w Gostyniu / red. Adam Adamski. – Głogówko: Kon-

gregacja Oratorium Świętego Filipa Neri na Jasnej Górze, 2015. – 311 s. : il., tab., wykr.

DOM Zakonny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (Konwent Bonifratrów) w Piaskach Marysinie / oprac. Tymoteusz Grzegorz Hołozubiec. – Piaski; Marysin; Wrocław: Bonifraterskie Centrum Zdrowia, 2015. – 48 s. : fot.

[DWA tysiące czternasty] 2014 : sytuacja społeczno-gospodarcza : Poznań. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2015. – 236 s. : tab., wykr.

[DWADZIEŚCIA pięć] 25 LAT Parafii pw. św. Antoniego Padewskiego w Lesznie : 1990 – 2015 / Maciej Grześ. – Leszno: Drukarnia HAF, 2015. – 180 s. : il.

DZIEDZICTWO kulturowe miasta Kalisza i regionu południowej Wielkopolski. T. 4. Historia utrwalona w dokumentach, sztuce, literaturze, fotografii. Baśnie i legendy kaliskie. Testamenty i darowizny w okresie międzywojennym. Odkrywczy i podróżnicy, diaspory. Kultura piśmiennicza i edukacja. Działania na wypadek klęsk żywiołowych / red. nauk. Samanta Kowalska. – Poznań; Kalisz: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Pedagogiczno-Artystyczny, 2015. – 237 s. : fot., mapy, portr., tab.

DZIEJE gminy Tarnowo Podgórne. T. 5. Parafie katolickie w gminie / aut. Małgorzata Kaczmarek-Luczka [i in.]. – Tarnowo Podgórne: Gmina Tarnowo Podgórne, 2015. – 485 s. : fot.

FUNDACJA Zakłady Kórnickie : historia, restytucja, współczesność / Dariusz Jaworski. – Wyd. 3 popr. i uzup. – Kórnik: Fundacja Zakłady Kórnickie, 2015. – 120, [7] s. : il.

Także biografia Władysława Zamoyskiego.

GOŚCINNA Wielkopolska / H. Gonera. – Pępowo: Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Gościńska Wielkopolska”, 2015. – 98 s. : fot.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gościńska Wielkopolska w 10 gminach powiatu gostyńskiego.

GRY i zabawy w one lata : teatry amatorskie na prowincji Wielkiego Księstwa Poznańskiego w drugiej połowie XIX wieku / Eugenia R. Dabertowa. – Poznań: [b.w.], 2015. – 360 s.

HISTORIA i przyroda : gród w Grzybowie : ścieżka historyczno-przyrodnicza grodu w Grzybowie / Jacek Wrzesiński, Agnieszka Łukaszyk, Dagmara Frydrychowicz. – [Dziekanowice]; Grzybowo: Muzeum Pierwszych Piastów, 2014. – 36 s. : il.

Bibliografia s. 34-35.

HISTORIA protestantyzmu w Poznaniu od XVI do XXI wieku / Olgierd Kiec; Uniwersytet Zielonogórski. Instytut Politologii. Pracownia Studiów Niemcoznawczych. – Poznań: Fundacja Instytut Kultury Popularnej, 2015. – 540 s. : fot.

Bibliografia. s. 511-526.

JÓZEF Zwierzycki : chluba czterech państw / Kazimierz Urbański. – Krobia: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy, 2014. – 168 s. : il.

Geolog pochodzący z Krobi.

KALISCY biegacze w przełajach, maratonach, Kaliskiej Setce, Biegu Ptolemeusza i ultra biegach / Zbigniew Kościelniak. – Kalisz: Edytor, 2015. – 101 s. : fot.

Dzieje kaliskiej lekkiej atletyki od lat 20. XX wieku do czasów współczesnych. Zamieszczono także sylwetki biegaczy.

„KOCHANY mój Panie Dzieciaku...” / Maria Czepczyńska-Wolff. – Poznań: Maria Czepczyńska-Wolff, 2015. – 51 s. : fot., portr.

Na okładce podtyt.: Włodzimierz Czepczyński we wspomnieniach córki Marii.

Przedsiębiorca z Poznania. Dot. także firmy chemiczno-farmaceutycznej „R. Barcikowski” S.A. oraz Centralnej Drogerii.

KONIN i duchy przeszłości : [album] / Jerzy Sznajder. – Konin: Urząd Miejski, 2015. – 80 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim.

KOŚCIÓŁ św. Marcina w Poznaniu / Andrzej Kuztelski. – Poznań: Wydawnictwo Miejskie Poznania, 2015. – 122 s. : fot. – (Biblioteka Kroniki Miasta Poznania. Zabytki Poznania)

KÓRNIK : urbanistyczne problemy zabytkowego miasta : konferencja i dyskusja na Zamku 22.02.2015 / red. Jacek Kowalski. – Kórnik: Biblioteka Kórnicka PAN, 2015. – 39 s. : fot.

KSIĘGA wrześniowych walk pułków wielkopolskich. T. 1. Piechota / Przemysław Dymek. – Oświęcim: Wydawnictwo Napoleon V, 2013. – 551 s. : il.
Bibliografia s. 544-551.

KSIĘGA wrześniowych walk pułków wielkopolskich. T. 2. Artyleria, lotnictwo / Przemysław Dymek. – Oświęcim: Wydawnictwo Napoleon V, 2014. – 329 s. : il.
Bibliografia s. 323-329.

KSIĘGA wrześniowych walk pułków wielkopolskich. T. 3. Kawaleria, broń pancerna, saperzy, łączność, żandarmeria, służby medyczne, taborzy / Przemysław Dymek. – Oświęcim: Wydawnictwo Napoleon V, 2014. – 370 s. : il.
Bibliografia s. 363-370.

KTO jest kim w Lesznie / red. Jarosław Glapiak [i in.]; fot. J. Glapiak, Damiak Szymczak, Mariusz Cwojda – Leszno: Agencja Jagart Jarosław Glapiak, 2015. – 196 s. : fot.

Biogramy znanych mieszkańców Leszna: przedsiębiorców, samorządowców, sportowców, lekarzy, dziennikarzy, nauczycieli, prawników, działaczy społecznych, ludzi kultury, nauki i sztuki.

KULINARNE podróże z Panem Tadeuszem / Andrzej Kuźmiński, Jerzy Kuźmiński. – Warszawa: Terra Humana, 2015. – 217 s. : il.

Oferta kulinarna na szlaku turystycznym, związanym z pobytem Adama Mickiewicza w powiecie rawickim, gostyńskim i kościańskim.

KYNDYJ nasze lejce, dziadyj i pradziadyj... : wiersze i inne utwory gwarą poznańską : oraz wiersze mojego ojca, Waława Roszaka (1920-2007), ludowego artysty – muzyka, poety i marzyciela / Gabriel Roszak, Waława Roszak. – Gębice; Pępowo: Gmina Pępowo; Leszno: Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury, 2015. – 104 s. : fot.

LOKALSI / red. Anna Czaban [i in.]. – Poznań: Galeria Miejska Arsenał, 2014. – 168, [6] s. : il.

Publikacja w ramach projektu edukacyjno-animacyjnego „Lokalsi”, realizowanego przez Galerię Miejską „Arsenał” w Poznaniu (styczeń-grudzień 2014).

MAŁE Konfrontacje : XIV Wojewódzki Konkurs Literacko-Fotograficzno-Plastyczny dla Młodzieży Szkolnej / red. Roman Józefiak, Ryszard Biberstajń;

Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury w Lesznie. – Leszno: Leszczyńskie Stowarzyszenie Twórców Kultury, 2015. – 52 s. : il.

Werdykt jury i prezentacja nagrodzonych prac.

MARATON : Ryszard Grobelny w rozmowie z Michałem Kopińskim / Ryszard Grobelny; rozm. Michał Kopiński. – Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2014. – 189 s., [20] s. tabl. : il.

Prezydent Poznania.

MEBLE Kowalskich : ludzie i rzeczy / Jacek Kowalski. – Poznań: Fundacja Społeczno-Kulturalna Sarmatia: Wydawnictwo Dębogóra, 2014. – 486 s. : fot.

Architekci wnętrz i projektanci mebli z Poznania.

NACZYNIA kamionkowe z Poznania w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych / Andrzej Kowalczyk. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2014. – 264 s. : il. + 1 płyta CD. – (Prace Komisji Archeologicznej / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych; t. 31)

Bibliografia s. 210-220.

NAJSTARSZA pleszewska księga radziecka : zapiski z lat 1485-1519 / wydał, przełożył i opracował Adam Kozak. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2014. – 209 s. : tab., wykr. – (Wielkopolska Dawniej i Dziś. Studia, źródła i materiały; 4)

Tekst także w jęz. łańskim.

OCHOTNICZA Straż Pożarna w Kaliszu 1864 – 2014 : monografia / pod red. Tadeusza Olejnika, Krzysztofa Walczaka. – Kalisz: Ochotnicza Straż Pożarna, 2015. – 608 s. : fot.

OD PONIECA do Bełcza Wielkiego : działania pościgowe Karola XII jesienią 1704 roku / Damian Płowy. – Zabrze; Tarnowskie Góry: Wydawnictwo Infortitions, 2015. – 107 s. : il.

[OSIEMDZIESIĄT] 80 LAT Sekcji Żeglarskiej AZS [Akademickiego Związku Sportowego] Poznań / red. Ewa Dubaniewicz, Józef Kozikowski, Bogdan Siedlecki. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe CONTACT/ABC, [b.r.]. – 269 s., [1] k. złoż. : fot., tab.

PERŁA w koronie Wielkopolski : Zamek w Kórniku : [album] / Wojciech Guzikowski, Magdalena Biniąś-Szkopek. – Kórnik: Fundacja Zakłady Kórnickie, 2015. – 216 s. : fot.

Dot. m.in. rękopisów i starodruków z biblioteki.

[PIĘTNASTY] 15 PUŁK Ułanów Poznańskich / Przemysław Dymek. – Pruszków: Oficyna Wydawnicza „Ajaks”, 2014. – 54 s. : il. – (Zarys Historii Wojennej Pułków Polskich w Kampanii Wrześniowej; z. 206)

PIŁA na zdjęciach lotniczych 1914-1945 / Maciej Usurski, Rafał Ruta, Robert Kulczyński. – Piła: [b.w.], 2015. – 220 s. : fot. – (Biblioteczka Piłska)
Bibliografia s. 216-217.

PODPALENIE katedry gnieźnieńskiej w 1945 roku / Bogumił Bielecki, Marek Szczepaniak, Wojciech Śmielecki. – Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, 2015. – 85 s. : fot.
Bibliografia s. 81-84.

POLITYKA społeczna i jej wpływ na rozwój gospodarczy województwa wielkopolskiego : zarys problematyki / red. nauk. Tomasz Bugajski. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2014. – 207 s. : tab.

POLSKIE oddziały pancerne na Zachodzie. [T. 17], 3/14. Wielkopolska Brygada Pancerna / [red. prowadzący Krzysztof Mijakowski; red. merytoryczna Juliusz S. Tym, Zbigniew Lalak]. – Warszawa: Edipresse-Kolekcje, 2014. – 93 s. : il. – (Śladami Polskich Gąsienic 1939-1947; t. 17)

POWIATOWY Bank Spółdzielczy 1865 – 2015 [w Gostyniu] : monografia. – Gostyń: Powiatowy Bank Spółdzielczy, 2015. – 43 s. : il

PRZECIEŻ to mój Poznań / Andrzej Wituski; rozm. Dorota Rongejuszczyk. – Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2014. – 341 s., [24] s. tabl. : fot., portr.

Działacz społeczny i kulturalny z Poznania, prezydent Poznania w latach 1982-1990.

PRZETRWAŁY 200 lat : myśl i dzieło bł. Edmunda Bojanowskiego w perspektywie XXI wieku / red. nauk. Alicja Siemak-Tylińska. – Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2014. – 175 s., [14] s. tabl. : il.
Bibliografia s. 170-175.

Założyciel Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej, wielkopolski działacz społeczny (1814-1871).

RAPORT o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego w 2014 r. / Urząd Statystyczny w Poznaniu. – Poznań: US, 2015. – 88 s. : tab., wyk. – (Informacje i Opracowania Statystyczne)

SAMORZĄD Ostrowa Wielkopolskiego : słownik biograficzny 1990-2015 / red. Aneta Franc. – Ostrow Wielkopolski: Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego, 2015. – 108 s. : portr.

Biogramy przedstawicieli władz miasta Ostrowa Wlkp. z lat 1990-2015.

SANKTUARIUM Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej Pośredniczki Łask w Charbielinie / Leszek Grzelak. – Poznań: Wydawnictwo Rys, 2015. – 182 s. : fot., nuty.

M.in. historia kościołów charbielińskiego sanktuarium od 1667 r., wykaz proboszczów, teksty literackie dotyczące sanktuarium i opis legend związanych z sanktuarium.

SŁOWNIK nazwisk mieszkańców Poznania XVI-XVIII wieku. T. 2, G-N / oprac. Irena Sarnowska-Gieffing; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2014. – 753 s.

SMAKI Wrót Wielkopolski / oprac. Renata Gość. – Baranów: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wrota Wielkopolski”, 2015. – 54 s. : fot.

Dot. potraw regionalnych z powiatu kępińskiego.

STEPHANUS Pruszyński doctor honoris causa Universitatis Studiorum Naturalium Posnaniensis : die X mensis februarii anno MMXV / red. Anna Krybus. – Poznań: [Uniwersytet Przyrodniczy], 2015. – 113 s. : fot.

Prof. nauk rolniczych, były dyrektor Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu, Doctor Honoris Causa Uniwersytetu Przyrodniczego.

ŚLADAMI powstania styczniowego : aspekty historyczne i krajoznawcze / red. Józef Partyka, Mieczysław Żochowski; Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Zarząd Główny. Komisja Krajoznawcza. – Warszawa: Komisja Krajoznawcza ZG PTTK, 2014.

Zawiera m.in. Pamięć o powstaniu styczniowym w Wielkopolsce / Paweł Anders. s. 57-68. – Wielkopolskie w zaborze pruskim a powstanie styczniowe / Maciej Zenon Maśliński. s. 119-126.

WĘDRÓWKI w przeszłość : życie codzienne miasta [Gostynia] / Grzegorz Skorupski. – Gostyń: Drukarnia REAL: Muzeum w Gostyniu, 2015. – 227 s. : il.

WSZYSTKIE drogi prowadzą do... Kalisza : przewodnik turystyczny / Piotr Sobolewski. – Kalisz: Edytor, 2015.

Na okładce podtytuł: Przewodnik turystyczny Kalisz i okolice.

ZAMEK w Gołańczy : dzieje i architektura od połowy XIV po schyłek XVIII stulecia = Gołańcz castle : history and architecture from the mid-fourteenth century to the end of eighteenth century / Tomasz Olszacki, Artur Różański. – Gołańcz: Gołański Ośrodek Kultury: Biblioteka Publiczna im. Wojciecha Kubanka, 2015. – 188 s., [40] s. tabl., [3] k. tabl. złoż. : fot., pl., tab.

ZAPAMIĘTANE : jak odżywał Mickiewiczowski Śmiełów / Paweł Dzianisz. – Gdańsk: Instytut Kaszubski, 2014. – 148 s. : fot., pl., portr.

Dot. pobytu Adama Mickiewicza oraz próby odrestaurowania zabytku – pałacu w Śmiełowie w latach 1954-1955.

ZBRODNIA katyńska : Wielkopolskie w dołach śmierci Katynia, Charkowa i Miednoje : [album] / oprac. Aleksandra Pietrowicz. – Wyd. 2 popr. – Poznań: Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Poznaniu, [b.r.]. – 64 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim.

Sylwetki jeńców z Wielkopolski.

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(czerwiec–sierpień 2015)

W miesiącach letnich w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowano liczne imprezy i zajęcia dla dzieci i młodzieży pod hasłem „Wakacje w bibliotece”.

W czerwcu obchodzono Dzień Dziecka. Upowszechnił się zwyczaj uroczystego przyjmowania najmłodszych do grona czytelników. Kontynuowano także akcję „Cała Polska czyta dzieciom”, również w formie Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom. Coraz większą popularność zyskuje „uwalnianie książek”. Wiele imprez poświęcono obchodom Roku Jana Pawła II i rocznicom pisarzy.

C z e r w i e c

Baranów (pow. Kępno)

- Spotkanie autorskie z Pawłem Wakułą, ilustratorem i autorem książek – dla dzieci szkoły podstawowej
- Wystawa twórczości Sławomira Mrożka z okazji 85 rocznicy urodzin (Filia w Słupi)

Bojanowo (pow. Rawicz)

- „Klimacik i decybele” – teatrzyk bajkowy w Przedszkolu w Gościejewicach
- Galeria ptaków – wystawa rzeźb Mariana Andersza
- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem – klasy II szkoły podstawowej
- „Bojanowo wczoraj i dziś” – cykl historyczny dla klas V-tych

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Czy znasz swoją małą Ojczyznę?” – podsumowanie konkursu oraz spotkanie laureatów podczas Uroczystej Sesji Rady Miejskiej Borku Wlkp. z okazji Dni Borku Wlkp.
- „Wakacje w Bibliotece” – zajęcia integracyjne dla dzieci, malowanie kredą na chodniku, zajęcia plastyczne, kolorowanki
- „Boreckie wierszowanie” – promocja polskiej poezji dziecięcej i nowych technologii

Bralin (pow. Kępno)

- O kulturze, stylu życia i sytuacji kobiet w krajach muzułmańskich – spotkanie autorskie z Tanyą Valko

Cienin Kościelny (pow. Słupca)

- „Książka Podróżniczka – z książką po Wielkopolsce” – wakacyjny konkurs fotograficzny
- „Narkotyki i dopalacze = rozmazane życie” – konkurs na plakat profilaktyczny

Czarniejewo (pow. Gniezno)

- Wizyta Magicznego Książkobusa z wydawnictwa Media Rodzina dla dzieci w młodszym wieku szkolnym

Gniezno

- „Rycerze uczuć” – warsztaty dla dzieci przedszkolnych
- „Bajki dla mądrych dzieci i niegłupich rodziców” – spotkanie autorskie z Jarosławem Mixerem Mikołajczykiem
- „Uśmiech dziecka”- blok programowy dla dzieci z okazji Dnia Dziecka
- „Mój tata i ja” – głośne czytanie książki Agnieszki Frączek pt. „Kochany tatuś” przez zastępcę prezydenta miasta Gniezna Michała Powałowskiego podczas imprezy czytelniczej w przedszkolu
- „Buziaki, całusy, pocałunki” – poranek czytelniczy z okazji Światowego Dnia Pocałunku w ramach cyklu „Czytajki z naszej Bajki”
- „Z wizytą na dworze króla Bolesława Chrobrego” – podsumowanie i wręczenie nagród w konkursie plastycznym współorganizowanym przez BPMG, MOK, MPPP i Urząd Miasta Gniezna w ramach projektu edukacyjnego „2015 – Rok Koronacji w mieście królów”
- „Moja pierwsza książka” – spotkanie z dziećmi przedszkolnymi

Gostyń

- „Zwykła wystawa niezwykłych ludzi” – wystawa prac podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy oraz Stowarzyszenia „Nie Sami”
- „Rower góral i na Ural” – spotkanie z podróżnikiem Dominikiem Szmajdą
- „Czy Wielka Brytania przetrwa bez polskich pracowników” – debata i wykład Tomasza Budnikowskiego – w ramach projektu Instytutu Zachodniego, Stowarzyszenia Instytut Zachodni i Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej w Poznaniu z cyklu „Wielkopolskie biblioteki debatują o Unii Europejskiej”
- II Festiwal Lutniowy – wykłady – współpraca z samorządem woj. wielkopolskiego, GOK – Hutnik i Urzędem Miejskim w Gostyniu i Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Z Muzyką do Ludzi
- Promocja książki Grzegorza Skorupskiego „Wędrówki w przeszłość”
- „Czytające Jedynecki” – zajęcia dla dzieci
- „Jak przedszkolaki o zdrowie dbają” – podsumowanie konkursu i wystawa pokonkursowa
- „Palić – nie palić” – wystawa pokonkursowa, we współpracy z SANEPID-em
- „Uzależnienia behawioralne? Nie! Dziękuję!” – podsumowanie konkursu, we współpracy z Urzędem Miejskim w Gostyniu

Kalisz

- XXVI Kiermasz Książki Kaliskiej (w ramach obchodów Święta Miasta)
- Uroczystość muzyczno-literacka oraz podsumowanie IV Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego REDEMPTORIS CUSTOS
- Spotkanie z Elwirą Fibiger, autorką książki „Dusza zaklęta w fortepianie”

- Spotkanie z Evanną Shamrock, autorką książki „Signum Sanguinem” (Filia nr 4)
- „Hotelowy Kalisz” – wernisaż wystawy z udziałem Joanny Bruś-Kosińskiej (Filia nr 5)
- „Klinika chorych książek” – spotkanie dla uczniów szkoły Podstawowej (Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
- „Tuwim. Uff – jak gorąco” – czytanie tekstów literackich z okazji 69. rocznicy powrotu Juliana Tuwima do Polski, współorganizator: Stowarzyszenie Promocji Sztuki „Łyżka Mleka” (Filia nr 7)
- Teatrzyk Kamishibai – spotkanie z dziećmi z Muzycznej Akademii „Nutka” w Kaliszu (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
- Konkursy
 - ~ „Mój ulubiony ubiór” – podsumowanie 22. konkursu bibliotecznego dla osób niepełnosprawnych w siedzibie Warsztatów Terapii Zajęciowej w Kaliszu (Filia nr 3)
 - ~ „Moje marzenia” – konkurs przeznaczony dla wychowanków świetlic kaliskich szkół podstawowych organizowany przez Szkołę Podstawową nr 1 w Kaliszu – (współorganizacja Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „65. rocznica śmierci Franciszka Ksawerego Pruszyńskiego” (Filia nr 2)
 - ~ „115. rocznica urodzin Leona Kruczkowskiego – pisarza, publicysty, dramatopisarza” (Filia nr 2)
 - ~ „Noc kupalna i inne zwyczaje i wierzenia słowiańskie obecne w literaturze i kulturze polskiej” (Filia nr 3)
 - ~ „Biblioteka. Miejsce tajemnicy” (Filia nr 4)
 - ~ „Hotelowy Kalisz” – wystawa przygotowana w ramach obchodów Święta Miasta Kalisza (Filia nr 5)
 - ~ „Światowy Dzień Ochrony Środowiska – 5 czerwca” (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
 - ~ „Tyle słońca w całym mieście ... „Piosenka, życie i styl w latach 70-tych XX wieku – wystawa z okazji 65. rocznicy urodzin Anny Jantar (Filia nr 9)
 - ~ „145. rocznica śmierci Karola Dickensa” (Filia nr 16)

Kępno

- Projekt „Wielkopolska działa razem – wdrożenie standardów współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego i NGO” – warsztaty dla przedstawicieli organizacji pozarządowych z powiatu kępińskiego nt. przygotowania diagnozy potrzeb oraz podejmowania inicjatyw wspierających rozwój lokalny
- Program „Młody Obywatel”:

- ~ warsztaty o finansach prowadzone przez Mateusza Koniecznego (animator z Centrum Edukacji Obywatelskiej) oraz Mariusza Sam-sela (pracownik Banku Gospodarstwa Krajowego) – dla grupy młodzieży z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kępnie
- ~ „Młodzi Architekci Lokalnie” – projekt realizowany przez grupę uczniów z ZSP nr 1 w Kępnie
- ~ „Zamaluj na lokalnie” – projekt na mural i jego realizacja przez uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
- Wystawa fotografii Wojciecha Ogrodowczyka, przedstawiająca codzienne życie i pejzaże Nepalu

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Wyjazd na spartakiadę sportowo-integracyjną osób niepełnosprawnych pt. „Ochrona i Promocja Zdrowia” do centrum konferencyjno-wypoczynkowego Magnolia w Trzemesznie
- „Konkurs Recytatorski Poezji” o tematyce wojennej z okazji 70. rocznicy zakończenia II wojny światowej

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Efektywna nauka – naucz się jak się uczyć czyli o sztuce autoprezentacji”
- wystawa dotycząca skutecznego manipulowania wywieranym wrażeniem oraz zasady mądrego czytania przedstawione w formie mapy

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wakacje z biblioteką:
 - ~ warsztaty archeologiczne w Kaliskim Grodzie Piastów
 - ~ rejs po rzece Prośnie
 - ~ zwiedzanie kościoła św. Wojciecha i Muzeum II Wojny Światowej w krypcie Bazyliki św. Józefa

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- XX edycja konkursu Wiedzy o Ziemi Koźmińskiej:
 - ~ „Szkoly Podstawowe w mieście i gminie” – dla uczniów szkół podstawowych
 - ~ „Kościoły w gminie Koźmin Wlkp.” – dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych
- „Pierwsze spotkanie w bibliotece” – wizyta dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego z Borzęciczek

Krobia (pow. Gostyń)

- Wystawa „Rok św. Jana Pawła II”

Krotoszyn

- Wystawa rysunków Oliwii Młynarz z Gimnazjum w Chwaliszewie – Mini Galeria
- Finał Konkursu Wiedzy o Krotoszynie w ramach obchodów 600-lecia Krotoszyna
- Zadania samorządu terytorialnego, przygotowanie do aktywnego udziału w życiu społecznym naszej „Małej Ojczyzny” – wystawa prac dzieci
- Obchody XIV Ogólnopolskiego Tygodnia Dzieciom (Oddział dla Dzieci i Młodzieży), m.in.:
 - ~ „Czytanie uzdrawia” – czytanie w Szpitalu Dziecięcym: dzieciom czytał starosta krotoszyński oraz bibliotekarze
- Klub Świata Ciekawych – Wystawiamy Kopciuszka!
- Bajkoczytacz – Jesteś tym, co jesz! – zajęcia dla rodziców i dzieci o zdrowym żywieniu
- „Wybieram Bibliotekę” – rozstrzygnięcie konkursu na plakat promujący bibliotekę (Filia)
- „Moja wieś w obiektywie aparatu” – ogłoszenie konkursu fotograficznego dla uczniów gimnazjum (Filia)
- „Wakacje z książką” – wystawa książek dla dzieci oraz dorosłych (Filia)
- „Zabawy w bibliotece” – gry i zabawy, rozwiązywanie krzyżówek. Gazetka – „Bezpieczne wakacje” (Filia)
- „Czytelnia miejsce pracy i rozrywki” – dla uczniów klasy III szkoły podstawowej (Filia)
- „Ozdoby i aplikacje” – wystawa prac uczniów z klasy II gimnazjum (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Spotkanie z okazji 10-lecia powstania Izby Regionalnej (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Jak drzewiej bywało” – spektakl w wykonaniu przyjaciół Izby Regionalnej (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Pawłowickie wspominki” – spotkanie ze starostą leszczyńskim, Jarosławem Wawrzyniakiem (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Czy warto kłamać” – spotkanie dla dzieci przedszkolnych (Filia w Garzynie)
- „Kumpel” – wspólne rozwiązywanie krzyżówek w czasopiśmie dla dzieci (Filia w Garzynie)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Energia miast – Leszno” – wystawa Macieja Piotrowskiego z cyklu prezentującego architekturę miejscowości powiatu leszczyńskiego („Galeria Recto Verso”, „Galeria Lochy”)
 - ~ „Stanisław Poprawski (1916–1985)” – wystawa z cyklu „Album leszczyński” ze zbiorów: Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lesznie, Szkoły Podstawowej nr 2 w Lesznie i Sylwii Jakubek – córki małżeństwa Poprawskich („Galeria za Regałami”)
- XIV Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom ph. Cała Polska czyta w bibliotekach:
 - ~ „Bardzo żarłoczna gąsienica” – spotkania dla klas pierwszych szkół podstawowych, które poprowadziły uczennice Zespołu Szkół Ekonomicznych
 - ~ „Spotkanie z Pippi” – spotkania dla grup przedszkolnych, które poprowadzili uczniowie z Gimnazjum nr 4 w Lesznie
- Spotkanie promujące najnowsze zbiory poetyckie Sabiny Klak „Podyktowane” oraz „Na skrzydłach nut”. Wieczór poprowadziła Dorota Łukowiak. Muzyka – zespół Mus Trio w składzie: Przemysław Maćkowiak (gitara), Mateusz Urbaniak (piano), Hubert Samelczak (perkusja) oraz Sara Kicińska (wokalec)
- Koncert uczniów ze Szkoły Muzycznej Yamaha
- Spotkanie „Klubu Twój Styl”
- „Biblioteka dla dużego i małego” – spotkanie dla najmłodszych popularyzujące biblioteczne nowości
- „Obywatelskie czwartki” – kolejne spotkanie cyklu, podczas którego uczestnicy dokonali podsumowania 26 lat trwania III RP
- „Wieczory u Brona” – koncert zespołu Boogie Bron Band i zaproszonych gości
- „Spotkanie z Włochami” – poświęcone historii i kulturze Włoch, współorganizowane przez MBP i Fundację Centrum Aktywności Twórczej
- „30 czerwca – świętujemy razem” – spotkanie w ramach projektu „Zastępcze serce... czyli transplantologia uczuć”. Współorganizowane przez MBP i Instytut Małego Dziecka „Centrum Wisienka”
- Promocja książki Waldemara Handke pt. „Wielkopolska niezłomna. Żołnierze WSGO Warta 1945–1946”, współorganizowane przez MBP i Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu

Lipno (pow. Leszno)

- „Noc Bibliotek”

- „Podróże małe i duże” – wystawa przewodników, map, książek o podróżach

Luboń (pow. Poznań)

- Wykład Leszka Teusza (w ramach ULTW),
- Spotkanie Klubu Szachowego
- „Z wizytą w smerfowym lesie” – przedstawienie dla dzieci od lat 3
- „O Tadku Niejadku, babci i dziadku” – przedstawienie z okazji Dnia Dziecka
- Spotkanie Lubońskiego Konwersatorium Historycznego,
- Spotkanie kulturalno-historyczne prowadzone przez Dorotę Molińską, pracownika naukowego UAM w Poznaniu (sekcja teatralno-literacko-biblioteczna w ramach LUTW)
- Spotkanie w klubie „Promyk”
- „Kolorowe malowanie” – zajęcia plastyczne dla dzieci pod okiem plastyka Przemysława Szydłowskiego
- Turniej szachowy
- „Widok z mojego okna” – wernisaż prac dzieci uczęszczających na zajęcia z cyklu „Kolorowe malowanie”
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Elizą Piotrowską
- „Fintykluski” – przedstawienie dla dzieci (od lat 3) w wykonaniu Teatru Małe Mi
- „Abonent czasowo dostępny” – spektakl, czarna komedia, w wykonaniu Macieja Wilewskiego

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Piękna Nasza Wieś” – konkurs recytatorsko-plastyczny
- Spotkanie autorskie z Agnieszką Gadzińską

Nowy Tomyśl

- Klub Miłośników Podróży Przez kontynenty: „PoDrodze Afryka. Jak Mały Fiat podbił Afrykę” – spotkanie z Arkadym Pawłem Fiedlerem, producentem filmów o tematyce podróżniczej, pasjonatem podróżowania, wnukiem słynnego polskiego podróżnika i pisarza Arkadego Fiedlera
- Z cyklu Spotkania niebanalne: „Cała prawda o...” – spotkanie z Iloną Felicjańską
- „Etnografowie w terenie” – profesjonalna wystawa archiwalnych fotografii zgromadzonych w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, wykonanych podczas terenowych badań przez poznańskich etnografów – w tym Józefa Bursztę – dokumentujących ówczesny krajobraz kulturowy polskiej wsi. Jej twórcami

są: Agata Stanisz, Anna Weronika Brzezińska, Izabela Kowalczyk i Wojciech Janiak (Galeria na Piętrze)

- W Strefie Koloru: Warsztaty tworzenia mangi z Maciejem Kamińskim i Lindą Kozłowską – prezentacja na temat tworzenia japońskiego komiksu z popularnymi adaptacjami mangi na filmy animowane
- „Różne oblicza świata” – wystawa fotografii Klaudii Kucz i prac namalowanych przez Martynę Skoczylas (Galeria w Strefie Koloru)

Oborniki

- „Z humorem i piosenką mojemu miastu” – wieczór poetycko-muzyczny
- Spotkanie autorskie z Piotrem Witoniem, który wystąpił jako Pan Kuleczka
- Spotkanie autorskie z Łukaszem Wierzbickim
- Wystawa „Stąd jestem – to moja mała Ojczyzna”
- „Z muzyką na wakacje” – koncert uczniów Aliny Forsyiak
- Warsztaty „W kobiecym kręgu...”

Opatów (pow. Kępno)

- „Wakacje” – wystawa prac dzieci
- „Ciężka doła kobiet w krajach muzułmańskich zdominowanych przez mężczyzn” – spotkanie autorskie z pisarką Tanyą Valko (Filia Łęka Opatowska)
- „Życie i działalność księży pracujących w parafii Siemianice” – wystawa (Filia Siemianice)
- Dzień Kultury Chrześcijańskiej w Siemianicach – koncert lokalnych artystów (Filia Siemianice)

Pakosław (gm. Rawicz)

- „Ksiądz Jan od Biedronki” – wystawa poświęcona księdzu Janowi Twardowskiemu w setną rocznicę urodzin
- Wystawa prac plastycznych Natalii Kasperskiej, uczennicy kl. I szkoły podstawowej
- „Śladami Księdza Jana Twardowskiego” – wystawa z okazji setnej rocznicy urodzin poety

Pleszew

- Organizacja rajdu rowerowego „Odjazdowy Bibliotekarz”

Poniec (pow. Gostyń)

- „Zabawa w wyobraźnię” – podsumowanie konkursu plastycznego dla dzieci

Rawicz

- Spotkanie autorskie z Emilią Kiereś dla uczniów kl. IV i V szkoły podstawowej

- „Miała babuleńka kozła rogatego” – teatrzyk kukielkowy dla przedszkolaków
- „Czerwony Kapturek” – przedstawienie teatralne w wykonaniu aktorów Teatru „Duet” z Krakowa dla uczniów szkoły podstawowej
- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem dla uczniów szkoły podstawowej
- Melodyjny piknik w Klubie Melomana
- „Magiczne słowo mniej lub bardziej przyjemne – Obiecaj” – warsztaty manualno-literackie dla przedszkolaków
- Poranki w Bibliotece:
 - ~ zabawy z klockami i układanie puzzli
 - ~ zabawy ruchowe przy muzyce
 - ~ czytanie na trawie
- Festyn rodzinny w Dębnie Polskim (współorganizator):
 - ~ gry, konkursy, zabawy
 - ~ „Koziołek Pacanołek” – przedstawienie w wykonaniu aktorów Teatru „Duet” z Krakowa

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Kółko Astronomiczne – zajęcia teoretyczne i obserwacje

Rydzyń (pow. Leszno)

- „Biblioteka bez tajemnic” – spotkanie dla przedszkolaków połączone z głośnym czytaniem bajek
- „Wiersz – inspiracją literacką” – spotkanie dla młodzieży ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego

Słupca

- Wawrzynkowa Gra Miejska – krzyżówka dla dzieci i młodzieży (współudział)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- II Rowerowy Rajd Seniora
- Uroczyste zakończenie roku akademickiego 2014/2015 Strzałkowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku
- Dni Strzałkowa – wystawa Kroniki Samorządu Gminy Strzałkowo
- Zajęcia biblioterapeutyczne z mieszkańcami Domu Pomocy Społecznej w Strzałkowie (także w lipcu i sierpniu)

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Obrazy drewnem malowane” wykonane przez swarzędzkich artystów techniką intarsji
- „Mity z Wyspy Słońca” – podróż z książką „Rymowanki Sycylianki” Ewy Cichońskiej dla uczniów szkoły podstawowej

- „Wieczór poezji” – prezentacja twórczości swarzędzkich pisarzy

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Zagadki literackie” – konkurs dla dzieci
- „Dzienniczek lektur” – konkurs literacki dla dzieci

Trzcianka

- Spotkanie autorskie z Jackiem Hugo-Baderem.
- Odjazdowy Bibliotekarz (Filia w Białej):
 - ~ bookcrossing
 - ~ literackie kalambury
 - ~ gra terenowa
 - ~ biesiada przy ognisku
- Rozstrzygnięcie IV Powiatowego Konkursu Poetyckiego im. Andrzeja Sulimy-Suryna:
 - ~ wręczenie nagród
 - ~ „Przystanek miłość” – koncert w wykonaniu Karoliny Maczek-Rynkowskiej – śpiew i Rafała Tworka – fortepian
- „Poznański alfabet literacki” – spotkanie autorskie z Joanną Opiat-Bojarską oraz Iwoną Walczak
- Powiatowy Konkurs Poetycki im. Andrzeja Sulimy-Suryna – prezentacja multimedialna Katarzyny Hołyst
- „Gitarą i piórem... i ukulele” – recital piosenki autorskiej w wykonaniu Wiesława Łotysza i Patrycji Kamińskiej
- XIV Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom – „Cała Polska czyta w bibliotekach”:
 - ~ „Czytanie na bibliotecznym dywanie”
 - ~ „A to ci historia...” – plenerowe przedstawienie zainspirowane wierszami dla dzieci Juliana Tuwima w wykonaniu Artura Szycha ze studia warsztatu teatralnego „Teatr Wierzbak Plus” z Poznania
- „Piękne czytanie to prawdziwa sztuka” – miejsko-gminny konkurs pięknego czytania „Książd Twardowski Dzieciom” dla klas I-III oraz IV-VI
- „Wakacyjna przygoda z architekturą” – ogłoszenie powiatowego konkursu plastycznego
- Dzień Czerwonego Kapturka – piknik z Czerwonym Kapturkiem dla przedszkolaków: głośne czytanie, gry i zabawy (Filia w Nowej Wsi)
- „Żabki dla przedszkolaków” – dzieci z kl. I-III ze szkoły podstawowej zaprezentowały przedszkolakom scenkę „Żabki”. Śpiew, taniec, zagadki oraz wiersze związane z rodziną podczas wspólnej zabawy (Filia w Siedliszku)
- Dzień Dziecka – gra terenowa inspirowana miejscową legendą o Rościszawie, gry i zabawy przy ognisku (Filia w Niekursku)

- Powitanie lata – festyn (Filia w Niekursku)

Turek

- Piwnica Talentów:
 - ~ „Maraton Głośnego Czytania” – akcja głośnego czytania przedszkolakom połączona z zajęciami plastycznymi, zorganizowana w ramach XIV Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom
 - ~ „Klubik Szachowy” – nauka gry w szachy dla dzieci (dla początkujących)
 - ~ „Marzycielska Poczta” – akcja pisania listów do chorych dzieci
 - ~ „Tablicomania” – zajęcia edukacyjne dla dzieci z wykorzystaniem tablicy interaktywnej
 - ~ „Kreatywne Ludki” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- Kiermasz wydawnictw MBP podczas Dni Turku
- Program 50+:
 - ~ „Historia gmin powiatu tureckiego. Gmina Kawęczyn” – wykład Małgorzaty Krawczyk
 - ~ Zakończenie zajęć dla uczestników Programu 50+ połączone z rozstrzygnięciem konkursu multimedialnego i występem artystycznym młodzieży z Gimnazjum Nr 1 w Turku
 - ~ Warsztaty rękodzieła – prowadzenie Grażyna Sujewicz
- Wystawy:
 - ~ „Powitaj wiosnę z książką” – pokonkursowa wystawa fotografii wykonanych przez uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Turku
 - ~ „Realizujemy pasje” – wystawa prac wykonanych przez dzieci podczas warsztatów w MBP Turek oraz rękodzieła uczestników Programu 50+

Wągrowiec

- Spotkania z Literaturą w Dziennym Domu Seniora w Wągrowcu
- „W co się gra” – wystawa zabawek Krzysztofa Pukaczewskiego – zajęcia plastyczne, kolorowanki i krzyżówki związane z wystawą, gry i zabawy

Wijewo (pow. Leszno)

- Spotkanie z podróżnikiem Arkadym Pawłem Fiedlerem
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Lechem Konopińskim

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Witkowo – moje miasto” – konkurs dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych
- „Zostań Mistrzem Ortografii” – konkurs dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych

- „Sobotnie poranki w bibliotece” – zajęcia dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Koziołek Matołek” – głośne czytanie książki Kornela Makuszyńskiego, zajęcia plastyczne
- „Pamiętamy” – wystawy książek:
 - ~ Ks. Jan Twardowski – 100. rocznica urodzin (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Charles Dickens – 145. rocznica śmierci (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Franciszek Ksawery Pruszyński – 65. rocznica śmierci
 - ~ Sławomir Mrozek – 85. rocznica urodzin
- Spotkanie autorskie z Lechem Konopińskim dla dzieci (Filia w Bukówcu Górnym)

Zagórów (pow. Słupca)

- Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom organizowany pod hasłem „Kiedy brzdącem byłam(-łem), to czytać lubiłam(-łem)...”
- „Maluchy czytane wiedzą co jest grane!” – cykl zajęć z dziećmi

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Magdaleną Kordel (Baszków, Zduny)
- Rajd rowerowy „Odjazdowy bibliotekarz” (Baszków, Zduny)
- „8+2 i ciężarówka” – zajęcia dla uczniów klasy I w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Głośnego Czytania (Baszków)
- „Brzechwa i Tuwim dzieciom” – głośne czytanie i interpretacja utworów Brzechwy i Tuwima przez mieszkańców DPS przedszkolakom w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Głośnego Czytania (Baszków)
- „Mała Galeria” – wystawa fotografii studentów Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Konarzew)
- Jakie zawody lubią przedszkolaki, czyli kim zostaną w przyszłości – spotkanie z przedszkolakami (Konarzew)
- „Photoshop” – kurs dla młodzieży (Zduny)
- „Podróż z Adamem Bahdajem” – konkurs pięknego czytania dla uczniów klas VI (Zduny)
- „Calineczka” – spektakl w wykonaniu dzieci z przedszkola (Zduny)

Lipiec

Baranów (pow. Kępno)

- Wystawa bajek Hansa Christiana Andersa – 140. rocznica śmierci (Filia w Słupi)
- Wystawa twórczości Edmunda Niziurskiego – 90. rocznica urodzin (Filia w Słupi)

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Teatryki bajkowe (także w sierpniu)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Wakacje w Bibliotece” – malowanie kamieni farbami, tabletowe szaleństwo
- „Boreckie wierszowanie” – głośne czytanie poezji dziecięcej, promocja nowych technologii

Gniezno

- „Marzenia samotnego psa” – zabawy i konkursy dla dzieci z okazji Dnia Psa
- „Co jest w koszyku Czerwonego Kapturka?” konkurs dla dzieci z okazji dnia Czerwonego Kapturka
- Wakacyjny dzień Włóczykija – biblioteczna zabawa dla dzieci i dorosłych
- „Lato z kryminałem” – letnia akcja czytelnicza zachęcająca do czytania dobrych kryminałów – 85. rocznica śmierci Arthura Conan Doyle
- „Królewskie zagadki o Gnieźnie” – wakacyjny konkurs biblioteczny w ramach programu edukacyjnego „2015-rok koronacji w mieście królów” (także w sierpniu)
- „Kufel pełen baśni Andersena” – wakacyjne spotkania z książką – cykl imprez dla najmłodszych czytelników (także w sierpniu)

Gostyń

- „Adoptuj, nie kupuj, pokochaj bezdomniaka” – wystawa fotografii Hanny Jankowskiej
- „Jan Paweł II – przyjaciel dzieci” – konkurs plastyczny w ramach obchodów Roku Jana Pawła II
- „Papież Polak” – konkurs ankietowy

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Poznanie techniki i stosowania farb plakatowych, akwarelowych, akrylowych i suchych pasteli oraz wykonanie prac: „Pałac sułtana”, „Morski świat”, „Pejzaż” i „Łąka pełna słońca” (Filia w Dubinie)

- „Papierowe fantazje” – zajęcia wakacyjne dla dzieci: czytanie bajki „Mucha flejtuca” oraz wykonanie z papieru laleczki i owieczki (Filia w Szkaradowie)
- „Przysłowia na każdą okazję” – wakacyjne spotkanie z dziećmi (Filia w Szkaradowie)

Kalisz

- „Bajkowe Kalambury” – spotkanie dla dzieci z Młodzieżowego Domu Kultury z cyklu „Wakacje z książką” (Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „Od konieczności życia i śmierci, do materialności bytu” – z dziejów dobroczynności kaliskiej
 - ~ „Wędrujemy po Polsce” (Filia nr 2)
 - ~ „15. rocznica śmierci Wojciecha Żukrowskiego” (Filia nr 2)
 - ~ „7 lipca – 85. rocznica śmierci Arthura Conan Doyle’a” (Filia nr 3)
 - ~ „50. rocznica urodzin Joanne K. Rowling” (Filia nr 3)
 - ~ „Światowy Dzień Psa – 1 lipca” (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)
 - ~ „90. rocznica urodzin Edmunda Niziurskiego” (Filia nr 16)

Kępno

- Spotkanie członków Powiatowego Koła Pszczelarzy w Kępnie
- Piknik nad rzeką Niesob – organizacja spotkania przez DKK działający przy bibliotece, w ramach akcji Big Jump (europejska inicjatywa dla czystych rzek)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Ogólne zasady żywienia, techniki kulinarne oraz piramida żywieniowa” – prelekcja dla mieszkańców gminy Kiszkowo

Kłecko (pow. Gniezno)

- FUNPAKIET dla Bibliotek – bezpłatne kursy e-learningowe językowe i specjalistyczne dla czytelników
- „Piknik Biblioteczny” – spotkanie zorganizowane w Amfiteatrze w Kłecku w czasie wakacji letnich – dla dzieci i młodzieży. W programie: literackie zabawy dotyczące podróży, głośne czytanie i zabawy ruchowe

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wycieczka do Wolsztyna: zwiedzanie parowozowni, Muzeum Marcina Rożka, wykonywanie prac gospodarskich na sprzętach używanych przez naszych dziadków w Skansenie Budownictwa Ludowego
- Wycieczka do Gniezna i Dziekanowic: zwiedzanie Katedry Gnieźnieńskiej, Grodu Piastów w Wielkopolskim Parku Etnograficznym w tym przejazd tratwą na wyspę Ostrów Lednicki

- Wycieczka do Wrocławia: zwiedzanie i zabawa w Afrykarium oraz spacer po Starym Rynku
- Wycieczka do zagrody „Łaciata Wieś” w Głuchowie

Koźmin Wielkopolski (pow. Krotoszyn)

- „Wakacje z biblioteką” – zajęcia dla dzieci spędzających wakacje w domu.
W ramach zajęć:
 - ~ zwiedzanie Muzeum Ziemi Koźmińskiej
 - ~ wizyta w Zakładzie Aktywności Zawodowej
 - ~ wizyta w Edukacyjnym Ośrodku Przyrodniczo-Łowieckim „Koliba” prowadzonym przez myśliwych z Koła Łowieckiego „Dzik” w Koźminie Wlkp.
 - ~ czytanie książek w plenerze (koźmiński park)

Krobia (pow. Gostyń)

- Biwak pod namiotami dla dzieci i młodzieży (Krobia, Filia w Chwałkowie)
- Wystawa „Wakacje” (Krobia, Filia w Chwałkowie)

Krotoszyn

- Wystawa „Moja Wielkopolska 2012” – Wielkopolska Galeria Fotografii Objazdowej
- „Koniec systemu – 25 lat wolności” – wystawa wypożyczona przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej
- „Spacer przez życie” – spotkanie z poetami: Katarzyną Georgiou i Zbigniewem Zebar
- Sposób na dobre wakacje – Wakacje z Biblioteką – spotkania dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ „W zdrowym ciele zdrowy duch”,
 - ~ „Dbaj o fejs”, „Bohaterowie naszych bajek”,
 - ~ „Podróż w krainę książek”,
 - ~ Piknik Edukacyjny „Siecia@ki na wakacjach”,
 - ~ powstanie książki pod tytułem „Moje ulubione wakacje”.
- Udział w IX Wystawie Zwierząt Gospodarskich i Hodowlanych w Benicach – gry i zabawy dla dzieci (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Świat Najpiękniejszych Baśni” – konkurs dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej (Filia)
- „Zabawy z Literaturą” – spotkanie z dziećmi z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (Filia)
- „Z przysłowiami za pan brat” – spotkania konkursowe (Filia)
- „Czytamy wiersze Juliana Tuwima” – zabawy (Filia)
- „Zabawy w bibliotece – Rusz głową” – rozsypanki literowe (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Wystawy:
 - ~ „Poezjo, pod twoją obronę” – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska
 - ~ „Fenomen Pottera” – Joanne Kathleen Rowling
 - ~ „Głód wyszlachetnia artystów” – Edmund Niziurski
- Spotkanie z piosenką biesiadną (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Danielle Steel – wielka dama literatury obyczajowej” – wystawka książek (Filia w Pawłowicach)
- Cykl zajęć wakacyjnych (Filia w Garzynie):
 - ~ głośne czytania
 - ~ prace plastyczne (dinozaury,, letni bukiet, słoneczne wazoniki)
 - ~ kalambury
 - ~ zgaduj-zgadule
 - ~ rozwiązywanie krzyżówek
 - ~ konkursy sprawnościowe
 - ~ „Mój przyjaciel” – pogadanki

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Mistrz Ilustracji 2015 – Bożena Truchanowska” – wystawa prac ilustratorki książek dla dzieci. Wystawa towarzyszyła XIV Poznańskim Spotkaniom Targowym – Książka dla Dzieci i Młodzieży („Galeria Lochy”, „Galeria Recto Verso”; także w sierpniu)
 - ~ „Poznaj nasz region” – wystawa krajoznawcza o regionie leszczyńskim: przewodniki, mapy, foldery informacyjne, afisze oraz widokówki znajdujące się w zbiorach MBP w Lesznie (Galeria za Regalami”; także w sierpniu)
- Wycieczka krajoznawcza dla dzieci do „Starej Chaty u Kowola” – w ramach cyklu krajoznawczego „Wielkopolska bez tajemnic – Leszno i ziemia leszczyńska” pt. „Uroda miejsc znanych i nieznanych – krajoznawcze wakacje w Bibliotece”

Lipno (pow. Leszno)

- „Biblioteka wychodzi z siebie” – stoisko bookcrossingowe przed budynkiem Biblioteki
- „Selfie z książką” – konkurs fotograficzny na Facebooku Biblioteki (GBP, Filia w Wilkowicach)
- „Ilustracje Bożeny Truchanowskiej” – wystawa

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Rozczytane Lato na Piastowskim Szlaku” – czytanie bajek, rysowanie, zagadki i rebusy na nie pogodę
- „Morskie Wakacje” – wystawa: książki, muszle, pocztówki

Nowy Tomyśl

- Atlas historyczny województwa poznańskiego – spotkanie z pracownikami naukowymi Zakładu Atlasu Historycznego Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Moderator spotkania: Marek Słoń, kierownik Zakładu. Prelekcje: Jarosława Suproniuka pt. „Atlas historyczny Polski: woj. poznańskie w II połowie XVI w.” oraz Tomasza Paneckiego na temat rekonstrukcji zalesienia na równinie nowotomyskiej w XVI w. z wykorzystaniem informacji o osadnictwie olęderskim
- Strefa Koloru: „Wakacje – w to mi graj!” – gry stare i nowe, podwórkowe i planszowe, dobrze znane i na bieżąco wymyślane dla uczestników letnich, bibliotecznych zajęć

Oborniki

- Spotkanie z bioenergoterapeutą Krzysztofem Malengowskim

Pakoślav (pow. Rawicz)

- „Jan Paweł II w obrazach” – wystawa Karoliny Szyman-Piórkowskiej (także Filia Chojno)

Poniec (pow. Gostyń)

- „Pocztówka z wakacji” – konkurs plastyczny dla dzieci

Powidz (pow. Słupca)

- XXI Dni Powidza
 - ~ „XX-lecie Samorządu Powidzkiego” – wystawa fotografii i prezentacji multimedialnej
 - ~ „Powidz w średniowieczu” – konkurs rysunkowy kredą na asfalcie
 - ~ kiermasz taniej książki

Pleszew

- „To cecha mądrych ludzi – czytanie książek ich nie nudzi!” – wakacyjny konkurs czytelniczy
- „Wakacyjne zabawy z książką” – cykl cotygodniowych zajęć literacko-plastycznych dla dzieci

Rawicz

- Wakacje w bibliotece „Kolorowe lato” (także w sierpniu):
 - ~ letnia dziecięca dekoratornia – warsztaty manualno-plastyczne

- ~ czytanie na trawie, pod namiotem, pod chmurką
- ~ soboty z RPG – gry fabularne dla młodzieży
- ~ zabawy koordynacyjno-ruchowe
- ~ turnieje gier planszowych
- ~ koło fortuny
- ~ konkursy, quizy, krzyżówki
- ~ akademia wyobraźni – zajęcia edukacyjno-plastyczne
- ~ zabawy na świeżym powietrzu
- ~ bezpłatne wakacje z Internetem
- Galeria Jednego Obrazu (także w sierpniu):
 - ~ „Malwy” – malowane na jedwabiu – K. Fromanowicz
 - ~ „Łąka” – H. Murkowska

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Dzień bez komputera” – gry planszowe w Bibliotece

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Książka Podróżnicza” – wakacyjny konkurs fotograficzny (także w sierpniu)

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Informatyczne wakacje” – cykl zajęć dla dzieci i młodzieży (także w sierpniu)

Trzcianka

- „Z książką na wakacje” – ogłoszenie III edycji konkursu fotograficznego
- Biblioteczna Akcja Lato – „Wakacje z architekturą” (także w sierpniu):
 - ~ Znani architekci i ich dzieła: podstawowe pojęcia z zakresu architektury, CPCD „Trzy świnki”, domki Trzech Świnek
 - ~ Magiczny Książkobus Poznańskiego Wydawnictwa „Media Rodzina” – akcja czytelnicza
 - ~ Moje miasto: od ogótu do szczegółu – model miasta, plac zabaw
 - ~ Wielkie budowle: drapacze chmur, wiatraki, zaplątani w labiryncie
 - ~ Dziwne domy: dom krzywy, odwrócony dom, szałas, domek na kurzej łapce, konstrukcje przyszłości
 - ~ Z wizytą w zamku: upiorny zamek, w zamkowych komnatach – mozaiki
 - ~ Obiekty sportowe: „Piłka jest okrągła a bramki są dwie” – stadion piłkarski, „W zdrowym ciele zdrowy duch” – projektowanie siłowni, park linowy
 - ~ Architektura wodna: statki, jachty i łódki, podwodne miasto, wiszące mosty
 - ~ Pożegnanie wakacji „Zamki na piasku”: budowa zamków z piasku, biżuteria z koralików i makaronu, pływanie motorówką i rowerami wodnymi wraz z ratownikami Drużyny WOPR „Anioły”

- „Oczytane lato” – specjalnie oznakowany regał z literaturą dla dzieci, młodzieży i dorosłych, prasą, questami oraz folderami turystycznymi ustawiony na plaży nad jeziorem Sarcz. Regał dostępny dla wszystkich zainteresowanych przez całe wakacje (także w sierpniu)

Turek

- Piwnica Talentów: warsztaty plastyczne z udziałem delegacji dzieci i młodzieży z Ukrainy
- „Malowanie na wodzie... Galeria artystyczna Lecha Lamenta” – wystawa (także w sierpniu)

Wijewo (pow. Leszno)

- „Rocznice” – wystawy książek
 - ~ Jan Grabowski – 65. rocznica śmierci
 - ~ Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – 70. rocznica śmierci
 - ~ Edmund Niziurski – 90. rocznica urodzin

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ Gustaw Herling-Grudziński – 150. rocznica śmierci
 - ~ Hans Christian Andersen – 140. rocznica śmierci
 - ~ Maria Pawlikowska-Jasnorzewska – 70. rocznica śmierci
 - ~ Edmund Niziurski – 90. rocznica urodzin (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Nowoczesne technologie w branży medycznej” – wykład
- „Wakacyjne spotkanie przy kawie” – spotkanie dla uczestników „Spotkań (nie tylko) z pasjami”
- „Lato Mistrzów” – turniej e-sportowy FIFA 15
- „Wakacje w bibliotece”:
 - ~ „Bajkowo i filmowo”
 - ~ „Puzzlowanie”
 - ~ „Hulla, huuulla, hhuulla hoop”, czyli świetna zabawa z kółkiem
 - ~ „Stylówka”, czyli pokaz nie tylko mody
 - ~ „Muzyka, zabawa, taniec” – czyli SHOW DANCE przy rytmach muzyki współczesnej
 - ~ „Poznajemy kraje świata ich obyczaje, ludność, zwierzęta” (Konarzew)
 - ~ Lato z wierszami Juliana Tuwima (Konarzew)
 - ~ „W krainie Ponywille” (Konarzew)
- „Sieciaki na wakacjach”
- „Poznaj Tomka i Marię” – wakacyjne gry i zabawy
- „Wakacje moich marzeń”, czyli palcem po mapie

Sierpień

Baranów (pow. Kępno)

- Wystawa twórczości Jan Brzechwy z okazji 115. rocznicy urodzin (Filia w Słupi)

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Wykład oraz bezpłatne zajęcia z jogi
- Wystawa książek „JOGA”

Gniezno

- „Brzechwałki” – konkursy dla dzieci z okazji 115. rocznicy urodzin Jana Brzechwy
- „Godzina W” – konkurs plastyczny dla dzieci związany z Powstaniem Warszawskim

Gostyń

- „Jan Paweł II – przyjaciel dzieci” – podsumowanie konkursu plastycznego dla dzieci i młodzieży oraz wystawa pokonkursowa
- „Papież Polak” – podsumowanie konkursu ankietowego
- „Wrażenia z Armenii” – prelekcja Haliny Radoły dla podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Przyjaciele z bajkowego lasu” – zajęcia wakacyjne dla dzieci: czytanie bajki oraz wykonanie ilustracji do niej, rozwiązywanie zagadek o zwierzętach (Filia w Szkaradowie)
- „Rusz głową nad grą planszową” – gry planszowe i zręcznościowe oraz zajęcia plastyczne
- „Bajkowy świat plastelinowego ludzika” – zajęcia plastyczne dla dzieci
- „Szukam, patrzę czy zobaczę...?” – zajęcia dla dzieci: ćwiczenie spostrzegawczości – szukanie elementów w książkach oraz zajęcia plastyczne
- „Ach, jak przyjemnie korsarzem być...” – rozwiązywanie zagadek logicznych i szukanie „skarbu” oraz zajęcia plastyczne

Kalisz

- Warsztaty dla słuchaczy Niepublicznej Placówki Doskonalenia Nauczycieli „Interlis” w Kaliszu
- Spotkanie dla przewodników PTTK połączone z prezentacją wystawy „Hotelowy Kalisz” (Filia nr 5)
- „Wakacje z książką” – cykl spotkań dla dzieci (Filia nr 5 Oddział dziecięcy)
- Wystawy:
 - ~ „Zabierz książkę na wakacje!” (Filia nr 9 Oddział dziecięcy)

- ~ „71. rocznica Powstania Warszawskiego. Kalisz też pamięta. 63 dni – tamtych dni (1 sierpnia – 2 października 1944)” (Filia nr 7)
- ~ „Paweł Jasienica – życie uwikłane w historię i historia w książkach” – wystawa z okazji 45. rocznicy śmierci pisarza (Filia nr 9)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Monitoring Sportu 50+” – warsztaty diagnostyczne

Kłecko (pow. Gniezno)

- „Pamiętamy – Narodowy Dzień Powstania Warszawskiego” – wystawa dotycząca życia stolicy w trakcie powstania

Krotoszyn

- Sposób na dobre wakacje – Wakacje z Biblioteką (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Gladiator – nauka tańca nowoczesnego,
 - ~ Spotkanie z Bezpiecznym Przejazdem – PKP – Polskie Linie Kolejowe
 - ~ Ruch to zdrowie – spotkanie z trenerami, przedstawicielami CrossFitu
 - ~ Warsztaty z kaligrafii prowadzone przez Grzegorza Barasińskiego z Krakowskiej Szkoły Kaligrafii, Iluminatorstwa i Dziedzin Pokrewnych
 - ~ Strefa Bałaganu – spotkanie literacko-plastyczne z Katarzyną Georgiou i jej zbiorem wierszy i opowiadań ilustrowanych dziecięcą sztuką i fotografiami z projektów konstruktorskich, część warsztatowa „Niesamowite konstrukcje”
- Wakacje z biblioteką. Pożegnanie wakacji z książką – gry, zabawy, konkurs czytelniczy – impreza plenerowa zorganizowana w Kobiernie dla dzieci i młodzieży z Benic, Biadek, Chwaliszewa, Kobierna, Krotoszyna i Orpiszewa (Filia)
- „Czy znasz autorów swoich książek” – konkurs (Filia)
- „Brzechwa Dzieciom” – konkurs dla uczniów klas I-V szkół podstawowych

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Wakacyjna Brzechwomania” – cykl zajęć dla dzieci:
 - ~ głośne czytania utworów Jana Brzechwy
 - ~ zabawy słowem, rebusy, quizy
 - ~ ukryte obrazki, zgadywanki, kalambury
 - ~ gry i zabawy ruchowe na placu wokół Biblioteki
 - ~ rysunki na asfalcie
 - ~ zajęcia plastyczne: wyklejanki, pocztówki z wakacji, kukiełki
 - ~ zabawy z chustą animacyjną
 - ~ „Znamy i lubimy wiersze Jana Brzechwy” – konkurs czytelniczy
- „W krainie Smerfów” – wakacyjna noc w Bibliotece:

- ~ głośne czytanie
- ~ quiz o Smerfach
- ~ krzyżówka z hasłem
- ~ „Smerfne opowieści”-spektakl
- ~ wspólne przygotowanie kolacji
- ~ dyskoteka ze Smerfami
- ~ „Gdzie się ukrył Papa Smerf” – nocna wycieczka po okolicy
- ~ „Sprawne Smerfy” – zabawy ruchowe
- ~ „Smerfy w roli głównej” – maraton filmowy
- ~ śniadanie i wręczenie upominków
- „W 15. rocznicę śmierci Wojciecha Żukrowskiego” – wystawa książek (Filia w Pawłowicach)

Leszno

- „Biskupizna i nie tylko” – pod takim hasłem odbyły się dwie wycieczki autokarowe dla dorosłych w ramach cyklu „Krajoznawcze wakacje w Bibliotece”
- „Spotkanie z Malcią” – poświęcone historii i kulturze Malty, współorganizowane przez MBP i Fundację Centrum Aktywności Twórczej
- „Smaki literatury” – Piknik „Leszczyńskie Smaki”, w ramach którego Biblioteka przygotowała stoisko „Smaki literatury”, na którym prezentowała literaturę kulinarną, a odwiedzający byli częstowani zakładkami. Gościem specjalnym stoiska był autor książek dla dzieci Marcin Pałasz

Lipno (pow. Leszno)

- „Ilustracje Bożeny Truchanowskiej” – wystawa
- „Półkolonie w Bibliotece” – cykl imprez dla dzieci (GBP, Filia w Wilkowicach):
 - ~ wycieczka do Wolsztyna
 - ~ wyjazd do Bieżyńia
 - ~ zabawy w parku linowym „Tarzan” w Lesznie
 - ~ wizyta w Leśniczówce w Koczurach
 - ~ gry i zabawy ruchowe na Orliku z Klubem Uśmiechu „Animek”

Łubowo (pow. Gniezno)

- „Bilecik Szczęśliwego Gościa Dożynkowego” – współpraca przy organizacji dożynek gminnych
- Teatrzyk „Jaś i drzewo fasoli” oraz średniowieczne gry i zabawy, pokaz mody średniowiecznej – zakończenie wakacji dla dzieci
- VI Festiwal Książki – wymiana/zakup/ sprzedaż książek

Oborniki

- „Leśni czyściciele” – wystawa prac plastycznych uczniów ze szkół podstawowych w Objezierzu, Chrustowie, Sycynie oraz Zespołu Szkół Specjalnych w Szamotułach
- „W słodkim szydełkowym świecie” – wystawa prac Pauliny Cwigon
- Letni koncert Obornickiej Orkiestry Dętej

Pakosław (pow. Rawicz)

- „Jan Brzechwa – poeta dziecięcej radości – wystawa w 115 rocznicę urodzin poety
- „W hołdzie bohaterom Powstania Warszawskiego” – wystawa z okazji rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego
- „Przystanek Pomocno” – animatorzy z Krainy Eldorado zabrali dzieci w świat Wikingów i smoków (Świetlica Wiejska w Pomocnie)
- „Zalew” Pakosław – edukacja i profilaktyka dotycząca bezpieczeństwa na akwenach wodnych oraz głośne czytanie pod chmurką
- „Golejewko przez wieki” – gra terenowa w parku w Golejewku (Filia w Chojnie)
- Jak udzielać pierwszej pomocy? – spotkanie z pszczelarzem (Świetlica Wiejska w Ostroбудkach)

Pępowo (pow. Gostyń)

- Wyjazd dla najaktywniejszych młodych czytelników do Krainy Orła Białego w Starym Gostyniu

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- II Piknik Astronomiczny:
 - ~ występ zespołu BuJaMBi i Aabzu
 - ~ konkursy na najlepszy „Kosmiczny Kocyk” oraz „Niebiański Wypiek”
 - ~ obserwacje astronomiczne
 - ~ gry i zabawy dla dzieci
- Recital Krzysztofa Meisingera na gitarze klasycznej – w ramach Festiwalu Akademia Gitary

Strzałkowo (pow. Sępca)

- „Barwny świat łąki” – wystawa fotografii Jacka Strojnego

Trąbczyn (pow. Sępca)

- „EkoPaka – zamykamy obieg surowców” – zajęcia z dziećmi
- Uroczyste zakończenie wakacyjnych spotkań z dziećmi (zamek dmuchany, wóz strażacki, malowanie twarzy, zabawy z chustą Klanza i wiele innych)

Turek

- Piwnica Talentów:
 - ~ „Letnie karaoke”: lubisz śpiewać – przyjdź! – zajęcia dla dzieci i młodzieży
 - ~ „Dzień z Muminkami” – czytanie fragmentów książki, konkurs rysunkowy, krzyżówka, wykonywanie postaci z masy solnej
 - ~ „Superbohaterowie” – malujemy na wielkich formatach
 - ~ „Improvizacje muzyczne” – warsztaty dla dzieci i młodzieży
 - ~ „Sieciaki na wakacjach” – piknik edukacyjny (gry, zabawy) dot. bezpiecznego Internetu
 - ~ „Mali konstruktorzy” – budujemy statek piracki
 - ~ Noc w bibliotece ph. „Noc detektywów” z udziałem autora książek dla dzieci i młodzieży Dariusza Rekosza
- Konkursy rysunkowe i zajęcia artystyczno-literackie (Filia nr 2)

Wągrowiec

- „Biblioteka na działkach” – gry i zabawy dla dzieci – Rodzinny Ogród Działkowy „Nad Nielbą” w Wągrowcu
- Indywidualne warsztaty komputerowe

Wijewo (pow. Leszno)

- „Rocznice” – wystawy książek:
 - ~ Tomasz Mann – 60. rocznica śmierci
 - ~ Wojciech Żukrowski – 15. rocznica śmierci

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Pamiętamy” – wystawy rocznicowe:
 - ~ Jan Brzechwa – 115. rocznica urodzin (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Honoré de Balzac – 165. rocznica śmierci
 - ~ Paweł Jasienica – 45. rocznica śmierci
 - ~ Wojciech Żukrowski – 15. rocznica śmierci (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)
 - ~ Powstanie Warszawskie – 71. rocznica wybuchu (GBP, Filia w Krzycku Wielkim)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Lato Mistrzów” – turniej e-sportowy FIFA 15 (Zduny)
- Warsztaty z kaligrafii z udziałem Grzegorza Barańskiego (Zduny)
- „Wakacje w bibliotece”:
 - ~ „Integracja ważna rzecz – czyli razem na bezludnej wyspie” (Baszków)
 - ~ „Rusz głową nad logiczną grą planszową” (Baszków)
 - ~ „Zabawka z butelki, czyli wykorzystujemy odpady” (Baszków)

~ „Portret bajki” – tworzenie prac plastycznych w oparciu o słuchanie i oglądanie bajek (Baszków)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

ANTONI Taczanowski nie jest już dyrektorem / Krzysztof Sobkowski. W: *Głos Wielkop.* (Wyd.1, 2). – 2015, nr 186, s. 8

M.in. wzmianka o stanowisku WBPICAK w Poznaniu w sprawie połączenia organizacyjnego biblioteki z domem kultury w Międzychodzie.

BIBLIOTEKI. W: *Głos Wielkop.* (Wyd.1, 2). – 2015, nr 129, s. 20; nr 135, s. 23; nr 141, s. 27

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m.in. przez WBPICAK w Poznaniu: wystawy fotografii „Pożegnanie z ziemią” Andrzeja Frasia i „Działki nasze wieczyste” (prezentacja zbiorowa prac z Kalisza).

BIBLIOTEKI. W: *Głos Wielkop.* (Wyd.1, 2). – 2015, nr 183, s. 20

Imprezy w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowane m.in. przez WBPICAK w Poznaniu: wystawa fotografii „Kronika z gołębnika” autorstwa Grzyby Banaszekiewicz; wystawa „70 lat Pippi Pończoszarki”.

NAGRODY i stypendia dla twórców kultury / Marek Zaradniak. W: *Głos Wielkop.* – 2015, nr 151, s. 8

Mariusz Grzebalski, pracownik WBPICAK, wśród laureatów dorocznej Nagrody Marszałka Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie kultury.

NOWA biblioteka w Śremie / Jerzy Kondras. W: *Poradnik Bibliotekarza.* – 2015, nr 9, s. 34-35

Otwarcie nowej siedziby Biblioteki Publicznej w Śremie, z udziałem Leny Bednarskiej, dyrektora WBPICAK.

PILANKA Katarzyna Olter najlepsza / Edyta Kin. W: *Tygodnik Nowy (Ziemia Piłska).* – 2015, nr 37, s. 21

WBPICAK w Poznaniu współorganizatorem XV edycji Ogólnopolskiego Konkursu Fotograficznego „Przestrzeń wyobraźni”.

POZOSTAŁA po nim nie tylko muzyka / Marek Zaradniak. W: *Głos Wielkop.* – 2015, nr 148, dod. Poczet Poznaniaków s. 11

Postać Stefana Stuligrosza. M.in. o Wielkopolskich Śpiewaniach organizowanych z udziałem WBPiCAK.

SOMMER krytyczny / T.J. W: *IKS.* – 2015, nr 7, s. 77

Wznowienie wydania książki Piotra Sommera „Smak detalu i inne ogólniki” opublikowanej przez WBPiCAK w Poznaniu.

TYDZIEŃ Bibliotek 2015 / Małgorzata Dargiel-Kowalska. W: *Bibliotekarz.* – 2015, nr 7/8, s. 52-53

M.in. o konkursowym plakacie na XII Ogólnopolski Tydzień Bibliotek, który został zaprojektowany przez Magdalenę Rusnok, pracownika WBPiCAK w Poznaniu.

TYDZIEŃ Bibliotek 2015 / Małgorzata Dargiel-Kowalska. W: *Poradnik Bibliotekarza.* – 2015, nr 7-8, s. 39-40

Obchody organizowane przez SBP. M.in. wzmianka o WBPiCAK.

TYLKO błędy są żywe...: twórczość Juliana Kornhausera w WBPiCAK / Tomasz Janas. W: *IKS.* – 2015, nr 9, s. 82

Omówienie wyboru poezji Juliana Kornhausera „Tylko błędy są żywe” i książki Adriana Glenia „Wiernie, choć własnym językiem” wydanych przez WBPiCAK.

URODZINY Pippi. W: *Monitor Wielkop.* – 2015, nr 8, s. 6

Wystawa z okazji 70. rocznicy urodzin Pippi Pończoszanki w siedzibie WBPiCAK.

W NOTATNIKU. W: *Monitor Wielkop.* – 2015, nr 9, s. 11

Omówienie książki Teresy Tomsy „Z szarego notatnika” wydanej przez WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS.* – 2015, nr 8, s. 88-89

Imprezy organizowane przez WBPiCAK w sierpniu 2015 roku.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS.* – 2015, nr 7, s. 78

Nowości wydawnicze publikowane przez WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . –
2015, nr 7, s. 88

Wystawa fotografii „Kronika z gołębnika” autorstwa Grażyny Banaszekiewicz
w siedzibie WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Fundacji im. Kościelskich** w 2015 roku otrzymał *Szczepan Twardoch* za książkę „Drach”.
- **Nagrodę im. ks. Józefa Tischnera** w 2015 roku otrzymał *Antoni Kroh* za całokształt twórczości (kategoria publicystyki).
- **Nagrodę Literacką Gdynia** 2015 otrzymali: *Piotr Janicki* za tomik „Wyrazy uznania” (kategoria poezji); *Michał Cichy* za książkę „Zawsze jest dzisiaj” (kategoria prozy); *Piotr Wierzbicki* za książkę „Boski i Bach” (kategoria eseistyki); *Wiktor Dłuski* za przekład na język polski „Martwych dusz” Mikołaja Gogola.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę im. Karla Dedeciusa** 2014 za osiągnięcia translatorskie otrzymali: *Katarzyna Leszczyńska*, *Aglaji Veteranyi*, *Marielli Mehr* i *Sven Sellmer*.
- **Nagrodę Man Booker International Prize** 2015 otrzymał *László Krasznahorkai*, pisarz węgierski.

C. Zmarli

- **Wojciech Albiński** (3.07.2015), pisarz polski
- **Krystyna Siesicka** (3.07.2015), autorka książek dla młodzieży